

Zbornik 5. Gornjogradskog književnog festivala

Gornjogradski književni festival&Radio Gornji Grad
Zagreb 2107.

V Gornjogradski književni festival
Osnivač i voditelj festivala: Marijan Grakalić

Događaj kojeg jednom godišnje organiziraju pisci za pisce

Uredništvo festivala: Dražen Katunarić, Dalibor Blažina, Nera Karolina Barbarić Boris Perić, Ana Milčec, Marijan Grakalić

Nosioci Projekta: Udruga Viva Verbum, Zagreb Radio Gornji Grad, Udruga 24. lipanj, Blaževdol .
Partneri: Hrvatsko društvo pisaca, Basaričekova 24. Zagreb, Svratište Cinkuš, Mletačka 9., Zagreb,
Konoba Didov san, Mletačka 11., Zagreb, K&K Milčec Jurišićeva 5., Zagreb

Zbornik 5. Gornjogradskog književnog festivala
Izdavač: Viva Verbum, Zagreb
Za izdavača: Nera Karolina Barbarić
Urednik Zbornika: Marijan Grakalić
Redakcija: Marijan Grakalić, Nera Karolina Barbarić, Boris Perić
Ilustracija naslovne stranice: Dušan Gačić

Zagreb 2017.
Tiskano u elektronskom obliku.

ISBN

CIP zapis dostupan u računalnom katalogu Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu pod brojem

Gomila nesklada

bolje pijan nego mrtav
govore vojnici
koja vajda od vizije
svirepe tišne
baci pogled na ulicu

nitko se ne smije
kao ja
gomila nesklada
digli su te visoko u zrak

riječi gospodara
sijeku kao nož
za mene si srce
uvijek bio stranac
riječi gospodara
kvare tvoje snove
ne dam da uživaš

sutradan isti doušnici
traže moju glavu
njihov prst je na orozu
nišane svoju metu
zadnji korak pred odlazak
vidim kako padaš
kao ja

gomila ne oprašta
digli su te visoko u zrak

riječi gospodara
sijeku kao nož
za mene si srce
uvijek bio stranac
riječi gospodara
kvare tvoje snove
ne dam da uživaš

Johnny B. Štulić

Književnost i epoha (bilješka)

Sve odmazde pate od sitničavosti. Zato postoje registri. Kartoteka je koncesija koja daje potrebnu uvjerljivost kriminalizaciji misli. Bez ikakva nesporazuma ovakva nesreća donosi zadah pokvarenosti, dok uzbuđenje s manom u pogledu traži ostvarenje tek jednog određenog karaktera stvarnosti jer joj je svaki drugi neprihvatljiv i stoga predviđen za nestajanje. Moguće je da je upravo zbog toga književnost ovdje u stalnoj opasnosti da nestane ne zbog neshvaćanja nego zbog toga što nije dovoljno banalna da bude poželjna propaganda ili reklama ovog doba.

Očito je kako obrasci samodovoljnosti i samozataje nisu ni za što relevantni unatoč antagonizmu spram bogate i moćne nomenklature vlasti. Svjedoci smo kako nadležnost vladavine (opet) apelira da bjelinu na rubu papira učini špijunskom kategorijom jer tek tada kada pisana riječ konačno bude mrtva odnosno na pravi način ustrojena i fina, tada će s lakoćom i one posljednje misli bez ikakva otpora biti u službi nacije, države, napretka, demokracije i općenito onog željenog i dakako jedinog pogleda na svijet, jednog jedinog slova. Uh!

Nema veze što ponekad čudom suze oči mramornih bogorodica što nas prate potajice u polumraku crkve. Kundera smatra da je suvišna vjera ona najopasnija. Gomile marionete kad nisu žive leže u kutijama i čekaju da ih se izvadi i s njima, recimo, iz veselja poigra. Onda se vrate natrag u tu istu ladicu gdje stoji i sve ostalo što je suvišno: stari plakati, nepoćudne knjige, opsceni filmovi ali i misli što nikome više ne trebaju jer su već šuteći rekle svoje.

U naše su vrijeme paraziti otupjeli na sve. Nema tu nikakve zagonetke ni efikasne kemije. Zadovoljavaju se najviše time što drugima destiliraju život, a umjetnost se shvaća više kao dio garderobe. Gazi se bez kraja i konca jer, kako god imbecilno bilo, to su svečani trenuci, nezaobilazne slike pada ispod razine epohe.

Pod naslagama mraka početak će nova mrtva sezona za larve u teatrima i to je opet ono nisko i opasno, smrtonosno. Jer, kako veli Ivo Andrić u: "zemlji mržnje najviše mrže onoga tko ne umije mrziti". Zato treba voljeti unatoč svemu i pisati makar u sitnom pismu. Nada da će se epoha opismeniti, dakako, ne umire lako.

Marijan Grakalić

Ovogodišnju Književnu nagradu Zvonimir Milčec dobio je Boro Radaković

Ukoliko se upitate zašto je redakcija (Perić, Katunarić, Blažina, Barbarić, Milčec, Grakalić) Gornjogradskog književnog festivala ove godine Književnu nagradu Zvonimir Milčec dodijelila upravo Bori Radakoviću, onda odgovor možete pronaći u dolje priloženom izvanrednom tekstu Saše Stanića, ali također i u želji da se barem djelomice ispravi medijska i ljudska marginalizacija književnika poput Radakovića kakva postoji u našoj kulturi prožetoj klišejima većih i manjih laži, opterećenoj nedostatkom talenta i često pogubnom i prizemnom nacionalističkom propagandom. Svojim pisanjem Radaković pokazuje kako se unatoč svim nedaćama, cenzurama, zabranama i nepravdama može i treba stvarati književni tekst ne tek zbog potrebe prkosa homogenizaciji nekakvih mitskih ili utilitarnih sila već zbog nužde da se kritički, ironijski i otvoreno govori o vremenu u kojem živimo. (Grakalić).

Saša Stanić: Boro Radaković roker za pisaćim stolom

O romanu Sjaju epohe Borivoja Radakovića, s dvadeset (i više) godina zakašnjenja

Iako autor nevelika opusa, Borivoj Radaković jedna je od značajnijih figura hrvatske suvremene književnosti, bez koje bi ona vjerojatno i izgledala ponešto drukčije. Početkom 90-ih, u vremenu koje je ubrzo postalo nesklono književnosti,⁽¹⁾ predstavio se kao autor bitno određen rock and roll kulturom s velikom sklonošću prema literarnim eksperimentima, pa čak možemo reći, i rubnim područjima tekstualnosti. Na samome kraju 20. stoljeća pak, kao supokretač FAK-a, bio je jedan od »krivaca« za vraćanje uvijek potrebne živosti u književna zbivanja, kao i za postanak knjige temom »vrijednom« medijske pažnje.⁽²⁾ Ne treba zaboraviti i na njegovu posredničku ulogu u upoznavanju hrvatske kulture s britanskom suvremenom književnošću, kao i obratno. Nju je imao, a i dalje ima, zahvaljujući svojem prevoditeljskom radu i brojnim poznanstvima s engleskim piscima.⁽³⁾

Na književnoj se sceni Radaković objavljenom knjigom, romanom Sjaj epohe (Mladost, 1990.), predstavio relativno kasno, gotovo na pragu petoga desetljeća života, ali kad je to učinio bilo je jasno da je riječ o izgrađenom i samosvjesnom autoru, piscu definiranih estetskih i političkih stavova, upoznatog s književnom tradicijom, koji se ne libi literarne provokacije i društvene kritike, rokeru ispod čije se površine bunta, anarhičnosti i apartnosti krije osoba gotovo ganutljivo fascinirana Londonom i engleskom kulturom. Tom se knjigom Radaković također predstavio i kao vrstan poznavatelj jezika koji je spreman na različita poigravanja tekstualnim

materijalom.(4)

U svojoj afirmativnoj kritici Radakovićeva roman *Sjaj epohe* Igor Mandić je na jednome mjestu zaključio da je to djelo sjajno etablirano u suvremenost i da stoga nije trenutačno.(5) Iako se na prvi pogled može doimati kontradiktornom, s tom se mišlju uistinu lako složiti. Naime, taj roman i nakon dvadeset godina od svoga objavljivanja uspješno korespondira s čitateljem neopterećen povijesnim kontekstom u koji je duboko uronjen, a bez čijeg bi poznavanja bio gotovo pa nerazumljiv. Jasno, riječ je o posljednjim danimadruštva na umoru, o kraju Jugoslavije čije je metastaze Radaković detektirao i prije ratnog hropca nakon kojega su svima postale poznate.(6) Stoga je u romanu osobito zanimljivo pratiti Borina stajališta vezana uz pitanja osobnog, ali i nacionalnog identiteta, pacifizma, kozmopolitizma, multikulturalnosti, kao i kratkotrajnu, ali znakovitu evaziju od domicilne kulture.

I upravo zbog tih, uvijek aktualnih tema, taj roman i danas plijeni pažnju čitatelja. Međutim, promatrati to djelo samo iz političke vizure i idejnog spektra koji su u njemu sadržani jamačno bi osiromašilo interpretaciju koja, kao što znamo, a priori i počiva na redukciji interpretu uočljivih elemenata određene umjetnine. Dakle, budući da je svaki pristup (samo) idejnom sloju djela insuficijentan, držim da je za početak važno dotaknuti se njegovih aspekata koji su kudikamo manje podložni subjektivnim skretanjima. Tako će smještanje romana u širi povijesni kontekst hrvatske književnosti i kratki osvrt na u njemu prisutan odnos prema tradiciji poslužiti kao uvod u daljnju interpretaciju.

O literarnim srodnicima

Ako razmislimo o povijesnom kontinuitetu hrvatskoga romana, onda Radakovićev *Sjaj epohe* možemo smatrati nasljedovateljem proze koja se kod nas počela oblikovati šezdesetih godina 20. stoljeća, a koju je Aleksandar Flaker nazvao prozom u trapericama.(7) Neka od obilježja toga proznog tipa su: suprotstavljanje autoritetima, ironičko-parodistički odnos naspram društvenih i kulturnih vrijednosti, česti pripovjedač u prvome licu, žargon koji zamjenjuje besprijeekorni knjiški leksik, urbana okolina u kojoj se radnja odvija, kao i njoj pripadajući civilizacijski kompleksi, težnja prema mitologizaciji mladenačkog nonkonformizma.(8) Sve te elemente pronalazimo i u *Sjaju epohe*, s razlikom da je Radakovićev junak u odnosu na tipičnog protagonista te proze znatno stariji, međutim, njegov odnos prema oficijelnim strukturama ostao je nepromijenjen, dakle, prvenstveno antagonistički.(9) Za taj prozni model potrebno je istaknuti važnost spomenute sintagme civilizacijski kompleks. Pod njom Flaker podrazumijeva »one stilske komplekse koji ističu pripovjedačevu pripadnost njemu suvremenoj urbanoj civilizaciji i određenom tipu za nju vezane kulture.«(10) Slijedom toga, potrebno je istaknuti i sintagmu horizontalni kontinuitet(11) koja je uz nju usko vezana. Ona služi konstituiranju zajednice (mladih) ljudi koji su povezani nekim oblikom suvremene (pop/sub)kulture. Radakovićev roman tako obiluje referencama na glazbu, film, književnost, popularne osobe..., a upravo će taj pop-kulturni kompleks njegovome liku Bori omogućiti

ugodna druženja u Londonu. Zbog bogate referencijalnosti koja je prisutna u romanu, Sjaj epohe možemo s pravom smatrati i generativnim pretečom romanesknih ostvarenja Tomislava Zajeca.(12) Podsjetimo da je Krešimir Nemec Sjaj epohe nazvao »tipičnim izdankom novoga proznoga vala koji je sugestivno izrazio stanje duha u doba praznine«(13), i po njemu je upravo Zajec jedan od značajnijih nastavljača toga vala. Zajec se duhovnom ispraznošću protkanom pop-kulturnim viškom otpada(14) pozabavio u svome romanu Ulaz u crnu kutiju i tako referencijalnost horizontalnog kontinuiteta postavio na jednu potpuno novu, literarno nasilnu razinu. Ona je pak kod Radakovića iskorištena upravo onako kako njezinu svrhu objašnjava Flaker – kao uspostava zajedništva.

Ako Borivoju Radakoviću tražimo literarne srodnike u hrvatskoj književnosti onda nikako ne bismo smjeli zanemariti ni onaj avangardni, »marginalni« odvjetak prakse hrvatske proze. Riječ je o dvojici pisaca koji su svoje romane objavili osamdesetih. Prvi je Milorad Stojević s djelima Primeri vežbanja ludila (1981.) i Orgija za madonu (1986.), a drugi je Milko Valent sa svojim romanom Clown (1988.).(15) Međutim, za istaknuti je da od njih Radaković ne nasljeđuje samo »prostor slobode«(16) koji su oni osvojili u prikazu seksualnih odnosa, što K. Nemec naglašava i na čemu se zadržava, već i anarhoidno-ludički pristup samome tekstu, odnosno jeziku koji se u Sjaju epohe često i doima kao njegov glavni lik.(17)

Možemo zaključiti da je Radaković u Sjaju epohe uspio pomiriti dvije različite prozne struje, onu jezično jednostavnu, t raperičarsku, dakle realističku i onu eksperimentalnu, ludičku. Rezultat je, kako bi Milko Valent rekao, »prozno jestiv«.(18) Dakle, riječ je o djelu sposobnom da u čitatelja izazove »užitak ne samo sadržajem već i jezikom koji upotrebljava.«(19)

Odnos prema tradiciji

Za Radakovićev odnos prema tradiciji bilo bi najjednostavnije reći da je postmodernistički – kad bi ta riječ imala jedinstveno značenje. Međutim, ako postmodernizam shvatimo u smislu prihvatanja i redefiniranja tradicije onda smo na tragu onoga što Radaković čini u Sjaju epohe. Kao najbolji primjer, a i potvrda toga mišljenja nadaje nam se njegovo ispisivanje vrlo »stroge« pjesničke forme koja je i inače česta »meta« postmodernističkih poigravanja.(20) Jasno, riječ je o njegovom »sonetnom lancu« koji čak i na toj sintagmatsko-nominacijskoj razini priziva sonetni vijenac. Dakle, kad bismo govorili o kanonskom obliku takvog lirskog niza bilo bi riječ o ciklusu od petnaest soneta u kojem je posljednji stih jednog soneta ponavljen kao početni stih sljedećeg, a završni je petnaesti napravljen od početnih stihova prethodnih četrnaest soneta. Kod Radakovića je ta forma nešto izmijenjena, naime, poštuje ponavljanje stihova, ali svoj lanac ne zaključuje petnaestim sonetom napravljenim od prethodnih četrnaest. Od forme je, međutim, mnogo zanimljivije njegovo persifliranje Matoševe Utjehe kos koja u njegovoj izvedbi dobiva znatno karnalnije konotacije, kao uostalom i druge pjesme iz njegova lanca. Dakako, za to postoji valjano opravdanje. Ono je sadržano u inkorporiranim fotografijama gologa

ženskoga međunožja (dakle, autorov intermedijски postupak) na koje je Radaković svojim pjesničkim izričajem nastojao adekvatno odgovoriti.(21) Na kraju vrijedi dodati da su sve pjesme izsonetnog lanca prožete bogatom referencijalnošću pa zazivaju kako biblijska i antička imena tako i imena iz popularne kulture ili pak iz naše suvremenosti. Ovo su samo neka od njih: Samson, Dalila, Beatrice, Jack Trbosjek, Nietzsche, Neptun, Freud, Enkidu, Sizif, Tantal, Bob Marley, Paris, Nausikaja, Penelopa, Telemah, Joyce...

Ako govorimo o Radakovićevu odnosu prema tradiciji svakako je potrebno dotaknuti se i jedne »očuđujuće« epizode za vrijeme Borinog boravaka u Londonu kada se on kao trgovački putnik susreo sa svojim »londonskim dvojnikom«.(22) Taj je dio začudan na dvije razine, izvedbeno-jezičnoj i referencijalnoj. Naime, pisan je tako da se (pripovjedna) očišta sudionika toga susreta međusobno izmjenjuju. Tim postupkom autor čitatelju samim tekstom sugerira da je riječ o jednoj osobi, ali prostorno razjedinjenoj.(23) S druge strane, uloga Borinog dvojnika dodijeljena je Charlesu Smithsonu, liku romana Johna Fowlesa Ženska francuskoga poručnika (1969), što iznenada Sjaju epohe daje jednu neočekivanu dozu fantastičnosti. Razlog »posuđivanju« Fowlesova lika najvjerojatnije treba tražiti u Radakovićevoj poznatoj fasciniranosti djelom toga autora,(24) kojem je u svom romanu uspostavom začudne literarne relacije ostvario originalni hommage.

Unatoč tim očitim naslanjanjima na tradiciju, u Sjaju epohe je prisutna i želja da se piše uistinu nova vrsta proze koja bi trebala biti nasilna, brutalna, baš kao i svijet kojemu pripada. Ako prihvatimo da je Borivoj Radaković u pojedinim dijelovima romana to uspio ostvariti onda bismo ga mogli nazvati i remodernistom, s čim bi se on vjerojatno i složio, jer, kako je već u nekoliko intervjua istaknuo, za njega je postmodernizam dosadan i radije se priklanja onome što je poslije njega.(25) Po njegovim riječima, to je BPM (beyond postmodernism).(26) Kao primjer te prozne struje u engleskoj književnosti mogli bi se navesti novi puritanci,(27) a kod nas, neorealisti, u početku okupljeni oko FAK-a, a nakon njegova ukinuća raspršeni po neveliku nam knjižnom tržištu.

Kritički pripovjedač

U vrlo nezavidnoj situaciji našla bi se osoba koja bi svome sugovorniku, potencijalnom čitatelju romana Sjaj epohe, trebala ukratko prepričati njegovu fabularnu okosnicu. Za pretpostaviti je da bi, osobito ako je riječ o osobi nesklonoj aberacijama od glavnoga pripovjednoga toka, svoje izlaganje vrlo brzo privela kraju, nakon čega bi na licu njezina sugovornika ostalo malo (ili čak nimalo) od početne čitateljske zainteresiranosti. Naime, iako je riječ o proznom ostvarenju koje povremeno nalikuje zapisima kakvog pikara, čitatelja usmjerenog isključivo na sadržajni sloj djela, roman bi vjerojatno razočarao. Sjaj epohe, podnaslovljen roman, dvostruki putopis, donosi priču o intelektualcu, tridesetsedmogodišnjem Zagrepčaninu Bori Radakoviću, vremenski smještenu na prijelazu iz 1987. u 1988. godinu, koji se zbog zasićenja društveno-političkom situacijom u tadašnjoj

Jugoslaviji odlučuje na put u »svoj duhovni rodni grad«(28) – London. Tamo unatoč egzistencijalnim brigama istinski uživa u prijateljskim druženjima, koncertima, novopronađenoj ljubavi i sl.(29), ali se nakon nekog vremena ipak vraća u Zagreb. Po povratku u svoj grad doživljava šikaniranje na poslu, tuču s dva mladića, nastup s bendom kao ostvarenje rock sna, a na koncu ga presreće iznenadna, nasilna smrt bez jasnog motiva.

Riječ je, dakle, o linearnoj i zatvorenoj fabuli, koja se, unatoč svome konvencionalnome slijedu čitatelju, prvenstveno zainteresiranom za bogatu događajnost, može učiniti neprivlačnom. Iako, za napomenuti je da ni nje u sporednim epizodama ne manjka, a upravo u njima i pronalazimo sjajne stranice erotsko-pornografske proze za koje je Igor Mandić svojevremeno napisao da su najbolje koje uopće postoje u hrvatskoj književnosti.(30)

U Sjaju epohe prisutne su dvije vrste pripovijedanja. Riječ je o pripovjedaču u trećem licu, odnosno personalnom pripovjedaču,(31) i pripovjedaču u prvome licu. Unutar oba vida pripovijedanja realizirana je istovjetna, unutrašnja fokalizacija, jer, prikazani događaji uvijek se promatraju iz perspektive glavnoga lika, Bore Radakovića.

Znamo da je romanu kao pripovjednoj vrsti svojstvena polijezičnost,(32) sukladno tomu i Radakovićev roman obiluje pripovjednim tehnikama(33) od kojih je autorovu sklonost komentaru svakako za izdvojiti. Pripovjedač se komentarom iz pozicije anarhoidnog, ali pacifistički nastrojenog pojedinca razračunava s problemima na koje nailazi u društvu. Bilo da je riječ instituciji vojske, nacionalizmu, svakodnevnom nasilju, primitivizmu... Boro naspram svake od tih pojava zauzima određeni stav i nastoji ga argumentirati iz vlastite pozicije. Vrijedi napomenuti da su njegovi komentari daleko od, u romanima često zastupljenog, esejističkog tipa diskursa. Izneseni su u maniri protagonista proze u trapericama, a kao takvi, lišeni su intelektualiziranja i prvenstveno počivaju na emotivnom pristupu određenom problemu, dakle ni brutalni pristup nije isključen.(34) Napomenimo da je Jagna Pogačnik kao glavni prigovor Radakovićevu drugom romanu, Virus, navela autorovu preveliku sklonost da kroz svoj glavni lik progovara o onome što ga i u privatnom životu najviše smeta.(35) Vjerojatno upravo zbog brutalnoga pristupa koji je prisutan u Sjaju epohe razračunavanje s »privatnim demonima« ostavlja kudikamo neposredniji, iskreniji dojam pa bi njemu upućen takav prigovor bio promašen. U nastavku ćemo na primjerima iz romana promotriti kakvo je Borino pozicioniranje naspram problema kao što su identitet, ideologija, nacionalizam, nasilje, kozmopolitizam.

Identitetu, kao ključnom agensu prezentacije pojedinca u društvu, pristupamo onako kako su ga kulturalna teorija i diskursni studiji prihvatili slijedeći zasade poststrukturalističkoga mišljenja, dakle, kao osobnom i/ili društvenom konstruktu nastalom presijecanjem diferenciranih diskursa.(36) Stoga, kada znamo da se identitet konstituira kroz razlike, u podjednakoj mjeri na temelju onoga »što pojedinac je«, kao i na temelju onoga »što nije«, i lik Bore Radakovića možemo promatrati iz te dvojake perspektive. Vrlo jednostavnu dihotomiju mogli bismo ustanoviti ako kažemo da je on: roker, kozmopolit, profesor hrvatskog jezika i književnosti, a da

nipošto nije provincijalac, primitivac ili nešto slično u njegovoj vizuri podjednako obilježeno negativnim predznakom. Ako Radakovićevu identitetu pak pristupimo kudikamo ozbiljnije nego što to čini puko nabranje, za zadržati nam se na iznimno znakovitom prizoru romana u kojem Boro iz Zagreba dolazi u London, a tamo ga na carini zaustavlja službenik jer je u svojoj putovnici pod rubrikom »nacionalnost« na engleskome jeziku napisao »None« (»Nitko« ili »Ništa«). Citiranje ulomka može najbolje predočiti njegove stavove o nacionalnosti, kozmopolitizmu i vlastitome »dvojnomo« identitetu(37):

»Pred njime je karton što sam ga ispunio u avionu, tamo sam u rubrici »Nacionalnost« napisao ono što uvijek pišem: 'None'. Jer nema nacionalnosti, ja sam anacionalan, u meni je sva radost skore budućnosti čovječanstva idućeg milenija. Ja sam njen nagovještaj, građanin svijeta, kozmopolit, upravo me evo, dolazim da se stopim u ljudski konglomerat koji kola mojim duhovnim rodnim gradom. Ali neće ići:

'Nešto morate biti!'

Bože, zar i ovdje moram čuti tu glupu rečenicu, tu najgluplju moguću rečenicu što je kao refren primitivnih razmatranja nacionalne katalogizacije slušam u svome gradu u kojem mi mnogi, unatoč tome što sam Zagrepčanin trideset godina, osporavaju pravo na sugrađanstvo. Sada me na pragu Londona to isto dočekuje i osjećam se kao da mi je upravitelj Belsena bacio u lice preglednjela štakora (malo retorike nije na odmet). Za uzbujaše Srbe i njihov arhetipski mrak ja sam 'izdajica roda svoga', za iste takve Hrvate sam 'Srbenda'; svi bi da prihvatim to da sam Srbin i – mirna Bosna! Djedovi, koje nikada nisam imao jer su poklani u Jasenovcu, bili su Srbi iz Hrvatske, roditelji su mi deklarirani Jugoslaveni, ja sam – anacionalni internacionalist! Rocker, profesor književnosti, ja sam ono što sam izabrao i tome se naučio. Ali, kamo god kreneš po ovom svijetu, neizdrživo se sudaraš s nacijama!«(38)

Iščitavajući djelo moguće je povjerovati da je Sjaj epohe velikim dijelom nastao na temelju proživljenih iskustava, dakle da je velikim dijelom autobiografski, ali također i da je to djelo literarno osviještena autora koji svoju prozu gradi upravo na »zamućivanju« granice između fictiona i factiona, između izmašanog i autobiografskoga (ako već ne prihvatimo ideju da je svaka autobiografija i sama po sebi fikcionalni žanr). Tako je upravo pitanje dvojnoga nacionalnoga identiteta kod »Radakovića(39) autora« i kod »Radakovića lika« ona točka njihova identifikacijskoga presijecanja koju je teško zanemariti (čak i uz puno razumijevanje Kunderine misli da roman ne propituje stvarnost nego mogućnost postojanja(40)).

Zbog frapantne sličnosti s Borinim u romanu iznesenim stavovima navest ću refleksiju pjesnika Mile Stojića o vlastitome položaju u različitim sredinama: »Mene u Sarajevu doživljavaju kao Hrvata, u Zagrebu kao Bosanca, a u Beču kao Jugoslavena, a ja sve to i jesam, ali ničemu tome u potpunosti ne pripadam. Ja sam onaj odisejski Nitko«.(41) Iz oba navedena citata jasno postaje da je riječ o pojedincima(42) koji su zbog svoje specifične situacije – »rasutosti«, možda je pretjerano reći – prisiljeni, ali svakako usmjereni na promišljanje vlastitoga položaja u njima bliskim kulturama. Zasigurno svojom »kulturnom pluralnošću« nadrastaju

sredine iz kojih potječu i u kojima borave, ali upravo im ona predstavlja aporiju prilikom predstavljanja/identifikacije drugima, a kao što vidimo, donekle i sebi samima. I zato ne čudi da onaj koji na identitet gleda kao na pluralnost značenja zazire od jednodimenzionalne prezentacije, pa za sebe najradije lapidarno i skromno kaže da je »Nitko«, iako bi, a vjerujem da bi se s tim i dvojica pisaca složila, bilo jednako ispravno reći – »Svatko«.(43) Oni nam poručuju da je besmisleno poistovjećivati se samo s jednim mjestom, nacijom, jer, identitet je preosoban, i dakako, kontingentan, da bi bio prepušten geopolitičkoj determiniranosti. Također, njihove riječi uče nas kozmopolitizmu i uvažavanju (nacionalnih) razlika. Poslužimo se Voltaireovim riječima s kojima bi se svaki kozmopolit složio: »Onaj koji bi želio da njegova domovina nikad ne bude ni veća ni manja, ni bogatija ni siromašnija, taj bi bio građanin svemira«.(44)

Boro Radaković je, kako se iz otprije navedena citata može zaključiti, pojedinac sklon apartnoj poziciji koji vehementno odbija biti dio kolektivnog identiteta utemeljenog na rođenjem determiniranom etnosu. Na jednom drugom mjestu, kudikamo humornije intoniranom, naveo je što misli i o različitim grupacijama okupljenima oko neke ideje (političke, zločinačke, primitivne, vjerske...):

»(...) komunista se gadio, fašiste je prezirao, nacionalista se gnušao, zeleni su mu ljigavi, kršćane ne podnosi, islama mu je preko glave, aktivisti Hare Krishne i Jehovinih svjedoka dovodili su ga do bijesa kad bi ga presretali na ulici i nudili svoje knjige, brošure i savjete 'de bene vivendi', transcendentalni meditantini stimulirali su mu nervozu, ništa nije želio čuti o sektama, o mirotvorcima, demokratima. I što, tko će njega braniti kad uzbuna zazvoni? Masoni? Slovenci, Srbi, Hrvati? Englezi? Bushmani? Šamani? Partizani? Supermani, Batmani, Spidermani? Vragolani? Mali zeleni?«(45)

Napomenimo, međutim, da Radakovićevu apartnu poziciju koju iz ovih ulomaka iščitavamo treba shvatiti tek uvjetno; jer on, iako nastupa protiv indoktrinacije u neki sustav, grupu, skupinu, kolektivni identitet, ipak pripada subkulturnoj, rokerskoj populaciji, a time dakle i progovara iz specifične, njoj svojstvene vizure koja se priklanja urbanom, a zazire od ruralnog, veliča kulturu, a osporava prirodu.(46) Posjedovanje stava, skupa mišljenja koji se suprotstavlja drugome/drugačijem konstitutivni je element svake identifikacije (dakle, i stratifikacije), u slučaju Bore Radakovića mogli bismo govoriti, poigramo li se spojnicama, o anarho-rokersko-intelektualnom identitetu, jer ne zaboravimo, identiteti nisu singularni.(47) Nažalost, kad jesu, najčešće se temelje na već spomenutom etnosu, a tada mogu biti i razlog za eskalaciju nasilja. Jer kada je isključiv, kako Amartya Sen kaže, »identitet može ubiti – ubiti nekontrolirano«.(48) Na to bismo dodali jedno, sasvim retoričko pitanje: Ubija li ijedan identitet od onog nacionalnog nekontroliranije? U Sjaju epohe tako pronalazimo izvrstan primjer notorne ljudske gluposti hranjene nacionalnom zadojenošću(49) na koju Boro nailazi potpuno slučajno prilikom kupovine novina u Londonu. Dovoljan je samo citat, bez komentara, dakako:

»Nemojte to čitati, to je ćirilica, to vam ne valja.«

Zaprepašteno se okrećem, misleći da to netko govori meni, ali zatičem nevjerojatnu

situaciju: Crnac drži u rukama »Politiku«, neki stariji čovjek savjetuje mu da čita neki hrvatski emigrantski list.

»Ali ja sam studirao u Beogradu«, kaže Crnac...

Brzo izađem van da me tko ne oslovi. Nisam nikada bio svjedokom besmislenije i gluplje situacije. I da se odmetneš u Crnce – ne možeš pobjeći od Srba i Hrvata! A meni se je među njih vratiti.(50)

Kad smo se već dotaknuli nasilja (u ovom slučaju verbalnog, ali ono je najčešće tek preludij fizičkom) napomenimo da je upravo ono sveprožimajući element ovoga romana. Od početnoga prizora u kojemu vojska vrši nasilje nad pojedincem, preko nasilja pojedinca nad samim sobom (inscenirane muke s hemoroidima kao tragikomično-autodestruktivni iskaz antimarcijalnih stavova), zatim nasilja u londonskom metrou, u zagrebačkom tramvaju, ispred diska, sve do konačnog sukoba u kojem Boro gubi život,(51) čitatelj je prisiljen na suočavanje s njim na sadržajnoj, ali i na jezičnoj razini. Najeklatantniji primjer toga je priča Sreca pisana mimo svih pravila gramatičke kongruencije i bez dijakritičkih znakova. Spomenimo da je u svojoj kritici romana Igor Mandić(52) kao Radakovićevu spisateljsku motivaciju naveo bijes (dakle, krećemo se u asocijativno bliskom polju negativnih kategorija) i istaknuo da je za sublimaciju toga osjećaja potrebna smionost, izražajnost, rječitost i kultura. Možemo se složiti s Mandićevim zaključkom da ih Radaković sve ima, jer ovim je romanom ostvario viziju svoga lika Bore o »brutalnoj literaturi« kao otporu brutalnome, nasilnome svijetu.

London – fascinacija tuđim, evazija od vlastitog

U romanu je osobito zanimljivo promatrati odnos Bore Radakovića prema Londonu, svjetskoj metropoli koju voli nazivati »svojim duhovnim rodnom gradom«(53). Slijede riječi Julijana Barnesa kako ih je sam Radaković zabilježio u svojoj knjizi Sredina naprijed!, kojim taj autor već kanonske Flaubertove papige (1984) progovara o našoj ljubavi prema tuđem:

»...svima nam je potrebna jedna utopijska projekcija u neki grad ili u neku zemlju, premda i sami znamo da niti tamo nije idealno. Dobro je imati neku zemlju ili neki grad po svom izboru u kojima ne moramo uvijek gledati onu lošiju stranu. Dođemo i odemo, zar ne?«(54)

Bori Radakoviću London upravo i služi kao »utopijska projekcija«, kao mjesto u koje može neobavezno »doći i otići« nezabrinut čak niti elementarnim egzistencijalnim pitanjem – kako u njemu preživjeti? On London shvaća kao neki oblik privremene autonomne zone,(55) a u njega dolazi podjednako motiviran ljubavlju prema tome gradu, kao i nužnošću bijega iz vlastitoga. Citat dijela govora jednog od sudionika partijskoga sastanka na kojemu se raspravljalo o Borinom neuklapanju u socijalistički kolektiv i ležernom odnosu prema »partijskim zadacima« najbolje predočava u kakvoj je okolini(56) boravio i s kojim se problemima suočavao živeći u Zagrebu:

»Meni se čini, po čitavom nizu – ne čini mi se nego sam siguran – po čitavom nizu reakcija Borinih, u raznim prilikama, u redakciji, na partijskim sastancima, svugdje,

on s dosta minoriziranja govori o nekim naporima, nekim pojavama, nekim ljudima iz raznih sfera našeg kulturnog i političkog života. Njegova ta sklonost, recimo, svemu onome što dolazi iz Engleske, Londona, njegova jaka privrženost, prosto zaljubljenost do neke mjere, ako se može tako reći, prema rock-glazbi i nekim drugim stvarima, pa onda u literaturi, pa onda vezivanje uz jedan krug ljudi, suradnika, koji su naši suradnici, ljudi koji imaju jedno, neću kazati antimarksističko, dakle mišljenje koje je protivno marksističkom mišljenju, što ne znači da je protivno, a može, uslijed djelovanja objektivnih okolnosti vrlo lako postati antimarksističko. Sve do kretanja u takvim krugovima, razmišljanja, učestvovanja u diskusijama koje mogu i ne moraju biti marksističke, naravno da je moralo utjecati na njega. To je poznata stvar da čovjek, kad se bavi nekom stvari, nekom osobom, pojavom, bilo čime, ona na neki način povratno djeluje na njega. Ja mislim da kroz te manifestacije, nemojte me hvatati za riječ, molim vas, i nemojte misliti da ja imam nešto osobno protiv Bore, dapače, mi smo stari frendovi, ne govorim iz tog razloga, ali kod njega nešto ima, kod njega je ta svijest mobilizirana na liniji. Meni se čini, on ne dopušta... u ime nekakvih, pa i elitističkih stavova, dopušta da minorizira neke stavove. Zbog toga ta njegova neozbiljnost ili ležeran odnos prema partijskim zadacima. Meni se čini da su stvari psihološke prirode i da kod njega teče jedan proces koji ga objektivno vodi na drugu stranu od naše strane. Zašto se to njemu događa? Kako se to događa? To je splet raznih okolnosti. Otkad je on svjestan sebe do dana današnjeg!«(57)

Nakon toga jasno postaje da je odlazak u London mnogo više od izleta, da je to odlazak na mjesto na kojem neće »morati gledati onu lošiju stranu«. Na ovome mjestu, kad smo već kod idealiziranja, nije zgorega upozoriti na mišljenje Branimira Donata o pastoralu kao književnoj vrsti koja iz suvremene književnosti nije iščeznula već je u nešto promijenjenom obliku ostala sačuvana do danas. Tako on funkciju pastore vidi prvenstveno u njezinoj mogućnosti konkretizacije idealnog postojanja, a ovdje je to i slučaj, osobito ako razmislimo o nastavku Donatova teksta kroz čiji rakurs lako prepoznamo Sjaj epohe:

»Junak je promijenio svoj status, postao je problematična ličnost u problematičnom vremenu. Njegova pobjeda sadržana je u neminovnom porazu koji ga je zadesio, i tako dobivamo na kraju basnu koja je izgubila pouku ili ju je zamijenila nekom dvosmislicom.«(58) To uistinu vrijedi za ovo djelo, u njemu čak i spomenuta dvosmislica pronalazi svoje mjesto, sadržana je u samome naslovu romana. Jer, čitatelj se na kraju može zapitati: O kakvom to sjaju epohe Radaković govori? Nema ga, jasno, ali treba se zapitati – ne bi li roman nosio isti naslov i da je smješten u našu suvremenost. Sudeći po Borinom habitusu sigurno je da bi i danas imao razloga za bijeg na Otok.

Izvori:

1. Blažević, Neda Miranda: Američka predigra, Grafički zavod Hrvatske, Zagreb, 1989.
2. Radaković, Borivoj: Sjaj epohe, V.B.Z., Zagreb, 1990.
3. Radaković, Borivoj: Ne, to nisam ja, Celeber, Zagreb 1999.
4. Radaković, Borivoj: Sredina naprijed!, HENA COM, Zagreb, 2003.
5. Radaković, Borivoj: Virusi, Europapress holding, 2005.

6. Ugrešić, Dubravka: *Kultura laži*, Konzor, Zagreb; Samizdat B92, Beograd, 2002.
7. Valent, Milko: *Clown*, Izdavački centar Rijeka, Rijeka, 1988.
8. Hrvatske noći. Festival A. književnosti, ur. B. Radaković, M. Thorne, T White, VBZ, Zagreb, 2005.
9. Pozdravite svi Nove puritance, ur. N. Blincoe, M. Thorne, Celeber, Zagreb, 2000.
- Literatura:
1. Bauman, Zygmunt: *Identitet. Razgovori s Benedettom Vecchijem*, Pelago, Zagreb, 2009.
2. Benjamin, Walter: *Estetički ogledi*, Školska knjiga, 1986.
3. Bey, Hakim: *Privremene autonomne zone i drugi tekstovi*, Naklada Jesenski i Turk, Zagreb, 2003.
4. Crespi, Franco: *Sociologija kulture, Politička kultura*, Zagreb, 2006.
5. Donat, Branimir: *Report iz Arkadije*, u: *Unutarnji rukopis*, Nakladni zavod MH, Zagreb, 1972.
6. Flaker, Aleksandar: *Proza u trapericama*, Sveučilišna naklada Liber, Zagreb, 1983.
7. Hall, Stuart: *Kome treba »identitet«?*, u: *Politika teorije. Zbornik rasprava iz kulturalnih studija*, priredio Dean Duda, Disput, Zagreb, 2006.
8. Kolanović, Maša: *Književnost, subjekt i popularna kultura (Čitanje popularne, medijske i potrošačke kulture u romanu Ulaz u crnu kutiju Tomislava Zajeca)*, u: Bošnjak, Branimir (ur.) *Postmodernizam, iskustva jezika u hrvatskoj književnosti i umjetnosti*, Zbornik radova II. Znanstvenog skupa s međunarodnim sudjelovanjem (Zagreb 29. XI. – 30. XI. 2002.), Altagama, Zagreb, 2003.
9. Kundera, Milan: *Umjetnost romana*, Meandar, Zagreb, 2002.
10. Lyotard, Jean-Francois: *Postmoderna protumačena djeci*, August Cesarec, Zagreb, 1990.
11. Mandić, Igor: *Mala prljava tajna starog ropera*, u: *Književno (st)ratište*, Nakladni zavod Matice hrvatske, Zagreb, 1998.
12. Mandić, Igor: *James Joyce i domaća zadaća*, u: *Književno (st)ratište*, Nakladni zavod Matice hrvatske, Zagreb, 1998.
13. Nemec, Krešimir: *Povijest hrvatskog romana od 1945. do 2000.*, Školska knjiga, Zagreb, 2003.
14. Nemec, Krešimir: *Postmodernizam i hrvatski sonet*, u: *Mogućnosti tumačenja*, Hrvatska sveučilišna naklada, Zagreb, 2000.
15. Pavičić, Jurica: *14 neistina o hrvatskoj novoj prozi*, u: *Fantom slobode*, br. 1-2, 2004.
16. Peleš, Gajo: *Tumačenje romana*, ArTresor naklada, Zagreb, 1999.
17. Pogačnik, Jagna: *Ispovijest »rasplakanog psovača«*, u: *Backstage, Pop & pop*, Zagreb, 2002.
18. Pogačnik, Jagna: *Pedasetogodišnjak u »kriznom stanju«*, u: *Proza poslije FAK-a*, Profil International, Zagreb, 2006.
19. Pranjić, Krunoslav: *O putenosti koja je duhovna (i obrnuto)*, u: *Republika XLVII/1991.*, br. 5-6.
20. Radaković, Borivoj: *Od autsajdera do gurua FAK-ovske generacije*, u: *Nacional*, 8. siječnja, 2002.
21. Radaković, Borivoj: *Biti središte*, u: *Vreme*, br. 538., 26. travnja 2001.
22. <http://www.vreme.com/cms/view.php?id=131898>, 3. prosinca 2008.
23. Sen, Amartya: *Identitet i nasilje. Iluzija sudbine*, MASMEDIA; Poslovni dnevnik, Zagreb, 2007.
24. Stojić, Mile: *Ja sam odisejski Nitko*, u: *Novi list/Pogled*, subota, 15. studenoga 2008.
25. Stojić, Mile: *CAFÉ NOSTALGIJA, FILOLOZI*, u: *Feral Tribune*, 27. listopada, 2005.
26. Teun A. van Dijk: *Ideologija*, Golden marketing-Tehnička knjiga, Zagreb, 2006.
27. Voltaire: *Filozofijski rječnik*, Publikum, Zagreb, 2004.

(1) Upravo zbog lošeg trenutka u kojem se pojavio, Sjjaj epohe možemo smatrati jednim od nepročitanih romana devedesetih. Unatoč tomu, teško je osporiti njegovu anticipacijsku snagu u kontekstu hrvatske prozne produkcije s prijelaza tisućljeća. Stoga ne čudi da u pogovoru novoga izdanja knjige (V. B. Z., 2009.) Miljenko Jergović Radakovića naziva »začinjavcem hrvatske urbane proze«.

- (2) Pitanje karaktera te živosti, tj. je li riječ o prosvjetiteljskom pokušaju koji je zagovarao Jurica Pavičić (vidi: Pavičić, 2004.), modernističkom (alternativnost sadržana u akronimu od Festival alternativne književnosti) ili je pak riječ o merkantilističkom pragmatizmu kao (skrivenom) agensu tih zbivanja, složeno je pitanje koje bi zahtijevalo posebnu elaboraciju.
- (3) Književna je korespondencija dviju kultura 2005. godine »materijalizirana« u vidu zbirke priča Hrvatske noći. U njoj su u podjednakoj mjeri bili zastupljeni hrvatski i engleski autori, a i pojavila se na oba knjižna tržišta.
- (4) Upravo je ta odlika Radakovićeva rukopisa još više došla do izražaja u njegovoj, dosad najeksperimentalnijoj knjizi, zbirci priča Ne, to nisam ja (1993, 21999.). Vrijedi istaknuti da je Igor Mandić njegovo eksperimentiranje s jezikom u pričama te zbirke usporedio s onim Jamesa Joycea (usp. Mandić, 1998., 119-121). Laskav kompliment, ne samo s obzirom s kim je uspoređen, nego i tko ga je izrekao.
- (5) Usp. Mandić, Igor: Mala prljava tajna starog ropera, u: Književno (st)ratište, Nakladni zavod Matice hrvatske, Zagreb, 1998., str. 24.
- (6) »Strašna vremena nadolaze na Balkanu, narodi se svađaju, narodi uličare, čir samo što nije prsnuo« (Radaković, 2009., str. 168).
- (7) Flaker, Aleksandar: Proza u trapericama, Sveučilišna naklada Liber, Zagreb, 1983. Dakako, moglo bi se ići i dalje u prošlost, sve do pojave realizma u hrvatskoj književnosti, no to bi nas usmjerilo prema drugom tipu analize.
- (8) Usp. Flaker, 1983., str. 38.
- (9) Poetički ćemo se udaljiti od proze u trapericama, ali svakako valja spomenuti dva književna klasika s kojima Radaković dijeli motiv bunta/gnušanja naspram oficijelnih struktura, primitivizma, nasilja; prvi je Krležin roman Na rubu pameti, a drugi Marinkovićev Kiklop. Kad bi dijelili zajednički svijet, za pretpostaviti je da bi Boro i Melkior bili najbolji prijatelji u vojsci, a nakon što bi prije ili kasnije bili privedeni zbog dezerterstva, dane u čeliji kratili bi u razgovoru s Krležinim Doktorom. Teme koje bi se neizostavno dotaknuli zasigurno bi bilo svemirsko poslanstvo cilindraške gluposti ili pak novi gastronomski trendovi pripremanja čovjetine.
- (10) Flaker, 1983., str. 130.
- (11) Taj je termin A. Flaker preuzeo od češkog teoretičara književnosti Felixa Vodičke.
- (12) Riječ je o romanima: Soba za razbijanje (1998.), Ulaz u crnu kutiju (2001.) i Ljudožderi (2005.).
- (13) Nemec, Krešimir: Povijest hrvatskog romana od 1945. do 2000., Školska knjiga, Zagreb, 2003., str. 417.
- (14) O romanu Ulaz u crnu kutiju instruktivno je pisala Maša Kolanović u tekstu Književnost, subjekt i popularna kultura (Čitanje popularne, medijske i potrošačke kulture u romanu Ulaz u crnu kutiju Tomislava Zajeca). Osobito se pozabavila fenomenologijom simboličnoga otpada, ili kako bi P. Sloterdijk rekao, nagomilanim govnom. U analizi romana Ulaz u crnu kutiju ta sintagma podrazumijeva svjesno gomilanje semantičkih jedinica popularne kulture čija je svrha zamaranje čitatelja.
- (15) Milko Valent čak se i pojavljuje u Radakovićevu romanu.
- (16) Nemec, 2003., str. 417.
- (17) Tako su kod njega vrlo česte jezične igrarije poput asonanci i aliteracija: »šuljevi su se šuljali iz šupljine tijela« (Radaković, 2009., str. 19), »znalac lanca« (Radaković, 2009. str. 95), kao i neologizmi: »inkognitko« (Radaković, 2009. str. 147) kojima, nerijetko i s humorističnim prizvukom, »osvježava« prozno tkivo svoga romana. Često se poigrava i na sintaktičkoj razini služeći se gramatičkim inkongruencijama s krajnje očuđujućim rezultatima. Primjerice, u romanu pronalazimo rečenice poput: »Gledam je, mladu, razigranu, još uvijek začuđen i nenaviknut na ženski lik obrijane glave. I eto je opet trkom prema meni. 'Sad, sad, sad', gurnem me s leđa...« (Radaković, 2009., str. 103); »(...) jer cijelo poslijepodne pijemo kod kuće i cijelu večer idemo od puba do puba – pozdravljamo se, pratimo me, jer ja sutra putujem« (Radaković, 2009., str. 137;

- isticanja dodana). U romanu bi se moglo naći još takvih primjera, a njima se nešto više u svojoj kritici posvetio Krunoslav Pranjić (usp. Pranjić, 1991). Radakovićev postupak možemo tumačiti kao očuđavanje samoga sebe sebi, ili kako Pranjić kazuje, autor je sebe izrazio »udvojeno, dvojno: jednoga JA i jednoga NADJA, sebe i nadsebe, drugoga jednoga sebe nazočna kao nenazočna« (Pranjić, 1991., str. 306).
- (18) Usp. Valent, Milko: Clown, Izdavački centar Rijeka, Rijeka, 1988., str. 20.
- (19) Valent, 1988., str. 20.
- (20) Usp. Nemec, Krešimir: Postmodernizam i hrvatski sonet, u: Mogućnosti tumačenja, Hrvatska sveučilišna naklada, Zagreb, 2000.
- (21) Dakako, slični postupci već su odavno poznati hrvatskoj književnosti, od Begovićevih Grčkih proljeća, preko Rogićevih pjesama, pa sve do Tonka Maroevića, ali eksplicitnost fotografija Radakovića je u vrijeme prvoga izdanja smjestila na rub pornografije. Na to se sam autor našalio rekavši da mu u svezi novog izdanja, u kojem su se spomenute fotografije našle i na koricama romana, spočitavaju tek da ženski organ nije propisno depiliran.
Usp. http://www.dnevnikulturni.info/vijesti/knjizevnost/2489/sjaj_epohe_dvadeset_godina_kasnije/ Stranici pristupljeno 27. kolovoza 2010.
- (22) Usp. Radaković, 2009., str. 124-127.
- (23) Učinak je sličan kao i s već spomenutim korištenjem gramatičkih inkongruencija.
- (24) Primjerice, na str. 101. Boro Radaković govori kako poznaje čitav njegov opus.
- (25) Na ovome mjestu nećemo ulaziti u problematiku postmodernizma, odnosno njegova tumačenja, ali čitateljsko iskustvo nam govori da je teško pretpostaviti da se »nakon« postmodernizma može pojaviti nešto što on u sebe već nije uključio. Osim toga, vrijedi se prisjetiti i Lyotardovih riječi da postmodernizam nije modernizam na svome koncu nego u stanju konstantna nastajanja (usp. Lyotard, 1990., str. 26).
- (26) Borivoj Radaković: Od autsajdera do gurua FAK-ovske generacije, u: Nacional, 8. siječnja, 2002.
- (27) Neki od novih puritanaca su: Scarlett Thomas, Alex Garland, Ben Richards, Nicholas Blincoe, Candida Clark, Daren King, Geoff Dyer; za više vidi: Pozdravite svi Nove puritance, ur. N. Blincoe, M. Thorne, Celeber, Zagreb, 2000.
- (28) Usp. Radaković, 2009., str. 40. – Valja se prisjetiti jednog sličnog duhovno-putopisnog odlaska, ali u Ameriku. Riječ je o putopisnom romanu Američka predigra (Grafički zavod Hrvatske, Zagreb, 1989) Nede Mirande Blažević, koji je s Radakovićevim prvijencem moguće dovesti u vezu i zbog poigravanja s nonfikcionalnim i fikcionalnim elementima.
- (29) Londonska epizoda mogla bi se sažeti sintagmom: ubi Bacchus, ibi venus.
- (30) Usp. Mandić, 1998. str. 25.
- (31) Istaknimo, iako je personalni pripovjedač po definiciji uvijek u trećem licu, njegovo je viđenje (mogućeg svijeta romana) izjednačeno s onim koje ima sam glavni lik (usp. Peleš, 1999., str. 62).
- (32) Tako ćemo u Sjaju epohe osim već spomenutih soneta (i priloženih fotografija), naići i na kratku priču pisanu na slengu. Riječ je o priči Dobro došli u plavi pakao koja će kasnije autoru poslužiti kao predložak za pisanje dramskoga teksta istoga naslova.
- (33) Osim pripovjedača i fabule, Gajo Peleš kao konstitutivne elemente »forme izraza« svakog pripovjednog teksta navodi i pripovjedne tehnike; a to su opis, komentar, kazivanje / prikazivanje, dijalog, monolog i unutarnji monolog (usp. Peleš, 1999., str. 98-99).
- (34) Podsjetimo da Aleksandar Flaker u svojoj knjizi Proza u trapericama unutar toga proznoga modela razlikuje tri tipa pripovjedača, a to su: intelektualni, infantilni i brutalni. Na str. 72. brutalnog pripovjedača definirao je sljedećim riječima: »U pravilu on predstavlja huligansku sredinu, socijalnu marginu gradskoga stanovništva koja je suprotstavljena čvrstim i hijerarhiziranim socijalnim strukturama.«
- (35) Usp. Pogačnik, Jagna: Pedesetogodišnjak u »kriznom stanju«, u: Proza poslije FAK-a, Profil International, Zagreb, 2006.

- (36) Usp. Hall, Stuart: Kome treba »identitet«?, u: Politika teorije. Zbornik rasprava iz kulturalnih studija, priredio Dean Duda, Disput, Zagreb, 2006., str. 361; van Dijk, Teun A., Ideologija, Golden marketing-Tehnička knjiga, Zagreb, 2006., str. 160-162.
- (37) Napomenimo i ovo, da Borivoj Radaković promišlja svoj »dvojni identitet« uočljivo je i iz naslova njegove knjige Ne, to nisam ja; da, to nisam ja, koji se, dakako, može shvatiti i kao intertekstualna referenca na završetak Kamovljeva romana Isušena kaljuža (»I to sam ja. Jer ja – nisam ja!«) na što je u svojoj kritici Ispovijest »rasplakanog psovača« upozorila Jagna Pogačnik. Dakako, ni na Rimbaudove riječi ne smije se zaboraviti: »JA, to je netko drugi.«
- (38) Radaković, 2009., str. 40.
- (39) Naime, Borivoj Radaković rođen je u Zemunu, s tri u pol godine dolazi u Zadar, a s osam se nastanjuje u Zagrebu. Evo nekoliko njegovih riječi o sebi samome: »Moji roditelji su Srbi iz Hrvatske, otac je bio oficir – mogao sam se roditi bilo gdje. Živio sam u međuvremenu u Zadru. Moj identitet, ono što sam odabrao – kozmopolitizam i pacifizam, nikako se ne poklapa sa ovim što se događalo u nas.« (Vreme br. 538., 26. travnja 2001).
- (40) Usp. Kundera, Milan: Umjetnost romana, Meandar, Zagreb, 2002., str. 43.
- (41) Stojić, Mile: Ja sam odisejski Nitko, u: Novi list/Pogled, subota, 15. studenoga 2008.
- (42) Tek usputno da navedemo najveći identitetski problem/”problem“ ovih prostora: Ivo Andrić.
- (43) Kad sam već bio pri završetku ovoga teksta vidio sam da u knjizi Kultura laži tu riječ Dubravka Ugrešić pišući o svome identitetu i koristi. Dakako, zajedno i s onom »nitko« (usp. Ugrešić, 2002., 330). Također, ta knjiga sadrži prizor u kojem se autorica zbog izdavanja dokumenata treba nacionalno opredijeliti, a koji uvelike podsjeća na Radakovićevu epizodu (usp. Ugrešić, 2002., 126-128). Kakvog li pobratimstva lica u svemiru!
- (44) Voltaire: Filozofijski rječnik, Publikum, Zagreb, 2004., str. 57.
- (45) Radaković, 2009., str. 15.
- (46) Za vrijeme boravka u Londonu Boro će upravo zahvaljujući svojoj supkulturnoj pripadnosti ostvariti komunikaciju bez »šumova« s ljudima istih/sličnih životnih stilova. Njegov identifikacijski obrazac koji se temelji na rock and roll kulturi i književnosti pokazat će se kao medij koji spaja ljude natkriljujući geografske granice. Zanimljivo je kako Borino znanje o umjetnosti i kulturi među njegovim sugovornicima u Londonu izaziva čuđenje, a kudikamo je zanimljivije ono što on njima (a i sebi) nudi kao objašnjenje toga znanja: »...ja sam Europejac! (...) Evropljanin pa makar i s balkanskih gudura« (Radaković, 2009., str. 101). Iako je u toj izjavi sadržan deprecijativan odnos spram Balkana, kada Boro počne mladim pankericama nabrajati sve bendove koji su gostovali u Zagrebu jasno je da ni Balkan nije isključen iz kulturnih zbivanja. Na učinke kulturne homogenizacije koja »nadilazi strukture posebnih društava« upozorio je F. Crespi u svojoj knjizi Sociologija kulture. On drži da danas možemo govoriti o transnacionalnoj kulturi ili o deteritorijaliziranoj kulturi, kao i o širenju kozmopolitskoga duha (Crespi, 2006., str. 158). Dakle, riječ je o fenomenima koje je moguće iščitavati u Radakovićevu romanu. Ipak, unatoč »trendu« brisanja granica među nacionalnim kulturama postoji element koji potpunu adaptaciju u neku stranu kulturu najdosljednije priječi – to je jezik. Tako će i Boro spoznati svoju nepripadnost zemlji kojom je fasciniran nakon što njegova književna kritika bude odbijena jer je s jezičnog aspekta nedovoljno dobra da bi bila objavljena u časopisu za književnost Literary Review. Taj neuspjeh samo nam još jednom potvrđuje Heideggerovu misao o jeziku kao našoj kući bitka. Rijetki su, naime, oni koji poput Becketta ili Kundera mogu stvarati na njima stranom, iako možda voljenom, jeziku. Kako je Mile Stojić zapisao: »samo je materinji jezik taj u kome s lakoćom možemo zidati kule i gradove, dok u stranome teškom mukom i znojem izgradimo tek – potleušice« (Stojić, 2005).
- (47) Usp. Hall, 2006., str. 360.
- (48) Sen, Amartya: Identitet i nasilje. Iluzija sudbine, Masmedia; Poslovni dnevnik, Zagreb, 2007., str. 21.
- (49) Zygmunt Bauman, primjerice, na jednome je mjestu zapisao da je »nacionalni identitet« »agonistički pojam i bojni poklič« (Bauman, 2009., 24).

- (50) Radaković, 2009., str. 124.
- (51) Znakovitu sentencu pronalazimo kod Waltera Benjamina: »Bilo koji trag dokoličar slijedio, svaki će ga odvesti do zločina« (Benjamin, 1986., str. 48).
- (52) Mandić, 1998., str. 24.
- (53) Usp. Radaković, 2009., str. 40.
- (54) Radaković, Borivoj: Sredina naprijed!, HENA COM, Zagreb, 2003., str. 228.
- (55) Bey, Hakim: Privremene autonomne zone i drugi tekstovi, Naklada Jesenski i Turk, Zagreb, 2003.
- (56) Potrebno je obratiti pažnju i na izrazito nisku stilsku razinu govora, koja nam eklatantno poručuje koliki su intelektualni kapaciteti njegovih suradnika na poslu. Upravo je to razlog preuzimanju podužeg dijela teksta.
- (57) Radaković, 2009., str. 34-35.
- (58) Donat, Branimir Report iz Arkadije, u: Unutarnji rukopis, Nakladni zavod Matice hrvatske, Zagreb, 1972., str. 259. (Izvor: matica.hr)

Nick Cave – Najveći kajkavski Pjesnik

Matiju Gupca su, čitamo u etnološkim prikazima, koji znanstvenoj metodi za volju ne smiju intervenirati u iskaze kazivača, na Markovom trgu 1573. pogubili na električnom stolcu. Nick Cave, koji nije etnolog, ali ga zbog toga nećemo kудiti, električni stolac naziva stolcem milosti (mercy seat, što je zapravo dio Zavjetnog kovčega). Tomislav Pletenac, koji jest etnolog i kao takav predaje na zagrebačkom Filozofskom fakultetu, naziva to gnadečkim stolcom, što bi funkcioniralo i u doba Seljačke bune, kao što se njezina jezična osobitost ne ogleda samo u Mimičinom filmu, nego i u Krležinim Baladama, koje su filmu kumovale možda i više od škrte povijesne građe. I o čemu sad zapravo govorimo? O Nicku Caveu, valjda. Onom tipu kojeg volimo zbog lirskih injekcija crne žuči u inače tmurnu svakodnevicu, čije su mu mrkle konotacije, pa bile one i erotski intonirane, trajna preokupacija još otkako je pjevao u danas relativno zaboravljenoj grupi Birthday Party. Bi li Matija Gubec, baš da u ustima i nije imao klin, ispred Markove crkve smogao hrabrosti reći „hmernuti me nije strah, morti sam se zlagal, ah“, o tome povijest šuti. Pletenac, međutim, može, jer ne samo da poput Cavea u zubima nema klin, nego je i shvatio da između specifičnog izričaja britanskog zabavljača australskog podrijetla, čiji se prateći sastav ne zove uzalud „The Bad Seeds“ (krivorojenci), i izmrcvarenog kajkavskog jezika postoji više nego suptilna veza. I zato se profesor sa zagrebačke etnologije okuražio ne samo da Caveove stihove prevodi na kajkavski, već da ih u tom prepjevu glazbeno i izvodi, u što se publika dosad imala prilike uvjeriti više nego jedanput.

Dakle, zakaj Kejv i zakaj kaj? „Smatram da je Nick Cave najbolji kajkavski pjesnik engleskog govornog područja“, uvodi nas Pletenac zagonetno u svijet Caveove poetsko-rokerske imaginacije: „Čitamo li ga kako spada, teško da ćemo kod Cavea pronaći mnogo motiva kojih nema i u tradicijskoj kajkavskoj lirici, na kojoj se, pišući Balade, naposljetku napasao i Krleža.“ Uistinu, između „Vehni, vehni fijolica“ i „Where the wild roses grow“ razlika je samo u Kylie Minogue, ali ne i u lirskom senzibilitetu, kao što je i Caveov Henry Lee, ovaj put kao Imbra Zbelavski, pao ljubavnom žrtvom „mesarskega noža“, ne baš nesrodno Krležinu Imbri Skunkaču, kojeg su sfaširali vrage. I to „vu zelenom kraju, kaj ga ima rad više neg Nju“.

Valja napomenuti da Pletenac dosad nije prepjevavao samo Cavea. U kulturnoj periodici proslavio se, primjerice, i kajkavskim prepjevima Poguesa, koje je posebno pohvalio naš istaknuti književni teoretičar Ivo Žanić. No, Cave je ipak sukus kajkavštine, makar za nju vjerojatno nikad nije ni čuo. Uostalom, tu bi se sjajno uklopila i neka „ozbiljnija“ književna imena, recimo, T. S. Eliot sa svojim „šuplim, podfutranim ljudima“, koji su možda više utjecali na grupe kao što su Doors ili Joy Division, ali Kejv je tu je i kaj ve?

„Bitan je senzibilitet“, naglašava Pletenac, „divljina hibridne forme između religije,

bluesa i europskog folklora, frejdovski rečeno, erosa i tanatosa, zbog čega bi se Caveu u konačnici mogla posvetiti i čitava kajkavska rock-opera, recimo pod naslovom Murder Ballads Petrice Kerempuha.“ Ako niste uživo pratili performanse prof. dr. sc. Pletanca, koji se pritom obično prati na klaviru, premda mu ni drugi instrumenti nisu strani, reći ćemo vam samo ovo: bit će ih još, a u pripremi je i knjiga kajkavskih prepjeva rock-poezije u osobnom izboru Tomislava Pletenca i nekolicine koautora, pod radnim naslovom "Karmine za Hudoga" (pogodite koja bi to pjesma mogla biti). U nju će, naravno, biti uvršten i čitav izbor iz Caveovih tekstova, što su ga neki dobronamjerni suvremenici već nazvali „kajkejvijana“.

U nadi da će festivali kajkavske riječi smoći sluha za ovaj bitan doprinos osuvremenjivanju kajkavskog jezika, koji ipak nadilazi uvriježene dijalektalno-pjesničke lajtmotive kao što su alkoholizam, suze za brdovite topose ili klišeizirani Dudek kao simpatični bedak, možemo, s Caveom i Pletencem, zaključno reći samo: „Jen kušlec mi daj, semu lepom dojde kraj“. Ali kraj se tu ne nazire, jer Lazaruš bu se skopal, Jezuš bu hodal po Mesecu, kak bu i blatna voda nazaj zela grunt. Pa vi pogodite o čemu se tu zapravo radi. Gubec je znal. Valjda.

Nick Cave (Mika Špiljak)

Gnadečki stolec

Ženule su me vručine i mrzline
Od stvarih i okoline
Strte čaše, krpe suhe
Jezuešvo lice štrči z juhe
Te večerje strašlive
Kolica kaj imaju ketače krive
Krive čonte vire z hrane
Se stvari su ali dobre ali ne

I gnadečki stolec čeka me
I kak da glava mi se žge
I jako štel bi ve
Da merenju istine bu konec.
Joko za joko
I kleh za kleh
Istinu sem rekel, to ni greh
Hmreti se ne bojim jako.

Znaki i liste tumačeni
Črlena megla, klehi začrnjeni
Zidi strašni, najgorši v kmici
Oni su betežni zadah v mojoj košnici

Čul sem priče iz samice
Kak se Jezuš rodil vu jaslice
I kak neki stranec zavil v krpice
Hmrl na drvenom križu

I ak morem reči to zgledi kak dobra stvar
Na koncu konca on bil je stolar
Bar tak mi je rečeno.

Moja dobra roka stetovirala je
bratovu pesnicu H.U.D.I. več
Tih posrancev pet! Nisu na to rekli ni reč

Klupa nebeska od zlata, napravljena
Škrinja zavetna, pospravljena

O'tam, takva reč nam je rečena,
Cela hištorija je izvedena
Tu doli pak sve je od drota i dreva
Moje telo vu jognju seva
I Bog dalko nigdar ni

Mojoj vubijalskoj ruki ime je H.U.D.I
Koli nje girtel na njem piše D.O.B.E.R
Te potrpljujuće verige
Puntarsku su krv zledile

Vu gnadečki stolec sam splezil
Glava gola na žicu priheftana
I kak metul sem koji išče
Svetlost kaj još negde blišče
Z života se bum ja odvlekel
Da smert mi da skrovišče
A nigdar ja laž nisem rekel

Gnadečki stolec čeka ve
I zgledi da glava mi se žge
I jako štel bi ve
Da merenju istine bu konec.
Joko za joči
I zube za zube
Jer ja velim istine grube
Hmrl bum, ništ me ne koči.

Gnadečki se stolec pali
Zgledi da glava se žari
I nekšu nadu još imel bi
Da vaganja istine bu konec
Joko za joči
I zube za zube
Jer ja velim istine grube
Hmrl bum, ništ me ne koči.

Gnadečki se stolec žari
Z moje glave se pari
I išče neke nade je
Da bu neveruvačkih zgledov konec.
Oko za oko

Zub za zuba
Dokaza ne bu več sa suda
A motiv doli je gliboko

Gnadečki stolec se dimi
Moja glava se topi
I ja bi ve pomogel
Da tom fkanjuvanju bu konec
Čalar za čalar
Istina za istinu
Zgubiti morem još samo zgubinu
Hmreti mi je kakti dar.

Imbra Zbelavski

Doli se legni Imbra Zbelavski
I celu noč budi pri meni
Jer na celemu svetu takve ženske ni
Kaj par bila bi meni
I veter je hučil i veter je bučil
Huji huji ha
huji huji hi
Ftič je na te zletel Imbra Zbelavski
Ne bum se legnul i nečem se leči
Kaj celu noč bil bi kraj tebe
Jer onu kaj me čaka, vu zelenem kraju
Imam rad više neg tebe
I veter je hučil i veter je bučil
Huji huji ha
huji huji hi
Ftič je na te zletel Imbra Zbelavski
Na drvenu lesu se je nagnula
Kaj bi ga kušlec nafehtala
V roke je zela mesarskoga noža
I čreva mu rasporila
I veter je zakričal i veter je zajafkal
Huji huji ha
huji huji hi
Ftič je na te zletel Imbra Zbelavski

Zemi ga z svojim rokami belim
Za noge ga mertve zemi

I hiti ga noter v gliboki zdenec
Gliboki, kmični, ledeni
I veter je hučil i veter je bučil
Huji huji ha
huji huji hi
Ftič je na te zletel Imbra Zbelavski
Ve leži tu Imbra Zbelavski
Dok meso ti z kosti ne zajde
Ta kaj te čaka vu tom zelenem kraju
Od čakanja ne bu imela vajde
I veter je hučil i veter je jafkal
Huji huji ha
huji huji hi
Ftič je na te zletel Imbra Zbelavski

(Prepjev: Tomislav Pletenac)

Prilozi

BOŽIDAR (Božićna priča)

Mata i tata su se posvadjali 18. decembra. Jako. Tata je rekao da treba da idu na svadbu, a mama da oni neće ići na svadbu kod čoveka koji je od njih pre više od godinu pozajmio pare i ne vraća dug niti ga spominje. NJima je kuća tek napola gotova a taj što ih je pozvao na svadbu je:

završio svoju kuću,

opremio svoju kuću,

u toj kući pravi svadbu sinu i sad ih je pozvao na svadbu da bi od njih još para dobio.

E, neće ga majci, on njih u kući videti dok pare ne vrati.

Tata se lepo obukao, počeošljao kosu udesno, brkove prvo na dole, pa onda desni brk udesno, a levi ulevo, i otišao na svadbu. Bez mame.

Mama je bila ljuta kao ris. Spremila je u jednu torbu nešto svojih stvari i stvari moje najmladje sestre, Petre, kojoj je bilo šest meseci. Zagrlila je moje starije sestre, Milicu kojoj je bilo dve godine, i Silvanu kojoj je bilo četiri godine, i rekla im da sa Petrom ide kod svog brata Ilije, njihovog ujaka, da mu čestita Božić. One ostaju sa babom i dedom i treba da ih slušaju.

Tata je dao imena Petri i Milici, a mama Silvani, po svojoj drugarici Silvani, Banaćanki, sa kojom se družila u Nemačkoj.

Mama i Petra su preko Karlovca i Zagreba otputovale u maminu rodnu Slavoniju.

Mami je bilo lepo u kući svog brata. To je bila i njena kuća. Tu se rodila, u mestu išla u školu, odatle je otišla u Nemačku, otkud je bratu slala pare da dogradi i opremi kuću. U Nemačkoj je mama sa Silvanom prala sudove u jednom velikom hotelskom restoranu. Delile su jednu malu sobu u stanu u kome je bilo više devojaka iz Jugoslavije. NJih dve su se nekako našle, zbližile: Slavonka i Vojvodjanka.

U Nemačkoj je mama upoznala 'benu' koja je otišla na svadbu iako je ona rekla da se ne ide. 'Benu' koja je odlučila da se sa ženom i malom ćerkom vrati na Kordun i tamo sagradi kuću na očevom placu. Tatina braća mu se rasturila po svetu. Jedan se skućio u Beogradu, dvojica u Mariboru, a jedan je ostao u Nemačkoj.

Na Badnje večer mama je sa familijom otišla na ponoćku. Pomolila se u crkvi za zdravlje svojih kćeri. Tu se mama rasplakala.

Sledećeg jutra, na Božić, mama se spakovala i ona i Petra su krenule nazad na Kordun.

U isto jutro tata se lepo obukao, počeošljao kosu udesno, desni brk udesno, levi brk ulevo, i rekao ocu da ide da vrati ženu i ćerku, sedam dana je prošlo. Deda mu je prethodnih dana govorio da ne dangubi nego da vraća ženu. On je u tatinim godinama imao pet sinova a tata tri kćeri. Ali neka, neka on vrće snahu pa će četvrto biti muško. Deda je dao tati balon sa rakijom i pršut, i rekao: "Na, ponesi ovo šuraku, njemu je danas Božić."

Tata je otišao u Slavoniju a mama stigla kući. Deda i baba su rekli mami da je tata

otišao po nju. Mama se u sebi smejala i bila je zadovoljna. Baba je posle još rekla mami da je deda više puta vikao na tatu što ne sluša ženu, nego tera po svome. A žena mu pametna i kućevna, i tri lepote mu rodila, tri zlatne jabuke.

Tata je stigao kod ujaka, čestitao mu Božić, dao rakiju i pršut, popio i pojeo ponudjeno, pa krenuo na autobusku stanicu da se vrati kući. Ujak je pratio tatu. Zajedno su popili nekoliko rakija u bifeu na kolodvoru. Zamalo da tati pobegne autobus.

Moje sestre su već spavale kada je tata stigao kući. Tati je bilo drago da vidi mamu. Pod sijalicom u kuhinji, učinila mu se lepšom no ikad. Smešio mu se brk. Ne znam da li levi ili desni. Rekao je: "Dobro večer, ženo."

"A 'di se ti skitaš?", upitala je mama, i ona sa smeškom na licu.

"Eto, ja tražio tebe."

"Pa, jesi li me našao?"

Ja sam rođen devet meseci kasnije. Mama je u porodilištu rekla da ću se zvati Božidar. Tata je hteo nešto da zucerne ali ga je mama preduhitрила pokretom ruke. Dlan okrenut ka tati je značio – stoj!

"Ti znaš koji je ono bio dan kada smo se mimoišli, a u noć našli?"

"Božić."

Staš Aras (Zadar)

Samo duša stare kornjače

On joj je rekao da je stara kornjača
I da želi da umre
Nestane sa ovog svijeta
I da je luda
Vikao je
A ona je ugasila plamenik pod loncem u kojem se kuhala riba
I sjela
On je podigao stolicu i tresnuo njome o pod
Ona je gledala u udaljenu zamišljenu jednu točku
I mislila

Da sam polje voljela bih vjetar
Mak buhač kadulju brnistru
Kad oprašuje topal
Da sam polje rodila bih tisuće zrikavaca
Sto će u kolovozu dozivati zvijezde

On je tada srušio kutiju sa čarapama
I rekao da će joj uništiti život
Ona se bojala išta reći, ustati se
Čekala je da sve prođe i da se smiri
Gledala u udaljenu zamišljenu točku u prostoru
I mislila
Da sam more voljela bih vjetar
U tirkizu razlivena sunca
Kad svjetluca bisere
Da sam more voljela bih tisuću školjaka
Što zijevaju u valove i struje

On je počeo čupati svoju kosu
Ona je čekala da je udari
Promucala je -Prestani molim te-
On je rekao da će joj se napiti stare krvi
I razbio daljinski upravljač o zeleno ofarbani zid
Ona je uvukla glavu u ramena
I gledala kao stara kornjača
U udaljenu zamišljenu točku u prostoru
I mislila
Da sam samo duša osmijeha

Onima što potuljeni koračaju kolonama
Kad napuštaju svoju zemlju
Da sam samo duša sunca voljela bih
Da mogu nositi svijet na svome oklopu

Izvanredne vijesti

Turisti su noćas progrizli koru grada
Legli su pod klupe dok je limfa curila prema moru
Djeca su im između zalogaja zvjerale u labave konope trabakula
I sisala negativ ljetovanja

Progrizi grad se skvrčio na rubovima
I povukao u se ali na van na dolje na naglo i tu se zgrčio
Oni koji su bili bos i namazani uljem kliznuli su
I nestali u ambisu
Odakle je poslije dugo zračila toplina

Mali grad s rupama u tijelu
Šišti kao pokvareni duhački instrument
Eno još uvijek šššššš
Poprečno i pravocrtno izbijaju pjege

Turisti sad naglo trče orošeni znojem da zaustave krvarenje
Oglodanim klipovima kukuruza, plastičnim tanjurima i poderanim lepezama
Ono što naslućujem oprezno hodajući sjenom
Su uzdizanja davno zakopanih meteora
Pokreće se iznutra nešto
Nikad do kraja usmrćeno

Turisti su se oteli povoljnim aranžmanima
Uspostavili paraturističke odrede
Kreću se neucrtanim rutama
Gps u loopu ponavlja upute o eliminaciji
Vjetar je već u predgrađima
Gnize se i čeka pojačanje
U vešerajima odseljenih stanovnika
Na zadnjem katu nebodera od oprane love
Stvorit će se dijete
Helena Berden (Garešnica)

Očudenje

„A ja, doista ja, središte sam što ne postoji,
osim po nekoj geometriji bezdana.“

Fernando Pessoa

Raspolučiti
tijelo
u obliku
Žilvernorskog
putovanja..
Po
mjeri
malograđanski
koncipiranog
Teatra.
Ono što se
ne zna
fragmentira
se u pogledu.
Prihvatiti
Očudenje
kao religiju!
Ne
Re - li - kvi – ju!
Ruski formalisti
literarnim
postupcima
šokirali
Publiku
Uz obligatni
Crni
Humor
i
Sajmišno
šarenilo.. jer:
Umjetnost je
jukstapozicionirani
foton!
Istodobno
i
val
i
čestica

i
Očudenje..

Elizijska (o jeseni)

Kišosjetni dani u boji dabrovine
slikaju zamišljene predjele
Lucidnim snovima svetaca

Duša mutna kao jabukovača
Upija purpurni kolorit, nježno..
Iz žila listova

Mahlerova deveta ocrtava nadraženost
Ozračjima koja dišu i izdišu
U intervalima sladostrašća..

Pronađi put dodirujući labirint nepcem
U mašti prisutnih zanosa
Osjeti se za vrijeme jednog trajanja.

Odgonetka prirode na njenu pogrebu:
Smrt je u jesen zataškana kap vina
između stranica Evanđelja..

Melanž strasti

Jedan
Šapat neizrečenog
I
Jedan prijestup
(nikad počinjen)

Ono čega nema
Uvijek je najdublje prisutno

Naš život razdijeljen linijom,
Tragom pitanja;
Da možda ipak nismo toliko različiti,
Od onih prvih ljubavnika po vokaciji,
Koji su citirali perzijskog pjesnika:

„Od mirisa tvoje kose lotalicom svijeta postah“
Hazifa iz Širaze.

Što je zabranjeno?
Što je dopušteno?
U igri ne započetoj, a već završenoj.
U tom procjepu leži
Sva renesansa tvoje duše

Način na koji energija
Priziva tvoju
Tokovima metafizičkih osjeta, inercijom
in extremis

Svemir prilagođen nama
I jedna kozmička rasutost lažnih bisera
Niz dušu tijela
Naslade naslagane na konac

Prokletstvo!
Spasi se
Spasi me
To mi dugiješ
To ti dugujem

Lišavamo se užitka za užitak sam
Žrtvujemo objekte svoje naslade
Poput one Afričke kraljice
Koja je žrtvovala svoje ljubavnike!

Pozabavljeni nezapočetim
Već načetim
Poput izmjenične energije kaosa!

Kao melanž strasti i mašte
Umočen
u rum
i mlijeko
Istovremeno.

Miruju i ne govore

Uvučen dan u sivo nebo,
težak kao tamjan, u sahristiji, zagušenoj, bez prozora i vrata..

Vitraji tijela roje tugu u trpezariji u prizemlju..
Mješavina mirisa svijeća, rakije i dječje kože.

Na starom krevetu od trešnjina drva,
dvije blijedožute blizanke, slijepoočnicama boje šafrana..
Miruju i ne govore

Strmo se nad njih nadvijaju stare tetke,
tijela formi debelih pernatih jastuka,
zadahom gorke kave kazuju nježne molitve..

Blizanke mirno čekaju,
Da se iskopa grob za majku.
Jutros iznenada popila esenc
kojim razrijeđenim radila zimnicu
još ove zime..

Kažu susjedi, uhvatilo ju ludilo
Kao obrana od straha, ko zna kakovog..

A blizanke tupog pogleda
Malim rukama, polaganim pokretima,
prelaze preko krzna stare i bolesne mačke..

Miruju i ne govore

Noćni razgovor u vlastitoj sobi

Nema te, Virginia, već dugo te nema, a fališ nam više nego ikad.
Otišla si, kažu, s teškim kamenom u džepu, jer si naravno znala plivati.

Činilo ti se da ćeš poludjeti, a i da ne bi mogla podnijeti još jedan rat.
Zato si ugazila u hladnu vodu, zato si nosila onaj kamen.

Uostalom, o ratu si već bila rekla svoje. Pitam se postoji li itko, tko je čitao Mrs. Dalloway, a nije pomislio da je to najveći roman o ratu ikad napisan? Postoje milijuni onih, koji ga nisu čitali, to da, ali vjerujem da nema nikog, tko ga je pročitao, a tko bi mu mogao odoljeti.

Uopće si ostavila nekoliko neodoljivih knjiga, Virginia.

Neću sad o Vlastitoj sobi, tom eseju nad esejima o kojem još uvijek srećom nije sve rečeno, ali ja evo neću reći ništa, jer se i udivljenost u nekom trenutku potroši, a ja bih je prištedjela za generacije koje dolaze, trebat će im.

O, i te kako će im trebati vlastite sobe.

Bojala si se još jednog rata, Virginia, s pravom si se bojala, iako si ponekad po vlastitom priznanju bila snob, pa si Leonarda zvala the Jew, pokleknuvši pred banalnošću epohe, ali srećom spremna uvidjeti da griješiš - bila si mudra, Virginia - i na kraju života sigurna još samo u njegovu neizmjernu dobrotu.

Koja te ipak nije uspjela zaustaviti na obali jezera.

Nikad nisam spoznala tužniji dokaz o nemoći dobrote od tvoje smrti, Virginia.

Dakako, napisala si mu da odlaziš kako bi ga poštedjela svog mraka i svog ludila, ali to je bilo sebično, i znala si to, no nisi mogla drugačije.

Sama pred ledenom vodom, milujući onaj kamen u džepu, jednostavno si morala biti sebična, a Leonard, the Jew, on će se već nekako snaći, vjerovala si.

Za razliku od tebe Ophelia nije imala nikog. Ali ti nisi na nju mislila, Djevice s kamenom u džepu, ti si samo bila umorna, a mislila si kao i uvijek samo na sebe. Na našu sreću, jer što bismo bez tvojih knjiga?

No ne ubijaju se samo žene. Baš me zanima što si znala o Johnu Walteru Crossu? Bio je dvadeset godina stariji od supruge, koja je stalno mijenjala imena i koja se na kraju zvala Mary Ann Cross, ali kratko joj je trajalo to ime, a u vječnost je otišla izmijenjena kao tvoj Orlando i tamo zauvijek ostala kao George Eliot,

e pa i ona je znala dosta o vlastitim sobama,

no vratimo se nesretnome Johnu Walteru Crossu, on je na bračnom putovanju navodno skočio kroz prozor hotelske sobe u Canal Grande.

Bez kamena u džepu, tako da je preživio.

Ne moram ti ni reći da su zli jezici govorili kako ga je šezdesetgodišnja mlada na smrt preplašila kad se svukla gola.

Inače, svijet u međuvremenu nije postao boljim. Ženama se i dalje bave svakakvi sumnjivi subjekti, koji im poriču pravo odlučivanja o sebi, a da ti ne pričam tko bi im sve određivao kako im je živjeti! Jedni im ne daju voziti automobile, drugi im ne daju ići u škole, treći im ne bi dali pobaciti ni kad su silovane, četvrti bi ih zamotali u pokrove iza kojih se ni oči ne vide, peti im vire pod suknje i smiju im se ako su starije od muževa, kao da se Mary Ann Cross nikad nije izborila za svog Johna Waltera, onog koji je skočio kroz prozor u Veneciji.

I kao da ti nisi nikad napisala sve one knjige.

Imaš sreću što ne možeš vidjeti te likove, Virginia. Da si kojim slučajem živa, uzela bi opet kamen, pa u jezero.

A ako se pitaš kako se borimo protiv njih, Djevice od pera, Djevice od kamena, luda Djevice, moram te razočarati. Mi ti ni ne čitamo baš previše, a nismo ni hrabre, opet nam otimaju pravo na vlastitu sobu, crno nam se piše.

Jedino nam je prije dvije godine BBC uspio izmamiti smiješak nade na lica objavivši listu najboljih engleskih romana svih vremena,

e pa na toj listi je bilo puno žena, Virginia, a pisali su je kritičari iz drugih zemalja, sve to je moguće na tvom izuzetnom otoku, ma koliko po njemu hodali snobovi, ma koliko sva njegova slava bila utopljena u krv i naranče i čaj kolonija, ma koliko sramotno bilo ugnjetavanje irskih susjeda pokrenuto na njegovim obalama, ma koliko teški bili rubini i dijamanti na krunama njegovih kraljica i kraljeva,

ali jedno mu moramo priznati, tom tvom otoku: Da su na njemu začudo jedva ikad proganjali pisce (znam, znam, ali govorimo sad uspoređujući ga s ostatkom svijeta) i

da su na njemu tolike spisateljice doživjele slavu, makar i pod muškim imenom,
i da tamo mase zdušno pjevaju stihove koje je sročio William Blake:

I will not cease from mental fight,
Nor shall my sword sleep in my hand
Till we have built Jerusalem
In England's green and pleasant land.

Slušaj, ti nisi bila na prvom mjestu na toj BBC-listi, to ti isto moram reći, kad već ovako otvoreno razgovaramo, prva je bila žena s puno ljubavnih afera i puno imena: Mary Ann Evens, kasnije Cross, a prije toga Marian Lewes, dakle George Eliot s Middlemarch. Ali već na drugom mjestu ti s *To the Lighthouse* i na trećem ti s *Mrs. Dalloway*! I ti s *The Waves* na šesnaestom mjestu, nije ni to loše.

Sve su bile tamo: I sestre Bronte, Jane Austen i Sybille Bedford, Mary Shelly i Hillary Mantel, Barbara Pym i Elizabeth Bowen, Doris Lessing i Ali Smith, Iris Murdoch i Jane Gardam, uostalom pogledaj sama. Naravno, i dečki su bili tamo, Thomas Hardy i Somerset Maugham, George Orwell i Laurence Sterne, Malcolm Lowry i Salman Rushdie, ali ovakvu kanonsku listu na kojoj ženska imena čine 40% nemaju ni Nijemci ni Francuzi ni Rusi ni Talijani, draga Virginia.

Što se spisateljica iz ovih naših južnih krajeva tiče, navodno se ionako odavde svi sele u Irsku, bit će među njima i poneka žena koja piše, možda baš neka naša otočanka, a koja će tamo naučiti svemoćni jezik što ga je tvoj otok nametnuo irskom otoku, pa možda na njemu i propiše, možda se u njemu smjesti kao u vlastitoj sobi,

eto, vidiš, nije svako zlo za zlo,

a i ti si nam sa svoja tri romana ostavila nadu na onoj BBC-listi,

iako si sama više vjerovala kamenu u džepu nego nadi, jer tebe ni Leonardova dobrota nije mogla spasiti, draga, nezaboravna, u hladnom jezeru utopljena Virginia.

Zapinjemo

Često odapnemo od straha,
mili,
lovci nam remete namjere
i dobre i loše.
Neke ožive
tek kad ih pojedeš.
Sad sam dovoljno hrabra da ti tepam..
vučiću, vučko....
ili je to zato što znam da si mrtav.
Znam li?
Mislila sam da ću biti velika kad odrastem
i da ću odrasti kad budem velika.
A, samo sam ti bliža
i razumijem tvoju glad.
Ipak, vučino, lakše je probaviti
kamenje nego ljude.
Trovanje stvara komplikacije,
zapletaj crijeva
i preskakanje srca.
Neke još bljujem pomalo.
Čišćenja traju.
Vučiću, vučko...
Uvijek se neka puška upetlja u priču,
i ne dopušta da joj sami promijenimo kraj.

Četvrti

Tripot sam ušla u Veneciju, ali
nikada nisam zastala
ispred hotela Danieli.
Skupi hoteli su zaštitnici,
na njihovim zvijezdama svjetlucaju mamci,
njihovi hodnici zavode, a ne obećavaju trajnost.
Nikada nisam ušla u Rim,
ali sam mu slala svoju adresu,
na salvetama iz Firenze
i ostavljala brojeve telefona i cipela,

po trgovima
Siene i Montepulciana,
a onda se nisam javljala na pozive,
ne bih sve stigla do ponoći
isprovocirati sjetom.
Jer nikada nisam pretvorila slovo
u odvažnost i skrenula s puta,
za jednodnevnu ljubav
koja se svaki put iz daljine
baca pred moje noge.
Zaustavljanja često čaroliju pretvore u strvinu.
Danieli,
moglo bi se dogoditi
da ostavim sebe pred tvojim vratima
i povjerujem u život.

Slamka

Tuga se presvlačila i sakrivala u kutu dnevne sobe,
bila je tiha ali jaka, nevidljiva i uporna,
dugogodišnja pratilja,
stvorila je glazbu i stihove
koji su se mogli predstavljati sličnima
i povesti ih sa sobom u taj podrumski cabaret,
zadimljen, ispunjen slutnjom,
eksplozivan u svojoj tišini,
ono što je drugima užas njoj je hrana,
ono od čega drugi bježe ona je prizivala,
one od kojih su njeni prijatelji zazirali ona je puštala.
Ona je nadahnuće koje stvara kaos kad predugo izbiva,
njene su istine nemjerljive i
kad se se gnijezdi na ramenu i pretvara da ne postoji,
samo osluškuje, provocira putovanja u dubine koje je stvorila,
ima sva prava na to,
za one koji se u njoj utapaju da bi preživjeli.

Ujutro

Buđenje na kosini ne donosi ništa.
Ovdje ljubav tako glasno zavija.
Njen su vrisak ponizili lažnim opravdanjima

i podsmijehom u kojem nema mjesta za preobražaj.
Željeli bi izbjeći kišu, a već smo okupani
i trčati ovako ukopani, uvjereni u ispravnost
zadataka koje su nam namijenili.
Glad je prešla granicu i sad se pretvara da može
izdržati utrku s onima koji je ponižavaju.
Možda je zato važno voljeti.
Zbog onih šafrana iz prve pjesme, zbog izmaštanih šuma
u koje smo posadili trenutke koje zalijevamo čuvanjem.

Olgin osjećaj

Volim dočke Novih godina
i ispraćaje starih
jer ih se uglavnom ne sjećam,
osim onih kad smo hodali gradom,
zrak dodaje boje
tamo gdje ih nikad ne bismo stavili
i ucrtava sjećanje
na mjesta koja nikad ne zapamtimo
jer nemaju ništa
što bi nas moglo vezati za njih.
A volimo se vezati
i lijepiti svoje otiske na tuđa srca
i oštetiti one koji nas vole
kako bismo pustili da nas ranjavaju
oni kojima ne trebamo.
U kutiju na kojoj piše Nove godine
spremila sam Olgin osjećaj
da smislenim učini dan
koji ne mogu nazvati svojim,
da pretvori prezir u ushit
i nazove život slavljem.

Bih

Otišla bih na Bali da se zgrijem
i isplahnem glavu od pudinga
koji se u njoj predugo zadržao.
Zatim bih otišla u Moskvu da se smrznem
i potrošim novac na vlakove i ljude.

Onaj novac ,
od autorskih honorara
za zabavne pop pjesme.
Onaj novac,
koji bi dobila kada bih pisala više.
Kada bih lijena bila manje.
Kažiprst mi drhti od skrolanja,
fejs muskulfiber , titranje kapka.
Vjetar mi fućka kroz čeoni režanj.
Dok se život zabavlja s ljudima
ispred teatra Boljšoj.

Hrvoje Bubić, Split

Gdje si bio 91'

Doma s 3 godine
u pelenama

Ispred televizora
gledao Nirvanino
pojavljivanje na
televiziji

Posljedice se
osjećaju i
danas

Ti šta imaš muževnije ruke od mojih

Ti šta imaš muževnije ruke od mojih
znaj da moje ruke su mršave
to je grand
to je pisanje
to je ribar

Ti šta imaš muževnije ruke od mojih
ti voziš tatin BMW
ja kolica u Intersparu
ti imaš karijeru u tatinoj firmi
ja karijeru savijača kiflića u Babića

Ti šta imaš muževnije ruke od mojih
ti je imaš u naručju
ja jačam desnicu pa rasturam
u Radošiću u obaranju ruke

Ti šta imaš muževnije ruke od mojih
ti imaš dobre prijatelje, skupe klubove
ja imam Zidić(TM)
ja imam Šabana i Daru
ja imam ploče

Ti šta imaš muževnije ruke od mojih
ti se nikad nisi upregao u životu
(izuzev na WC školjci)
ti imaš sve
ti si kralj

Ja krvarim ruke učeći
ja krvarim ruke svirajući
ja krvarim ruke radeći
ja krvarim ruke živeći

Ti šta imaš muževnije ruke od mojih
napuši se k.... i crkni u najgorim
mukama.

Me & peter starr

Znao sam tipa
uvjek je svirao
sad svira jedino
sebi u glavi

Želio je biti u 80'ima
žarko je želio
hodati Sunset Stripom

Sad je izgubljen u vremenu
jedino hoda pravac
Firula prizemlje

A ja sam htio
da sviramo grunge
kao Mother Love Bone

Znao sam tipa
ljudi su se okupljali oko njega
dok se sad nitko neotkuplja
svi su ga voljeli
a sad je sprd

A tako žarko je želio
biti u 80'ima u Sunset Stripu

dok je sad izgubljen u prostoru i vremenu

Imao je love, sad je nema
nudio sam mu 100kn za
Nirvanin Bleach i odbio je
za 15 min me pitao 2kn za kafu

Umjesto Isusa ili Bude
našao je utjehu u Axel Roseu
kako bi se zaštitio od surove stvarnosti

A ja bi da sviramo grunge
kao Mother Love Bone

Đusopije

Otvorim fejs
na svojoj najdražoj stranici
vidim sliku
princa Karađorđevića
koji poručuje
„Srećan Weedovdan“

Komentari su bili
da ga j.. u usta krbava
te cijelu porodicu
sve do Elizabete i Drakule
s kim je već u rodu

Jer dok su oni u Krajni ratovali
ovaj je pio „ladan đus na Menhetenu te
u Londonu s Elizabetom jeo keksiće“

Ja znam masu đusopija
1. je upirao prstom u mene
u Kocke
govoreći ljudima da pilam
da dosađujem
ali nepilam niti dosađujem
kada treba dovesti
poznatog gitaristu

No za razliku za njega
barem nisam svoj život
potratio perući čaše u ne
kakvim prčvarnicama

2. đusopija me prozvala bolesnikom
premda joj nisam ništa učinio
a kad me je vidila u novinama,TV-u
promjenila je mišljenje
te sad samo najbolje govori
o meni

3. đusopija mi je zagorčavala život
crneći me kako god je stigla,umila
a kad su ga svi odj...
cura ostavila
pitao me jeli se može družiti
s mnom i mojom ekipom

4. đusopija je htjela
da budem njena
emotivna kurva
dok je drugi zadovoljava seksualno
ja bi je trebao emotivno
šetati Matejuškom
a,svi likovi je sljedu
kao psi

5. đusopija je lik
koji je govorio da nemam
radnih navika za razliku od njega
uostalom kad sam ja radio nabaušteli
od 6-21h njemu je rastao trbuh
od silnog đusa
a po Barbi to su pravi pankeri i ljevičari:
tatini sinovi i uhljebi

6.đusopija je djevojka
koja me odbila
zbog ljudskog bidea
a dok su oni ispijali
đus u ladu
ja sam tada služuo vojsku
pazeći da nezavršim u

stadiju toča za manistru

Kaže da nije znala
da nije tako doživljavala
sve dok nije saznala da sam
prijatelj s ljudima koji jo
mogu pomoći u karijeri

Sve su to đusopije
i sve ih odreda jebem
usta krbava!
Brunov pogled
Ima 1 dečko
on je poseban
sve svača na poseban način

Objašnjavao sam mu svoj problem
oko socijalnih vještina
a kad sam mu objašnjavao
kako ptice potječu od dinosaura
a on me zapanjeno gleda

Srea sam lika koji se zeleni
od zeleni
toliko je zelen da preživljava
od fotosinteze

Kaza sam mu kako radim i studiram
se s slomljenom nogom
polažem ispite
na šta je ovaj dobio
Brunov pogled

Srea sam lika koji
trati svoj život
perući čaše u nekoj prčvarnici
reka sam mu da sam poslao svoj
demo mom najdražem sunarodnjaku
gle čuda
Brunov pogled

Bia sam u ekipi
di se mažu

s bijelim,žutim
i svim mogućim bojama
ponudili su me kazajući
da se od ovog dobro uči
odbio sam ih jer ja se mažem
zvukom 90'ih
na šta su oni dobili
Brunov pogled

Jednoj curi sam kaza
da sam moga prevariti
tadašnju djevojku
iako pijan nisan jer
je to protiv mojih uvjerenja
na što je onda dobila
Brunov pogled

Upozna sam lika za kojeg me odbila
onaj s najmuževnijim rukama
reka sam mu malo o sebi
pazi šta!?
Brunov pogled
Stvarno,di god da se
čovjek okrene
Bruno te gleda!!!

Kupila sam brdo

Kupila sam brdo.
Ne kuću –
kuća ima zidove, krov
toplinu, obitelj.

Kupila sam brdo.
Ne šumu –
šuma ima moćna stabla,
krošnjama zaklonjeno sunce
lisnati hlad, sigurnost

Kupila sam brdo.
Ne livadu
livada je ravna,
zeleno jednostavna,
nebo se u njoj utopilo.

Što ću s brdom?

Stojim na vrhu
okrećem se na sve strane

Sve, sve je moguće – dojavljuje mi
izvanvremenski Stvoritelj
spreman pomoći
bez ikakva alata i raspoloživa vremena.
I dodaje
- samo ako znaš zašto si kupila brdo

Dobro - kažem pomirljivo:
slikar sam
i nisam,
pjesnik sam
i nisam

sanjar
koji je kupio brdo
jesam.

Glazba

(S.)

Polegnuto uho na krhki užitak
u kojem
stane ljubav i smrt
istovremeno

Šutnja i pjev
istovremeno

Tamo gdje završava uho
i počinje prostor
smješta se
valovito gibanje djetinjstva
stvarnosti i snova.

Nakupljeni talog dana
preoblikovan u posebne znakove
poput praha
rasipa se

I sve se
odjednom
iznutra posloži

Čeka te nepomična plovidba
zagonetna razmjena
tijela i zvuka.

Priznanje

Moja tuga je komplicirana
i pomalo dosadna.

Svako malo izvlačim je
miriše na ustajale godine,
odupire se mjerenju težine.
Naviknuta na mračne i zabite prostore
okreće glavu od mene

kako ne bi slučajno progledala.

Ako je redovno ne upotrijebjavam
ostati će bez prošlosti
u kojoj smo boravile zajedno.

Koristim je pametno
u određenim prilikama
i malim količinama.
Pazim da je ne potrošim,
ali i da joj ne dajem previše na važnosti.
Mogla bi tražiti svo moje vrijeme, i
nastaniti se trajno.

A možda se i opameti i
sa koferom prepunim mojih razotkrivenih,
nikom potrebnih,
razloga
pobjegne

kod nekoga tužnijeg od mene.

Molitva

Odlažemo
danim skupljan
teret.

Pružamo ruke prema zastoru
spušetnom pred prazninom
sa nadom da će nas netko,
prije preobrazbe koja se očekuje,
prepoznati.

Odričemo se lako
svih radosti prošlih dana, i
smjerno se utapamo u kamenoj posudi
sa svetom vodicom.

Na jednostavan način,
netko nestvaran,
oslobađa nas grijeha.

Lažna suza u Gospinom oku
pokušava nam preokrenuti poimanje vjere.
I sve je oko nas posloženo
sa jedinom namjerom da
pristanemo na
kruh i
strah.

Znam da je nebo
prepuno nedovršenih priča,
pa slažem molitvu
od svojih riječi.

Svo vrijeme
Bog stoji po strani.
Pretpostavljam da
razmišlja
kamo bi sa mnom
kada bude morao odlučiti.

Rođeni

Izgubili smo se, rođeni,
zameli nas zimzeleni vjetrovi
za maštani stol od mahagonija,
obavili gorko-slatki oblaci
što nisko valjaju prašinu
velikih očekivanja,
nestaje nam vremena.

Nekad smo letjeli, rođeni,
kao orlovi na nebeskoj pučini,
gledali zvjezdani atlas,
upregli velika kola,
nahrnili malog medvjeda,
čekali da nas povede Enterprise
daleko od nevolja.

Promijenili smo se, rođeni,
ugrabili nas kalendari,
prekrojili rastegnuti planovi,
ponekad pipnem ožiljak na bradi
s prvog trapavog skijanja,
samo da prstom provjerim
jesam li to još ja.

Izgubili smo se, rođeni,
u svojim stisnutim kvadratima
sanjamo krugove,
šilom krpimo iznošene dane,
bezglasno vraćamo dugove,
bez priča zvjezdanog neba,
nestalo je vremena...

Šutnja dostojanstva

Kad zašutim,
više se ne čuje ritam moga bila
i ne znaš jesam li živa

pod kapom nebeskom.

Šutim postojano,
neprikosnoveno,
đavlima uz nos namijenjeno
da ne znaju
na koju će stranu.

Šutim maratonski ujednačeno,
arhaično
i razgovjetno,
uštogljenima nakrivo nasadeno,
moja tišina ne mijenja
ni dresove ni boje,
koliko god je pritiskali,
tvrdoglavu tjera svoje.

Šutim ravnomjerno raspoređeno
na dva puta po šest mjeseci
u godini
gledajući kako pucaju baloni
punjeni strpljenjem.

Šutim pod naponom i pod trenjem
pa šutnju rastegnem
na iduće desetljeće
jer malo je šutnji
tristo šezdeset i pet.

Šutim politički korektno,
sublimirano
i elokventno,
šutnjom izbjegavam vodviljsku graju
puštajući mačke da umilno predu
i pse da gromoglasno laju.

Šuteći kulu mira za sebe zidam
ujedno prašinu s kaputa skidam
besprijekorno bezglasno
u blenderu iscijeđeno
u bjelilo namočeno.

Šutim i puštam druge da traju

kad ne znaju da je dosta,
kad me natjeraju.

Potomci iznevjerenog vremena

Pogledaj me,
iz mojih očiju nikada neće
crveni plam ljubomore
spaliti tvoje pupove,
ledenice prijekora
neće zasjeći meso ljubavi.

Drži me za ruku,
s mojih dlanova nikada neće
poletjeti kamen osude
na tvoje leptire u igri
nit' skriveni nož izdaje
presjeći niti povjerenja.

Zagrli me,
s mojih usana nikada neće
poteći otrov zajedljivosti
što nagriza temelje predavanja
niti će skliznuti ultimatum –
kratica za okretanje leđa.

Ti i ja smo isti –
potomci iznevjerenog vremena
što lutaju odbačenim vrištinama
tražeći oslonac,
rascvrkutane žune
u jatu gavranova.

Pasji život

Jutrom magla steže vidokrug,
hladnoća zatamljuje glas,
kraj starih ulaznih vrata
sklupčan drhturi pas.

Nekad je imao vlasnika,

ljubav, hranu i topao dom,
ali dok trebaš u igri si,
kad te se zasite – zbogom!

S istim mačem nad glavom
mimoilaze se šutke ulicama
i ne znaš kome je život teži
psima ili ljudima.

Zaboravljena prtljaga

Putuješ li vremenom,
naići ćeš na galaksiju sličnih sudbina.

Putuješ li prostorom,
srest ćeš svemir raštrkanih istomišljenika.

Putuješ li u središte sebe,
upoznat ćeš stotine ljudi u jednome

i svaki će ti za trenutak biti stran.

Čistunka i križanac

U prepuklom danu, u košticama rasutog neba
Voljet ćemo se, tusti,
Slijepi, gluhi, goli
Naše dvije ljubavi će se voljeti
Tvoja čistunka i moj križanac
U kavez ćemo se smjestiti, sami, predskazanju da olakšamo objavu
Ti bit ćeš zdjela iz koje ću skupljenim dlanovima piti vodu
Ja bit ću rastrgano meso, pobacano i još danas jestivo
Voljet ćemo se, kao osamljena riječ i namočeno pero

Voljet ćemo se, koštice će plaviti sušu u očima
Ja ću i zrak pretvoriti u dodir, ti ćeš u drhtaju skupljati caklinu
Kavez će postati pretijesan, grad će biti pretijesan
Zemlja i svemir
Božji podrum
Naše dvije ljubavi će se voljeti unatoč skučenosti posvemašnjoj
Ja, posve slijep, jecat ću na tvojim raskrunjenim češerima
Ti, posve gluha, udarat ćeš o grebene, otkrivati prolaze
i čuvstva potopljena u mojem podmorju
Mi, posve goli, u kavezu tijesnu
I slijepi i gluhi
U nijemost ćemo se tkati
U Božjoj katnici iskočiti na krov

Kad je dan loš

Ona i ja izbacili smo jedan dan u tjednu
Samo jedanput ili dvaput, da vidimo hoće li se taj dan negdje pojaviti
Izbacili smo dan, možda utorak, možda četvrtak
Uglavnom jedan poprilično loš dan u sunčevom kalendaru

Znam da će se vratiti, ali ne kao promašeno bdijenje
Pojavit će se kao mlačna zora koja traje 24 sata
Onda ću joj poljubiti ruke, ruke će pomaknuti nogostup
Ja ću radosno pasti u šušanj njene usne
Ona će staviti svoj dlan na moj obraz, iscjeliteljski dlan

Mojim bojama polivena zaspao će kao prebrisano grizodušje
Moja ljubav će rudjeti
Brojati njene udisaje u povraćenom danu
Zora će biti odmotana plahta na njenom srcu
Gledat ću je, polako postajati uraslina pod njenim sklopljenim vjeđama
Kad otvori oči vidjet će lopoče umjesto mene

Jedini trag

Ja ne mogu otići od tebe
Ne može riba napustiti more, otpuzati u prašinu, odletjeti u svod
Kako otići od tebe kad čim se probudim kroz prozore ulaziš donoseći svjetlo
kao potvrdu da još živ sam
Izvijaš mi koljena, dižeš me,
oči mi nadjevaš jaglacima i kukurjecima,
svaka latica boja je za novi premaz na stisnutim zjenicama,
kljalištu stihova iz kojeg odšepesale su godine i nesreće
Ja ne mogu otići od tebe
Ne može sokol odreći se neba,
ukroćenog vjetra u repu,
otkliznule kapi na nedovršenom putovanju, spuštenu peru
Kad bih i htio napustiti te, izbaciti ljubav iz sebe,
morao bih sebe prisiliti da raskrstim s ljepotom
i posvetim se brojanju novca, brojanju kalorija, svim brojanjima što nagrizaju Riječ,
ugrizaju molitvu, ispiru jedini trag
na to neću pristati pa ćeš ti ostati u meni kao koraljni greben,
odabrani stručak pjesme,
ljubav odlomljena od Ljubavi,
gaj u kojem ima zraka za dvoje

I vidjeh da je dobro

I reče mi Bog: Neka ti bude svjetlo!
I bi ona!

I ja razvežem gležnjače u njenim očima, njene zjene postaje sloboda
I ja odmotam povoj s krstionice u utrobi, ona dobi ime i korijen
I ja skinem periku pod rebrima, njena pluća ispune se šumama
I ja raširim nebo među njenim nogama, potkovane zvijezde zazveckaju
I ja pitam Boga: gdje si dosad bio?

Tamo gdje jedino i mogao sam biti
U njoj sam bio, pričuval sam ti mjesto za zadnji čin

Zagrljaj

Šuteć me gledaj
Nikome ne daj
Ni samoj sebi
Da radim po svom
Ništa ne čini
Pusti tišini
Nek uspava nemir
U krilu tvom
Nek dodir duša misli razbistri
Ko vjetar svjetla što tamu čisti
Nutrini našoj sav krš i lom.
Grli me nježno
Ne pitaj ništa
Nek zagrljaj bude nam dom.

Dolazi ljubav

Čežnjivo
Ptice pjevaju
Lako je zvijezdama
U visinama
Znadu sirote
Nije im sudjeno
Vinut se tako daleko

Kroz zidove
Misli prhnule
Teško je snovima
Zaspati
Budne nade
Stražare
Jezikom ljubavi govore
Čuju ga gluhi i vide slijepi

Srce samuje
Duša zna šta mu je
Zori se novoj raduje
Kroz mraka zidove

U svitanje
Dolazi ljubav.

Nije fer

Tiho tuguju voćke između zgrada
Na Trgu Francuske Republike
Snivaju o nekom boljem proljeću
Bez smoga na tek procvalim granama
Nevoljko pupaju među fasadama
Što su ih oprale kisele kiše.

Snivaju o ledinama bez kamenih kockica i ograda
Što ih štite od čovjeka
Istog koji ih je tu posadio
Bez razmišljanja je li im drago to mjesto.

Pitaju sanjive automobile
što kraj njih
rijekom od betona plove
Zašto su baš tu posađene.

Znadu kako se ništa promijeniti ne da
Kad su ti korijeni duboki.
Pupati se mora
A odgovora nema.

Jesenja pjesma

Kad Tvorac maši se platna
Priroda postane zlatna
Kad Rujan maši se kista
Bojama šuma zablista.

Listopad bane
List po list krade
I vedre boje briše
Studenim dahom magle
Studen i već diše

Tužbaljku šumi
Sve tiše
Vjetar u krošnjama
Tužan za lišćem
Kojega nema više
A gladne oci ptica
Na golim granama
Šutljivo vrebaju kestenje
Što cvrči
Na uglu ulice
Dimeć se, u ranama

Raznoseć miris kiše
Po njemu sipe, gaseć ih
Ledene suze jesenje....

Rastanak

Šutim,
Naš kraj slutim . . .
Bježiš ko slobodan stih
Otet vezanoj rimi slomljene poezije.
Paučinom opletena sjećanja
Skrivaju zvuke meke sonate
Posljednjeg zagrljaja bez strasti
Tvoje plesne korake više ne pratim
Čekam zvuk zvona
Znam, čut će ga Ona
Šutim
Dok sebe mučim
Pitanjem Zašto nam život daje pa otima . . .

Ljudi se vole ili ne

Gledam kako goriš
Ko zapaljen padobran
Misliš da voliš
I guraš taj kamen čežnje
Uzalud Sizife

Čekaš Godota

Da istjera noja iz pijeska zablude
U pustinji straha
Koja guta tvoje nade
Pri samoj pomisli da volim
Drugoga

A jednodostavno je
Osjećaji nisu na prodaju
Samo se stvari imaju
Ljudi se daju, ne uzimaju

Po nekom ključu
Koji nije tvoj
Ljubav otključava bravu
U svoje vrijeme.

Tragovi života (ili drugom stranom jablane kreni)

Bio je to lirski period, pun crvenkastih isparavnja, prvih pijanstava, lijepih žena, dima u zraku, nestvarnih tuluma, frustracija i nesnalaženja... Bio je to period pun života i njegovih tragova.

Da jer ja sam pratio tih 80-ih tragove života. Onaj pun život mi je izmicao kao zmija iz ruku i tek sam ga mogao naslutiti iz kaveza svog čudorednog odgoja, tradicionalnih stremljenja i usmjerenja. Iz kvaziintelektualnih razgovora u kojima se smatralo da se ono što nije rečeno podrazumijeva. A kako tek stasali mladac pun frustracija u odnosu sa ženama može shvatiti ono što nije probao, niti mu je itko rekao. Kako može shvatiti čudnovate pospane osmijehe na licima svojih tadašnjih idola uz prvu jutarnju kavu u 11 ili 12 ujutro tamo pred Zvečkom gdje je svraćao kao student. Kako kad ništa ne zna. Zna nekoliko tonova ne gitari, zna da je najbolji boogie woogie klavirista u ovom zakutku, sanja Chikago i Elvisa i proketo ne zna ništa.

Sviđali su mi se „MALJČIKI“ i IDOLI jer plamene zore budile su me iz sna dok sam odlazio na prve šljake preko student servisa i dobivao keš u vrećicu sličnu onoj za bljuvanje u autobusu ne kužeći koliko ta lova može trajati. Moj jedini proračun bio je kolika se količina pive i pljuga da za to kupiti, i koliko ću iskapati benzina u auto i ne pitati staroga za lov. To je bio jedini proračun.

Drugo nije bilo važno, bilo je važno da nekog volim snažno! (OBIČNA LJUBAVNA PJESMA; OBIČNA LJUBAVNA STVAR vrtila mu se po glavi) Bilo je važno da se sa najzgodnijim komadom pokažem po rupama gdje sam izlazio, (Jabuka, Kulac, Lap) da se na nas lijepe svakojaki tipovi, najbolje bi bilo da su još i poznate face iz svijeta glazbe i kulture.

Htio sam biti kao oni, dizati se u 12 na prvu kavu, svirati Brusi Springstin šansone s bandom, jer svaki je tip koji je imalo držao do sebe imao band, i umirati od bluesa u seksualno napaljenim i slatko tužnom večerima. Biti slobodan od sistema koji je u stvari bio u masu stvari slobodniji i demokratičniji od ovog danas. (BALKANE; BALKANE; BALKANE MOJ) Ali nitko ne zna budućnost, svi živimo trenutak zvan sada.

U moje doba sredinom i krajem 80-ih Zvečka je bila na umoru iako je navečer u okolini Kaveza bilo oko 10 navečer čak i po cičoj zimi više svijeta nego na prosvijedima danas. (MODERNA DJEVOJKA SJEDI U KAFEU). CENTAR je bio hašomanska rupetina koju su uskoro i zatvorili. Rinči je bio živopisni ćelavko s dugom kosom odotruga, radio lude tulum i prodavao kožu na Cvjetnom, Rundek je bio totalni svemirac (DA SAM ŠEJN) koga sam upoznao na košarci kad je haklao s bratom, Jura je bio ikona čije ponašanje mi je bilo teško razumjeti iako sam njegove pjesme stalno pjevao (KAD SI MLAD, KAD SI MLAD), nezabilazni Gobac visio je po Lap-u i lupao zabavne gluposti na 101-inici. Prolupavao sam na Đavole

(BAMBINA; BAMBINA TAKO SAM SAM) , na Bajagu (PLAVI SAFIRU, KAKO SAM SE JA SAM SE LOŽIO NA TEBE) a U2 i SIMPLE MINDS su rasturali 2 program radio Zagreba i radio 101, tj jedine radio stanice koje sam uopće mogao slušati. Čak su i meni zavrtili kasnih 80 prvu demo snimku na radiju 101 nakon čega sam se osjećao puno bolje postavši konačno punokrvni roker

Upoznao sam i Ž iz Beograda na otoku trave HVARU Proširila mi je značajno vidike, pa sam se našao i u društvu. Tončija Huljića kojeg sam kao rokerčina odmah škartirao dok dugokosog malca ĐIBU sa svojih 188 cm nisam niti zapazio. Navratio je tada i Johnny Štulić tada već dugokosa bradata ikona s kojim sam tu razgovarao prvi i posljednji put. Ludo sam se zabavio sa pijanim DINOM dok se upucavo mojoj tadašnjoj simpatiji i bio pozvan na svakojake tulum pune priča, konjaka, viskija, sadomazohističke parodirajuće VOTKE (u slavu SSSR-a) space cake-a, dok je u pozadini prašio BILLY IDOL- HOW TO BE A LOVER i SPANDAU BALLET uz žestoke prekida za domaću raju kad bi puštali PRITIBREJKERSE i njihovu HAJDE KRENI PREMA MENI.

Ponekad ujutro brijao sam sa starijim rođakinjama kojima se šminka još razlijevala po pospanim licima na SUPERTRAMP i GREENOV FLEETVOD MAC, a noću na GIMME ALL YOUR LOVIN od ZZ-topa i INFATUTAION RODA STEWARTA uz nezaobilazne SHOULD I STAY OR SHOULD I GO najobljubljenije punk grupe svih vremena CLASH sa svojim raspomamljenim simpatijama.

No to je bila površina. Pravi život ili krivi život ili kako god hoćete odvijao se IZA ZAVJESE gdje su stari lavovi prodavali kožne torbe, robu sa zapada, živjeli noću, rjeđe umirali za ideale, a češće potjerani novom estetikom novovalnih 80-ih radili umjetnička djela uz enormne količine opijata. JER ŠTO TE NE UBIJE TO TE JAČA! Bilo je tu puno ljubavi, ali nju use uhvati tek u trenu kada onaj koji priča uperi zamagljen pogled u daljinu....

Bio je to život o kome isplivaju i sad priče u supijanim večerima, u klupskim prostorima, čekaonicam iza stagea i drugim mjestima gdje se drevni „freakovi“ daju sresti.

Priče o KIZI, PERI, GRAKSIJU, KOSTI, KOCE-tu, BUGI-ju, BARETU, JIMMIJ-u, VANJI i drugim znanim i neznanim herojima života čije tragove pratim ni sam ne znajući zašto.(neka oprostite svi koje nisam spomenuo).

Tako sam prateći tragove života živio i ja. Na rubu života, vječno težeći utapajućem zdencu

Ana Đokić, Zagreb

SVE JE U REDU...

Jedna se bajka iznova stvara
Dok je realnost svu ne raspara.

Moja je kuća jako velika
Imam i sobu za Baš Čelika.

Ispod kaputa on sebe skriva
I drugi život uporno sniva.

Nemirna duša po svijetu luta
Ne vidi znakove pokraj puta.

Dok o smislu života raspravlja
Prijateljica šminku popravlja.

Ja nikud ne idem. Sjedim. Čučim.
Čekajući tebe, sebe mučim.

Kroz te rešetke nebo se dani.
Jesmo li unutra ili vani?

Jednom je jedan ljubavnik bio
Al se u žapca on pretvorio.

Na zidu piše: „Dosta je više!“
Netko bi konačno da prodiše.

Bez volje, smijeha i osmijeha
Bez želje, bez čežnje i bez grijeha.

Nisu misli te koje mi blude,
Već osjećaji koji se nude.

U šumi kao da netko gače,
To usamljena vještica plače.

Bez smisla ikakvog. Kao stranci.
Nekada partneri na igranci.

Sve je u redu... ja mirno kažem.
U sebi vrištim, jer opet lažem.

Pjesma (o) izgubljenima

Možda noć skriva neku poruku za nas izgubljene
pa ju zato čekamo kao poštara dobrih vijesti
koji nosi utjehu za naše oči zaljubljene
i za gladna usta što samo ljubav žele jesti.

Možda je jutro dežurni negativac što slama snove,
nemilosrdno kida komadiće srca naših krhkih,
uzduž i poprijeko utrobe crta rane nove
i tjera da bol skrivamo iza lica mrkih.

Možda u podne kad sunce se popne na vrh neba
i osvijetli sva lica usputnih prolaznika
shvatim koliko nam puno za osmijeh treba
i srce mi obgrli ključajuća panika.

Pijani nokturno

Kad padne noć, um se brzo propije.
Ne krivite mene, krive su bijele krvopije
jer su mi život umjesto krvi ukrali,
živce u mozgu bezobrazno pobrkali.
U njihovoj tamnoj lađi polako plovim
po moru i u snu i dah jedva lovim
jer me stišću monstrumi u već teškim prsima
svojim dugim, ružnim, zgrčenim prstima
otimaju organe za neke poslove u tami,
a ja im se puštam jer me njihov osmijeh mami.

Kad padne noć, u moj šešir na podu
ponekad neka osoba u užurbanom hodu
baci novčić iz sažaljenja ili iz sućuti,
ali riječi utjehe neću tako skoro čuti.
I to me tišti u jesen i u hladnu zimu
i to me boli kao pluća zarobljena u dimu
i suznim očima reći ću ti, dušo
da je vjetar u kosti preduboko uš'o.

No, nasmijem se i dalje kada padne noć
jer kao i svaka druga, i ova će proć'
i doći će mamurna glavobolja zvana zora,
Sunce će se opet izdignuti iz modra mora,

a ja ću ležati možda na nasipu, u travi
i pokraj mene prazna boca plutat će u Savi.
Pričat će neke čudne priče kojih se ne sjeća
oko zakriveno iza ovih teških vjeđa,
ali nema veze, nema biti u ovakvom životu.
Um moj razumije neku drukčiju ljepotu.
Kad padne noć, kad posljednja ta noć padne
past će niz usne i moje riječi zadnje.

Parovi

Bi li me trebalo tješiti što si mi bliže od najbliže zvijezde?
Svuda oko mene hodaju parovi, drže se za ruke.
Dva smijeha kroz prozor čujem, dvije se ptice gnijezde,
dvije ruže cvjetaju, dvije su tone teške moje muke.
Sve je ljepše u dvoje, a ja sjedim potpuno sama.
Na nebu nije osam, već četiri puta po dvije ptice.
Mrzim misliti posebno o tebi pa o meni, umjesto o nama,
mrzim što ti umjesto mene vjetar dodiruje lice.
More i nebo su plavi par koji je udaljen otprilike kao i mi;
ti nesuđeni ljubavnici čija se ljubav odražava samo u boji,
a opet bliski su i za dana i u noćnoj tami...
Mogu li kratke poruke na displeju biti topli zagrljaji tvoji?
Ah, noć je ta gamad koja me uništava bez isprike.
Grcam sama u krevetu, jastuk je moker od ljetnih kiša...
Kako da tvoj glas zamijene ove dvodimenzionalne slike?
Moj plač je sve glasniji, a noć sve tiša i tiša...

Čim

Čim kažem kako mi je prezime, upitaju me što mi je u rodu Jakob Finci, znam li Abinuna ili što to Izraelci rade Palestincima.

Čim popijem dvije, neki mi umjetnik zatraži pare na zajam, vratit će (što se nikada nije desilo).

Čim bih, ranije, u Sarajevu, rekao da radim na Filozofskom fakultetu, našao bi se barem jedan koji bi upitao mogu li mu upisati dijete, prošlo dobrim, na Engleski, ako može.

Čim bih rekao da se bavim estetikom, odmah mi poture svoj rad, „to će vas zanimati“.

Čim kažem da pišem, gluplji me pitaju plaća li se to, pa se smrknu kada im odgovorim, a pametniji što pišem, pa se smrknu kada im odgovorim.

Čim u Engleskoj kažem da sam iz Bosne, ranije su me pitali posjetim li svoju zemlju, a sada hoću li uskoro nazad.

Čim kažem da sam u mirovini, kažu mi „Lijepo“ i onda brzo odu u drugom pravcu. Ostanu samo oni koji su i sami u penziji i onda gnjavimo jedni druge.

Čim njima bilo što kažem, počnu mi davati savjete i iznositi svoje mišljenje, kao da me to zanima. Onda i ja kažem svoje, kao da njih to zanima.

Ovdje...

Ovdje se povlačim
i presvlačim...
Skidam ljepljivu ovojnicu,
sivu čahuru
i osovim se.
Sam svoja os!
Upijam oštro i
gipko zrcalim
nebo,
more,
kamen
I trave.
Gospodar sam
opet
sam, svoj.
Gdje hoću koračam,
mislim gdje želim...
I osjećam:
Jači nego ikad
lomit ću i
graditi ponovo!

Povratak

U Zagreb se treba
vraćati polako;
večernjom šetnjom
preko Gornjeg grada,
kavom na Cmroku,
šetnjom Pantovčakom...
Treba isključiti telefon
nekoliko dana,
svakoj dragoj knjizi
provjeriti mjesto,
počistiti stol...

Još jednom

uz ribu, masline i vino
nazdraviti ljetu.
A onda,
uvečer,
nazvati nekog starog prijatelja
i reći mu,
da smo ponovo ovdje.

Kuća paukova

“Malo niti
neboplavih,
nekoliko
lisnozelenih
i onda
sunčanozlatne;
njih najviše!
Ipak,
još dvije-tri
ljubičaste!”
-reče pauk
i pomisli:
“U mrežu uhvaćeno jutro!
Može li se od toga živjeti?”

Bez naslova

U vremenu jalovom,
između armiranih zidova
moderne Altamire
(bježati je nemoguće,
kriknuti zabranjeno,
besmisleno objaviti);
Biti okružen svima,
a nemati Nekog...
A treba reći da postojimo. Ipak.
Gdje smo,
kako smo
i kakvi jesmo!

Blaževdolsko more

Ubija me val mora kojeg više nema
glava i ruke u pijesku izgubili su svoje vrijeme
pošteđeno kiše i od riječi što zavaravaju.
Samo beskonačna pučina nerado škrguće
u glasu koji nestaje u daljini zajedno sa noći
što stalno tamom glača brežuljke i šume.
Ništa nije toliko sklono krajnosti kao ljubav
dovoljno snažna da stvori ono čega nema
i da pliva sa mnom u prvoj brazdi zelene livade.
Miriše more između trsa i pelina gdje dišu
izgubljene uspomene ljubavnika poput čuda
nespremna na ustupke i gnjev slane pjene.
Šum obronka seže skroz do stopala i
podsjeti pri tom na još jedan posječeni dan
na to da nije dovoljno tek dosegnuti more.

Pjesma daleke zemlje

Sve su mi bliže pjesme iz
mjestu dovoljna sama sebi
tamo su zapisane sve zore
ne iz potrebe da se izračuna
posljednja već zbog čežnje
koja čulima dodiruje osvit
začinjeni trenutak iznad gola
glasa tame kad postajemo
opet čisti bez ikakve muke
tek uzneseni zlatnom crtom
ispod koje se sve poništava.

Ponte Vecchio

Ponte Vecchio ne brine za more kojeg nema
na čijim obalama igraju se djeca u mašti i samoći
malih života sna izgubljena na ulici dok trčeći
bježe dalje od čuđenja utanačena za naknadni život.

Mostu se ponovo vraća uvijek kad je sunce nisko i
crveno iznad zanosa kojeg donosi raskalašena noć
onda kada naglašena ironija iz seminara naizust laže
lako titrajući na usni žednoj mlake kiše ljetne Toscanе.

Koračam za sjenom djeda teškom poput spomenika prije
izgubljenom na pločnicima što lutaju kroz vrijeme
kao što i moje vlastite sjene nestaju na ulicama i vratima
kraj kojih se prolazi iz poznate sućuti koja nas uvijek prati.

Posljednji čin ljubavi

Sve vodi prema tebi
okreću se besmrtne ideje, nestaju,
puca i zemlja koja vlada tijelom
dok srcu sjete nikada nije dovoljno
pa sve postaje nešto što čеka da prođe
i da započnu druga vremena u kojima
nestajem u posljednjem činu ljubavi.

Molekule straha

Razgovarali smo
Tiho
Ispod glasa
Kretali se oprezno
Otežalim koracima
Mislim da nismo ni disali
Jer bih sigurno čula u toj tišini
U oklopu uljuđenosti
Zaštićena od ljudskosti

Držala sam čvrsto
Neoborive dokaze tvoje krivnje
Koji si mi velikodušno predao
Poput nekog skupocjenog dara
Što s godinama dobiva na cijeni pa ga moram čuvati u sefu
S nemogućom kombinacijom brojeva

Nisam se odala.

Čak sam povjerovala da je dobro da se dogodilo to
što smo skrivali tako pobožno
Da je baš tako trebalo biti
Baš tada
Bolje prije nego poslije
Svako zlo za neko dobro
I nikad ne reci nikad
I što ja znam što
Napisat ću knjigu
Proputovati svijet
Utopiti se u moru ljubavi
Isplivati iz ovog jada
Nestat će sve
Zaboravit ću brojeve
Tu nesretnu kombinaciju
Spavat ću do podneva
Doći ću do daha...

Što je bilo, bilo je.

Ostale su samo molekule straha.

Mjesto

Na zemljovidu olovkom označavam sićušnu sebe
Crnu točkicu razlivenu po zvjezdolikom raskršću voljenoga grada koji mi greškom
nije dosuđen

Dok stojim na mjestu
Okrećem ga
Gužvam rukama
Savijam gdje ne bih trebala
I ne mogu se načuditi
Svojoj izgubljenosti
Kad je sve tako jasno

Čak mi je i neki čovjek ljubazno pomogao pokazavši u prolazu rukom prema sjeveru

Rekao je da ne mogu pogriješiti
Jer sve je ionako ucrtano
Zapisano
A ja i dalje stojim
Pod naletom vjetra umotana
U zemljovid
I puštam ga da šušti
Nježno i nerazumljivo
Samo za mene
Sasvim tiho
Baš kao da sam tu gdje
Trebam biti

Miris metvice

Sinoć kad sam usnula
Glava mi je
Utonula
U polje metvice
Mirisne
Šuštave
Nježne

Zemlja se otvorila
Primila me
Napola
Kroz malu rupu
Ubola me svjetlost
Neonski ljubičasta
Jedan listić
Zelen i svjež
Spustio se na moje lice
Htjela sam ga
Dotaknuti
Pomaknuti
Pod prstima zgnječiti
I dugo ih mirisati
Bez kraja
Bez vremena
U zemlji
Na nebu
U moru
Na kamenu
Ali ruke su mi ostale
Negdje drugdje
Zavezane u plahtama

Sjetila sam se valova

Zatvorila sam oči
I sve je bilo
Baš kao u snu

Bankrot á la carte!

Tišina, teška kao olovo spustila se nad troje ljudi koji su sjedili za okruglim hrastovim stolom. Odbila se od zidova obloženih svijetlo žutim tapetama, provukla se kraj staklenog ormara punog posuđa i čaša pa otplesala pokraj lusteru sa tri kraka čije je zelenkasto staklo cijeloj sobi davalo turoban izgled. Hladni je sjeverac ulazio kroz otvoreni prozor donoseći studen iz obližnje šume. Troje ljudi pognulo je glave, zadubljeno svatko u svoje misli, nesvjesni okoline koja ih okružuje.

„Dobro, vidim da ja moram prvi početi“ Ivek je progovorio naglo i ljutito tako da su se ostali trgnuli od njegove žestine. „Ti si nas Željko upropastio, točnije, doveo si nas na prosjački štap. Hotel nam je u blokadi, ljudi nisu dobili plaću već tri mjeseca. Svakog tko te je upozoravao da ne rasipaš novac si otpustio. I gdje smo sad? Pitam te, gdje smo sad i molim te da mi precizno odgovoriš“.

Željko je polako dignuo glavu, pogledao svog tasta ispod poluspuštenih trepavica i nastavio šutjeti. „Šta da mu odgovorim“ razmišljao je nadajući se da će ova oluja proći kao i svaki put. S Ivekovim monolozima, njegovim podsjećanjem kako je teško radio cijeli život. Kako je sve uložio da dođe do Hotela „Jadran“ i kako se morao ulizivati predsjedniku općine da ga pogura na licitaciji. Ma šta ulizivati, završavao bi Ivek svoju tiradu, lizati guzicu i to svakodnevno. Ipak, Željko je osjećao da je ovaj put drugačije, ozbiljnije i da Ivek ne misli stati na uobičajenoj završnoj rečenici.

„Ti si jedan hohštapler koji samo gleda kakvo će odijelo nositi i kakav će auto voziti“ bjesnio je Ivek dok je njegova supruga Vesna skočila i žurno zatvorila prozor.

„Daj se malo stišaj, budu nas susjedi čuli“ tihim je glasom upozorila Iveka.

„Neka čuju kakvog nam je zeta Jasna dopeljala. Ti si običan ništkoristi“ žestio se Ivek. „Običan ništkoristi“ ponovio je Željko u sebi, a ta ga je rečenica vratila dvadeset godina u prošlost. Sjedili su za starim, hrapavim stolom. Mama, tata i on.

Tata se tog jutra vratio iz Njemačke gdje je godinama radio kao zidar, nastojeći svojoj obitelji stvariti bolji život. Svakog je mjeseca slao teško zarađeni novac i upute Željku što se na kući treba napraviti. Jer, kuća je bila odista trošna. Krov je prokišjavao kroz rupe koje su napravili razbijeni crijepovi, a velike, vlažne mrlje prekrile su vanjske zidove na kojima već odavno nije bilo boje, a ponegdje niti žbuke.

„Gdje je novac koji sam slao?“ sjećao se Željko očajnog, a istovremeno i ljutitog tatinog glasa. „Na što je potrošen novac?“ okrenuo se tada Željkovoj mami koja je pognute glave sjedila i grčevito stezala rubove veste. Željkov je tata tada podigao ruku i zatvorenom šakom lupio svoju ženu posred lica tako da je zajedno sa stolicom poletilila i glavom udarila u zid. „Kurvetino“, urlao je, „sigurno si novce potrošila na nekog ljubavnika. Dok ja radim i mučim se, tebi je do provoda“ poletio je prema njoj i nogom je šutnuo u slabine. Mama je, sjećao se Željko, šutjela dok su joj se suze spuštale niz prerano ostarjelo lice.

Šutio je i Željko. Znao je, ako prizna da je novac potrošio na novi motocikl,

skupocijenu odjeću te litre viskija kojima je častio društvo u noćnom klubu, da će tata onda napraviti isto što i mami. Pretuči ga i istjerati iz kuće. Sjeća se kako ga je malo zapekla savijest dok je gladao majku koja se počela polagano dizati. Rukom je uhvatila rasklimanu kuhinjsku stolicu i teško sjela. Natečenih usana i s plavom modricom ispod zatvorenog oka, žalosno je gledala Željka.

„Sada je sasvim svejedno“ mislio je „bolje da bude pretučen jedan, nego dvoje“. Kasnije, kad se sve u kući stišalo, Željko je na brzinu spakirao svu garderobu, brižno spremio preostali novac i noćnim vlakom krenuo u Zagreb. Otac više neće slati novac i sve čemu se mogao nadati je posao na farmi pilića gdje je radila većina suseljana. „Nije to za mene. Veliki grad, za velike prilike“ pomislio je, dok je tonuo u san uz monotono ljuljanje vagona.

„Hoćeš li konačno progovoriti?“ iz sjećanja ga je u sadašnjost vratio Ivek koji se dignuo i cijelim se licem približio Željku. Njemu je je ta blizina bila krajnje neugodna. Na licu je osjećao Ivekovo ubrzano disanje i gotovo životinjsku agresiju. „Je li netko za kavicu?“ pitala je Željkova punica koja nije podnosila svađe, a istovremeno nastojala što prije pobjeći iz sobe. Obiteljske svađe u njoj su stvarale nemir i strah. Znala je da se dugo neće moći smiriti.

„Kakva kava?“ Ivek ju je uhvatio za ruku i povukao natrag na stolicu s koje se već počela polagano dizati. „Pogledaj što nam je učinio od života: upropastio posao, pronevjerio novac, kći zbog anoreksije odlazi psihijatru, a ti bi mu još kuhala kavu. Stvarno si luđa nego on.“

„Dobro, dobro“ promucala je Vesna. „Nemoj se žestiti. Sigurno se može naći neko rješenje“. Vi se razgovarajte, a ja bi morala pripremiti večeru. Jasna će uskoro doći kući.“ Što je moguće tiše Vesna je izašla iz sobe i stala ispod raspela koje je visilo u hodniku. „Bože, molim te, samo mi daj mir u duši“ tiho je prošaptala.

Spomen Jasninog imena, trgnuo je Željka. Još mi samo i ona treba. Kao da mi nije dosta ova budaletina koja misli da je smisao života u teškom radu. Hajde stari moj, pomislio je u sebi, vrijeme je da prekineš ovu farsu i zbrišeš što prije. Love više nemaju, niti će je imati. Nemaš više što čekati.

U tom se trenu Željko dignuo od stola, gurnuo stolicu tako snažno da je udarila u rub ormara i s treskom pala na pod. „Mene više vrijeđati nećete. To mi je zahvalnost? Za sve ove godine koje sam žrtvovao za vaš prokleti hotel? Za svaku babetinu koja je izvoljevala specijalni tretman? Za svako neodgojeno derište zbog kojeg su se ljudi žalili? Za sve glupe konobare koji nisu znali niti stol servirati? Dosta je meni tih primitivaca, a i vi ste isti kao i oni. Odlazim iz ove kuće, a svojoj ludoj kćeri poručite da će joj se javiti moj odvjetnik radi rastave.“

Željko je odlazeći iz sobe bacio još jedan prezriv pogled na Iveka koji ga je zaprepašteno gledao. Namjerno je, glumeći ljutnju, silovito povukao vrata čije se staklo rasprsnulo po hodniku. Krenuo je prema izlazu iz kuće gdje ga je čekao novi Lexus, tek stigao iz Amerike. Zadovoljno je zazviždao, bacio ključeve u zrak, spretno ih dočekao i sjeo u auto. U retrovizoru je zagladio kosu, pogledao se u lice, zadovoljno namignuo svom odrazu te veselo rekao: „Lova je na sigurnom, slobodan sam za novi život. Bravo majstore!“

Misao na Marinu C.

Visoko je moj prozorčić,
I vjetar je marljiv sobar.
Zlatan prsten, crni Morčić:
Život ovdje bješe dobar.
Sad su svi na drugom brijegu,
Sobom hode prašne sjene.
Srpak reže prolaz snijegu
Okolo kule usamljene....

Na Dravi, predzimovanje

Kad zvuk je zvona poput britve oštar,
I jalšik tone u maglu sve gušću,
Raznosi zimske vijesti vjetar-poštar,
A Drava hrli k dunavskome ušću.
Kraj rijeke treba sam i miran biti,
Dok ruka mraza posrebri korijenje.
I labudovi tu su negdje skriti,
U ljubav da ne gubiš povjerenje.

Na kraju svjetla

Udijeli mi bljesak, kad se rano smrači,
Munjom uništenja u nebeskoj svili,
Slučaj bira kockom, iz bubnja izvlači,
Imena svih onih, što su moj bili.
Prosut teret što ga slaba ruka pušta.
Tavanom još lete vjetreni oglasi.
Rozgva svoje zlato truleži prepušta:
Zadnju cigaretu palim na terasi.

Kanada

"Želio bih otići odavde... U Afriku, Rusiju, Kanadu... Svejedno. Negdje gdje slonovi imaju dvije surle, negdje gdje žirafe imaju zelene vratove, gdje pelikani nikada ne ulove ribu koja leti i gdje ne zapišaš prste kada pijan pišaš na wc-u." - rekao je za šankom i onda popio pola litre Žuje u jednom gucu.

Da mu suvislo odgovorim - bio bi grijeh. Šutio sam ko pička i stezao praznu kutiju cigareta u šaci sve dok me prsti nisu zaboljeli. Onda sam otišao do džuboksa i pustio blues sentiš od kojeg duša boli. Zamolio sam ga za posljednji ples prije njegovog puta.

"Zašto ne! " - rekao je dok su iznad naših glava pelikani zelenih vratove lovili ribe pod slonom s dvije surle.

Malena greška

malo je nedostajalo da spasi cijeli svijet
ali nije uspjela spasiti mene
ne mogu joj ništa prigovoriti
imala je dobre namjere
kada stijena pada s litice poslije velike kiše
blato odnese gomilu sranja na javnu cestu
pa što bude
pomete ljude, sjebe drveće i pse
ode sve u kurac
tko bi tu mislio na detalje
tko bi tu mislio na mene
sjebe se koncept dobrote s neba samo tako
malo je nedostajalo da spasi cijeli svijet
ali ja nisam bio njegov dio
pa nije spasila mene
malena greška
ali, tko joj može prigovoriti
postoje važnije stvari u životu
slika svakodnevnice je surova
mačeta koja prijeti, nož pod grlom
ili vlak koji gazi malene mačkice
svašta tu ima
treba se založiti za spas svijeta

ne negiram
ali tko bi tu mislio na detalje?
tko bi tu mislio na mene
važnije je bilo spasiti cijeli svijet
(samo što ja nisam bio njegov dio)
nešto je naprosto otišlo ukrivo
no, tko joj može prigovoriti?
postoje važnije stvari u životu
(ne negiram)
naprosto me zaboravila

treba se založiti za spas svijeta
ali tko bi tu mislio na detalje?

Popiti more

umjesto mora
popio sam kriglu pive
a tko bi popio sve to more?
ljudi oko mene
turisti
umirali su od dosade
električni psi na baterije
kojima svijetle nosevi
crveno i plavo
nešto fritula na plaži
trgovina u kojoj je klima uređaj stvorio sige na stropu
more je inače vrlo lijepo
kada ga ne zamuti gomila tjelesa
čeha, mađara i hrvata
otac je sinu rekao
na jednoj od tih plaža
da ide u tri pičke materine
i da više ne pita za sladoled
nikada u životu
nikada više!
ljetu je uvenulo u mališanovim očima...
za to vrijeme dance muzika iz birtije
s izrazito lijepim zalaskom sunca
razarala je uši
pa još jedna piva iz krigle
mišići su obamrli

život na čekanju
a i tko bi popio
sve to jebeno more?

Rodna kuća

Malo je nedostajalo
da udarim u Titovu rodnu kuću
Magla u Kumrovcu
Napušen i pijan
vozio sam suludu vožnju sa zagorskog brega
nizbrdo
Druže Tito
ja ti se kunem
da s pijanog puta
ne skrećem!

Svijet je dovoljno sjeban

Fali mi još pedesetak pjesama
da dovršim zbirku
ali to mi se uopće ne čini kao veliki problem
Svijet je usran
ljubavi su nesretne
ljudi sjebani...
(a tek gladni u Africi...!!!)
Tih pedesetak pjesama
napisat će se
same od sebe

Uvijek je utorak, osim subotom

Točno u 20 sati zapitao me buljeći ispred sebe nalakćen na šank - "Je l' znaš možda koji je danas dan?"

"Danas je utorak", odgovorim mašući usput konobaru. Ovaj se lijeno dogegao.

Prstima sam pokazao dva i napravio šakom krug u zraku koji se rastezao od frenda do mene. Konobar kimne. Nije bilo potrebe išta dodati. Na redu je šesta runda. Pored depresije u našim želucima ima još malo mjesta. Friend je položio prekrižene ruke na šank a potom je na njih aterirao čelom. Onda je zavapio buljeći u vrškove svojih cipela - "Pa zar nije jučer bio utorak?"

"Je " - odgovorio sam i začepio uši dlanovima. Potom sam otpio pola flaše piva na

eks.

"To nije moguće! Pa koji je dan onda sutra?" - veli on i uzme cigaretu iz moje kutije. Uslijedila je kraća pauza dok mu je upaljač na tren rasvijetlio napregnuto lice.

"Malo je čudno", rekoh bez drame - "ali i sutra je opet utorak."

"Ma ni to nije moguće!" - pobuni se frend s očajem u očima. - "Ne mogu biti tri utorka zaredom! Nikako!"

"Mogu." - govorio sam vadeći iz lisnice lovnu za pive. Složio sam na šanku novčanice uredno jednu na drugu. Od veće prema manjoj. Na papirnatost desetici sjajila se kovanica od dvije kune.

"Ali kako?" - snebivao se pijani frend sada prstom crtajući u lokvici prolivene pive na šanku lik Miki Mause. Izgledao je kao da će mu glava prsnuti od naprezanja.

"Ne znam. Neke stvari naprosto ne treba propitivati. To je tako i zdravo" - rekoh pomalo iznerviran. "Uostalom, svi dani pomalo liče na utorak."

"Pa koji dan je onda prekosutra?" - nije mu vrag dao mira dok je prema gore ispuhivao duhanski dim velike gustoće.

Posegnem za cigaretom, ali kutija je bila prazna. Maloprije mi je uzeo zadnju. Pička.

"Subota. Prekosutra je uvijek subota..." - velim i izađem iz birtije.

Kada se vratim

Kad se vratim ,a nisam još niti otišla
Bez čarapa i cipela bez potplata,
Kad se vratim ,a nisam još nigdje nit bila,
Neka krenu svatovi bijeli ,bijeli,nebeski
Oni kojih nije bilo jer
Nije moglo nit biti,
Jer nije bilo mlade nit mladoženje ,
A konji vrani su slobodno livadom pasli
Pa
Kad se vratim od tamo gdje nisam išla
I donesem vode Srećonošice s izvora nepostojećega,
Kada se vratim,
Kada pođem,
Kada dođem,
Kad stanem i otključam vrata,
Neka dobar zrak uđe ,
Neka dobar miris donese,
Neka završne paučina sa zidova,
Nekada bijeli bijahu,
Neka boje završe u očima,
Jer kad se vratim,a neišla nikuda,
U bojama nenašla boje,
U paučini nema ničega,
Kada se vratim,
A vratit ću se,
Ljeto neka postane,
Nebo i ptice,
Zorne noći,
Smijeh iskričav,
Oči iskričave,
Usne Iskrice moje
Neka zapale vatre , ogriju,
Nađu
Sačuvaju
Djelić sreće za
Nas

Kad B. Dylan pjeva "To fall in love with you"

kad B.Dylan pjeva „To fall in love with you " ili netko drugi
onaj sa sjenama u očima
sa slike u novčaniku
makar u novčaniku trebaju biti novci i pokaz za tramvaj svakidašnji
račun za struju
podsjetnik što treba kupiti
a onaj koji pjeva
ili samo pjevuši na ulici
u tramvaju
u sobi grleći ženu koju voli
kojoj pripada kao što more groti pripada
kao što grotu moru pripada
kao što su mladići pjevali
muškarci šutjeli jer nije prilično pjevati o
čežnji
ženskim grudima
usnama
do stopala je put dug ako od njih ne kreneš
kao od prozora
jer ženska je duša čeznutljiva
meko
pamuk ili snijega pahulja
nestane
slomi se
za nekom banderom noćnih svitanja
u sobi
na jastuku
u sobi
na podu
balkonska vrata otvorena da Mjesec uđe
da zvijezde uđu
da tvoj dah uđe
na pregibu vrata ostane
kao pečat
kao znamen
kao kamen u jezeru
lom lomni na njenim koljenima
na njenim bedrima
na njenoj koži pod koju se uvlačiš
dom tražeći
pa kada Dylan pjeva „To fall in love with you "

to jecaj iz tvojih usana
iz tvojih bestraga
jauka i nemira
pod njenu kožu ulazi
pod kosu
pod haljinu
da B. Dylan ima gdje novu pjesmu
napisati

On nije pjesnik

(onome koji nije pjesnik, samo sakupljač ptica na obali)

on nije pjesnik kojeg je lako razumjeti
njegova buđenja nisu
tvoja
on ne spava na jastuku
spava na šiljcima prodane slobode
skuplja ptice polomljenih krila koje nitko ne primjećuje
za kojima laju psi tragači
koje ne gledaju očima
samo grudima
u kojima su neki ljudi zaspali
neki im srce
izvadili
pa vjetar svoje sulude igre
igra
ne,
on nije pjesnik
nije niti čovjek
niti
vlat
nije ni zraka od koje zažmiriš da bi modra sunca mogao iscrtati
na
prozoru
on je jutro
gromovita noć
okrajak srca koje je zaboravilo
kucati
umjesto njega u grudima mu sat
onaj koji se navija da bi vrijeme moglo poletjeti
daleko
ne,
on nije pjesnik

njegovo pero nije pero
on piše perom ptice
koja u njegovim grudima spava
nesretna
on je običan sakupljač ptica
koje u svoje grudi stavlja
nema krletke
ne pristaje u njegove ruke
tamo
kraj rijeke
koja ga umjesto majke
porodila

sve što sam zaboravio jedne godine

kakav sam ja to čovjek da sam zaboravio dati bijednu paru prosjakinji koja se smrzavala na ulici s djetetom?
Tko sam ja da sam zaboravio probati stara očeva odijela
zaboravio boju lišća od jeseni 1986. godine kad je umro
krikove žena s kojima sam spavao
zimsko sunce i jednog čovjeka koji je htio iskočiti iz vlaka
crnu vranu na vrhu vagona
njezine crvene ruke od hladnoće s mnogo grižnje savjesti
žarulju koju je ostavljala upaljenu cijelu noć iz straha od smrti
i metlu kojom sam puštao vodu iz kotlića
ime one tiskare u Gundulićevoj gdje sam pomislio da riječ postaje djelo
očev glas u snu koji mi je rekao: "Što sad spavaš, ispričaj mi film"
blaženstvo raja koje je osjetila majka kad se onesvijestila u crkvi
preljubnicu koja je svjedočila u korist psa koji me ugrizao u gležanj
pjesmu Monique Morelli "Zabranjene obale" koja me jednog popodneva oslobodila
tumora čežnje
starinske satove s visećim klatnom koje je pregazilo vrijeme
prazne sarkofage pune kišnice
očaj koji me spopao od opadanja kose i tjemena koje se razrijedilo?
Tko sam ja da sam zaboravio da je život cesta
da ocean dobro propuhuje nosnice
da će me skupiti barkarjol ako plivam daleko daleko
da se naša ljubav začas pretvarala u mržnju, još jaču, tako je ostalo
da sam se prišuljao nakon pedeset godina do tuđe kuće pod prozor koji sam razbio
kao dječak
pronašao samo mutne mrlje na tom staklu
o, tko sam ja da sam zaboravio i ono
za što sam govorio da nikad neću zaboraviti?

deset koraka u mojoj ulici

na prvom koraku
barjak.
Vijori i sunce ga miluje
sa stražnje strane.
Dječica mala,
braco i seka nešto su tužni

premda ga je ona zagrlila.
Nema majke da je pitam
što im je u srcu.
Ova kuća mi se nekoć svidala
bila je valjkasta i posve žuta
s glatkim površinama
(gusto raspoređenim točkicama u rasteru)
zaobljena i meka
mogao si je pogladiti
kao mačku
a danas kad hodam blizu nje
djeluje mi okovano,
bez duše
uostalom, kao i Monika
nekoć smo bili tako blizu
živjeli u zagrljaju koji se rijetko prekidao
sanjali da ćemo otići živjeti na more
bacati kamenčiće na žalu
a sada prođemo na ulici
jedno pored drugog
kao pokraj turskog groblja
jedva se i pozdravimo.
Korak dva, ništa.
Korak tri: stao sam ispred dvorišta
čovjek čisti bačvu na ulici
s puno truda
riba bačvicu iznutra
čvrstom četkom.
Prah lipe pao je na kocke pločnika
ulica zamirisala kao cvjetna livada.
Korak četiri -
pregaženi daždevnjak
poginuo je tako naivno
idući prema kanalu s vodom
kao prema izvoru.
Kod četvrtog koraka
zastanem
još uvijek nepomiren sa sudbinom
daždevnjaka
podsjetio me na boje austrougarskog carstva
i uzorak moje crnožute kravate.
Peti korak
limar lupa čekićem

postavlja brajdu
pozdravih pristojno, nije mi odzdravio
kao da se više ne čuje bat njegova čekića;
vjetar kroz vrbino lišće curka,
stabla uzrujana od treperenja grančica bagrema.
Korak šest
oči u oči s kokoškom
kao da ima nade za čovječanstvo
dok još srećem kokoši na periferiji grada.
Trljale su smeđe perje o korov
koji ih je nadvisivao;
među njima pokoja tratinčica i kamilica,
a iznad veliko stablo trešnje
uznosite, široke, razgranate,
došao mi je duh života
kroz njezin plod.
Ova trešnja dat će mi radost
umjesto prolivene krvi;
korak sedam,
pas je prestao lajati na mene,
shvatio da smo isti;
iza ograde s glicinijama
skrivena je šljiva, izabela i visoki čempresi
pa bivša krečana,
bara okružena betonskim rubnikom,
u sredini suklja neki dim,
kremen bijeli s otpalim listom na sebi;
starac sa štapom
došao mi je nečujno iza leđa,
ulovio moj osmi korak;
možda umije govoriti kroz lišće,
pogledao sam u nebo,
umjesto oblaka prepoznao smežurana lica,
dvoje nedavno umrlih,
i od nevjerice spustio glavu;
preskačem jednu pa drugu i treću sjenu,
razaznajem u njima pognutu
staricu s dječjim osmijehom,
pokojnu tetku koja se naigrala skrivača sa mnom,
ujaka koji je izradio drvenu klupu za moj prvi poljubac,
daju mi znak
da odem na sunce
i otjeram ih u zaborav.

Lišće šušti bez imalo vjetra
lišće šušti za sebe,
pogled na sjene planina
umnožava tajnu.
U devetom koraku
samo sam čuo ispaljen metak u daljini
kao daleku prijetnju;
jedan kos na dalekovodu
rašljastim repom
zatvorio je strujni krug;
no pjesma nije pala,
kao grožđu potrebno joj je
malo više sunca da sazrije,
a danas ga nema dovoljno.
Korak deset,
sreća je ove ulice
što ima izlaz u šumu,
bježim u šumu
okrećem za sobom,
za svojim koracima,
vjetar je napuhao barjak
koji se vije vije

Kraljica

Kad izdaleka gledaš,
vidiš lelujavu, kraljevsku sjenu
ispod bora.
Šiljci bogate krune paraju nebo.
Umjesto kiše, padaju tajanstvene,
nebaste riječi.
Za nju, kraljicu.
Hvata ih, iznenađena, u zlatnu maramicu.
Skriva ispod podsuknje i na vrhu samotne
kule, drhtavih ruku, odmotava u samoći.
Slaže stihove po intuiciji.
Nije zadovoljna.
Dolazi dvorska luda i zlatnom,
sfrkanom cipelom
razmješta riječi u tišini.
Zahvalno ga gleda i nervoznim
pokretom ruke otpušta slugu.
Hoće polako uživati u svakom znaku
nježnih poruka.
I ona mora skrivati tajnu.
Suze same liju.
Kad je sve dočitala,
okrenula je kraljevstvo naopako da bi
pronašla pjesnika.
Zaljubila se beznadno.
Nije znala da ga viđa svaki dan,
pokraj bora, u sjeni kraljevske krune.
Okreće se kad i ona.
Diše s njom.
Otkrila ga je jedne večeri kad je
bijesno odbacila krunu i ugledala
oštar pjesnikov profil.
Shvatila je.
Kruna za pjesnika!

Sve ili ništa

Budi me jedne noći dok sam
u snu disala vodu.
Sve me budi i
vuče u obasjanu dvoranu.
Posjeda me na, zlatom optočen, tron.
Sve otvara sve prozore, gura
drvored i pušta sunce na
moje praznoliko lice.
Omata kristalne trake oko uma.
Sve me probudilo te zimske noći.
Pokazuje trake filma koje nisu za mene.
Kao sjajna muha vrludam od
smrada do smrada,
a pokraj neubranih cvjetova.
Jezički pakla su i milostivi.

Sve baca svežanj šibica u pospane ruke.
Palim ih i tražim svijeće.
Sve mi ih donosi.
Sve mi je sve donijelo
na pladnjevima džinovskih listova.
Sve me omamilo rajskom ljepotom.

Sve ne pristaje na manje.

Ne mogu ni ja nakon te duge noći.
Uvidjela sam, sve ili ništa.

Izlaz

Odbacuje zatrovanu ljušturu..
Neočekivano nalikuje na kamen.
U njega zarobljava vrijeme koje
silom snu otima.
Plisira ga kao tkaninu prije šivanja.
Pažljivo raspoređuje sekunde.
Obojena stakalca slaže pod glavu.
I ona nehotice čuvaju vrijeme.

Odbacuje erozivnu ljušturu i
zaboravlja majčino ime.
Nitko nema za nju vremena.
Čak ni kućna paprat.
Ne sluša više pametne upute.
Razgovara jedino s vjetrom jer je
prolazan i pjevuši refrene omiljenih
pjesama.
Snaga ju napušta i skrušeno moli.
Traži na dnu ormara
neki novi prostor, izlaz,
da se sakrije dok se ne
isprazni.
Ma skoro sve odbacuje.
I libido.
I hibridne ljude.
I nakostriješene mačke.
Lažljive gadove.

Treba vremena.
Kao što je došla prazna,
takva želi i otići.
To je sasvim u skladu.
Jedino Voljeti pakira i odnosi.
Sve drugo namjerno zaboravlja.
Još bi jednom htjela reći:
Volim!

Valja se po obodu cilindra i
viče u njega odbjeglom glasom:
Gdje je izlaz?
Moram ga naći!
Vapaj se utopio u svileni, bijelu
podstavu s crnom etiketom,
kao epitafom.
Izašla je iz kruga
sasvim plavih nogu.
Srce joj šalje poruku.

Netko ju je posljednji put
vidio na istoku, kao
bestežinsku, razvlašćenu,
napuštenu pobjednicu.

Ugledala je izlaz.
Pravilna rupa na jutarnjem obzorju.
Ušla je u njega s neke druge strane,
slobodna.

U stvarnosti se vozi prema jutru,
rumenim cestama koje pružaju
više izlaza.

Vrebač

Kada si došla u staru ulicu
netko je uselio u kuću kraj tvoje

I dan za danom, beskrajan broj,
nitko nije znao, tko živi u njoj

Prozori uvijek su zatvoreni bili,
al noću koraci, kao da su se čuli

Ako ju ne preboliš, ti ćeš sjena postati
čiji jedini je cilj, u njenoj blizini ostati

A kod tebe redom, sprovodi, svadbe,
djeca u dvorištu već su trčala

Stotine biljki cvale su u vrtu
godišnja doba se smjenjivala

Unuke već si tad čuvala
kad crni je auto pred tom kućom stao

Kad se prašina slegla tad si shvatila
tko je bio čovjek, koji je kraj tebe
nevidljiv živio tu

Ako ju ne preboliš, ti ćeš sjena postati
Čiji jedini je cilj, u njenoj blizini ostati

Aspirant

Sjeti se mali aspirantu
dugih sjedenja na obali
tvoja ašram i moj ašram
bili su u zavadi

Kada bi dan postao noć
ti si me znao zvati Atman

kada bi noć postala dan
ja sam te zvao Mahatma

Sjeti se mali aspirantu
lažnih proročanstava
udaljenog laveža
i silnih neizvjesnosti

Uzalud smo očekivali
neke određene upute
uzalud smo zahtijevali
provjerene tehnike

Kada bi dan postao noć
ti si me znao zvati Atman
kada bi noć postala dan
ja sam te zvao Mahatma

Shivaja namah Shiva
Shivaja namah Shiva
Shivaja namah om namah Shiva

Praznik rada

Pet dana prije praznika rada
njegova pedeset šesta pjesma
pet dana prije praznika sreće
postala je razmravljeni broj
prijatelju moj

A njegov anđel, mali anđel
letio je preko svih granica
bez aureole mali anđel
postao je vrlo logičan,
kao čovjek običan

Budi mi dobar kao kruh
neću te zvati Jonathan Livngston
budi mi dobar kao zrak
neću te zvati George Stephenson
dobar kao para, dobar kao voda
bit ću tvoja apsolutna sloboda

Ja nisam heroj s tvoje puste zemlje
što stoji među vratnicama sumraka
niti slomljeno ponoćno zvono
niti mir koji nadilazi ljudsko shvaćaje
niti vječno vraćanje

Pet dana prije , praznika sreće
ravno među oči stigao je udarac
pet dana prije praznika sreće
radio je javio: probijen je front
i bilo je fajront

Budi mi dobar kao Billy the Kid
budi mi dobar kao Buffalo Bill
budi mi dobar kao Vicious Sid
budi mi dobar kao Černobil
dobar kao para, dobar kao voda
bit ću tvoja apsolutna sloboda

Isječak iz djela: Isto i drugačije

Strme visoke stijene nadvijale su se iznad rijeke Bistrice. Litice su ljubomorno čuvale u svojim njedrima snažne egzotične cvjetove orhideja koje su se odupirale surovim životnim uvjetima i uporno obnavljale svoju životnu snagu.

Kraljica cvijeća orhideja, kao i svaka dobra vladarica čuvala je svojim bivstvom jednu svoju stijenu. Svoje kraljevstvo.

Orhideje su bile rijetke. Nisu smetale jedna drugoj. Pazile su na pristojnoj udaljenosti dostojansveno na svoju i tuđu ljepotu, da ne bi zasjenile jedna drugu. Svaka je kraljica nosila svoju osebujnu boju haljine od prozračnih nježnih nijansi do snažnih žarkih boja i u tišini štovale jedna drugu.

Egzotična ljepota orhideje, njezinih krupnih cvjetova, mamila je dah dok su se čvrsto viseći držale za litice. Nepristupačnost njezinom cvijetu činila je da je dugo netaknuta živjela i bila nedodirljiva u svojoj vladavini. Samo su naivni promatrači mislili, zbog njezine naizgled krhkosti, da će se svaki čas sunovratiti niz ogoljene litice, no ona se čvrsto držala svojim grmolikim korijenjem za nj i snažno odupirala svim zakonima gravitacije, gotovo ismijavajući zablude naivnih promatrača.

Visoko iznad surovih strmih litica, iznad Rugovske klisure nebom je vladalo carstvo orlova. Jedrili su vjetrom nošeni raširenih krila i pozdravljali svojim krikovima već poznatu malu četvorku kačaka[1] koja se kretala kanjonom i uspinjala prema planinskom masivu Prokletija.

Put prema planinskim selima bio je strahovito nepristupačan i naporan. Tim su planinskim putovima pokušale proći mnoge osvajačke vojske. U provalijama su stršale topovske cijevi i teško naoružanje koje su mnoge vojske bacale u ponor jer nisu mogle proći kroz uske stjenovite i strme staze. Bez iskusnog vodiča nijedan stranac ne bi uspio doći do planinskih sela. Lutao bi divljim goletima i vrtio se danima u krug i na koncu iscrpljeni vraćao nazad u dolinu odakle je krenuo. Ili se nikada ne bi uspio vratiti.

Noru i njezine ratnike čekao je naporan i dug dan do planinskoga sela.

Njima, dobro poznati put, vodio je kroz mnoge pećine i umrežene tunele u planinama, kroz beskonačni niz izvora voda koja su izvirala iz strmih šupljih stijena koje su se stapale u male potoke a oni pak spajali u mala planinska jezera i vodopade. Dug je to bio put do visoravni gdje su modrozeleni nepregledni šumi, polja, livada i pašnjaka nagovještavale prisustvo naseljena mjesta.

Kačaci su se bezglasno kretali prema sigurnosti koju su čuvale planine uz žubor rijeke Bistrice. Zvuci tihih koraka, zveckanja čaturica i oružja, u kanjonu, zaokupiraju pažnju orlova.

Kako je koji orao ispustio svoj ehom nošen zvižduk tako bi naizmjenice kačaci visoko podizali ruke okrenute dlanom prema nebu i odzdravljali. Bila je to orlovska igra prebrojavanja. Prodorni eho orlovskih krikova čuo se sve do nedalekog planinskoga sela Rugove.

Ispred svoje drvene kuće u planini sjedilo je dvoje staraca. Kuća je bila smještena na blagoj uzvisini i tradicionalno je imala ulogu osmatračnice, kao što su tradiciju stražara nastavljali svi koji su se u njoj rodili. Dvoje je staraca gledalo u pravcu orlova i osluškivalo njihovo glasanje.

Starica prozbori:

- To su naši. Stižu do večeri. Nije dobro. Dvoje ih nedostaje.

Starac pozove svog unuka, koji se pojavi na trijemu. Nosio je bijelu vunenu kapicu na glavi, plis[2].

Djed mu reče:

- Ilir[3], potrči u selo i javi da dolaze naši.

Dječak ne mrdne s mjesta. Šutio je par trenutaka pa upita djeda:

- Djede, da li sada mogu nositi kao i ti bijeli šal oko plisa?

Starac se zagleda u njegove oči. Pogleda svoju ženu i reče:

- Donesi šal.

- Još je mlad. Tek mu je sedam godina. Gdje se žuri? Nosit će ga do smrti. - rekla je smrknuto starica.

- Taman mu je godina za šal kao i vrijeme da počne učiti Kanun[4]. – svečano odgovori djed.

Starica nevoljko uđe u kuću i ubrzo se vrati sa bijelom lijepo složenom širokom tkaninom i pruži je starcu. Starac dohvati tkaninu i reče dječaku:

- Šal nose i muškarci i žene, dugačak je tri metra. Žene ga nose umotana oko struka ili prsa, muškarci oko glave. Nosit ćeš ga do kraja svog života kao znak ponosa svog naroda i kao znamen da je od danas za tebe svako mjesto i svaki dan dobar za umiranje. To je ujedno i tvoj smrtni pokrov u koji će te se obmotati kada umreš, ma gdje to bilo. Šal je znak da si u slobodi časno i ponosno živio i za tu čast i umro. Dok je starac dječaku pokazivao ritual kojim se šal veže, starici se zakotrljala suza niz lice. Prisjećala se poginula sina i snahe, i znala da bi danas oboje silno bili ponosni na svojeg sina.

U njihovom selu ženidbe su se tradicionalno realizirale u kasnijoj životnoj dobi, tek iza tridesete, zbog vojnih obveze odbrane sela od osvajača. I žene i muškarci nosili su oružje i borili se rame uz rame. Stoga planinska sela nikada nisu bila pokorena čak ni od Turaka koji su stoljećima vladali tim prostorima.

Kada je Iliru bilo tri godine njegovi su ga roditelji ostavili na čuvanje djedu i baki dok su išli u rutinsku pratnju sa seljanima koji su nosili svoje proizvode na prodaju u grad, za pazarna dana. Tom prilikom sukobili su se sa srpskim žandarima koji su im htjeli oteti urod i pri tome poginuli.

- Nona, kako znaš koliko se kačaka vraća?- pitao je dječak staricu dok mu je djed obmotavao šal oko glave.

- Znam i više od toga. S orlovima razgovaramo. Oni su dio nas. Vremenom ćeš i ti naučiti razgovarati s njima. Javljaju kada nam dolaze gosti iz susjednog sela, ili kada dolaze tuđini. Javljaju kakvo nas vrijeme čeka, upozore nas da sklonimo urod ako dolazi oluja. Naš narod čuva puno mitova i legendi. Sjeti se one legende o orlu i našu povezanosti s njima, pa će ti biti jasnije. - rekla je starica.

- Nona, ispričaj mi je opet.- zamoli je dječak, iako je tu priču čuo nebrojeno puta. Starica uzme sa police svoju lulu. Pripali duhan, uvuče dim, zadrži ga nekoliko sekundi i iz svojih pluća ispusti bijeli oblak. Započne pripovijedati staru legendu o čovjeku i orlu:

- Bio jednom jedan dječak. Bio je siroče bez roditelja. O njemu je brinulo cijelo selo, svi su ga voljeli. Kada je porastao, svojim lukom i strijelom lovio je u planinama divlje životinje i donosio najbolju divljač i podijelio je svima u selu. Niti jedna divlja životinja, na koju se namjerio, nije mu mogla pobjeći. Bio je spretan lovac i poznavao je svaku divljač i svaki kutak planinske šume.

Jednoga dana dječak zamoli Starješinu sela da ga pusti da istraži jednu nepoznatu planinu na kojoj nitko nikada nije bio. Starješina pogleda dječaka u oči i reče:

- Uskoro ćeš postati mladić a mladićima su potrebni izazovi. Pođi na nepoznatu planinu i budi oprezan, dajem ti svoj blagoslov!

Dječaku je trebalo nekoliko dana da stigne do planine. Jednoga dana dok je za večeru lovio zeca iznenada ispred njega, na jednu stijenu sleti gorostasni orao. Nikada prije nije vidio tako veličanstveno velikog orla koji je bio skoro dva puta viši od njega i gledao ga neustrašivo ravno u oči. Orao je u kljunu držao veliku zmiju otrovnicu. Dječak se prepadne misleći da je napadnut. Postane jako oprezan i prije nego je nategnuo svoj luk i strijelu, orao najednom zamahne svojim velikim krilima i poleti prema visokoj litici.

Znatiželjan dječak krene hitro za njim. Trčao je neumorno i penjao se uz visoke stijene i litice. Kada se uspeo do najviše litice ugleda gnijezdo veličanstvenog orla i mladog orlića u njemu. Strašan prizor mu zaledi krv u žilama. Velika zmija otrovnica napadala je mladog orlića. Njezin ugriz, dječak je znao, bio je smrtonosan. U tren oka dječak izvuče luk i strijelu i usmrti zmiju otrovnicu.

Dječak priđe preplašenom orliću i provjeri da li ga je zmija ozlijedila. Orlić se zahvalno privije uz njega a dječak ga uzme u svoje naručje i počne se spuštati niz liticu.

Najednom se pojavi veliki orao koji je ljutit letio iznad njegove glave i vikao na dječaka:

- Zašto mi otimaš dijete iz gnijezda!? To nije tvoje dijete! Vрати mi ga! Vрати mi moje jedino dijete!

- Orlić je moj! - odgovorio je ljutito dječak - Ja sam ga zaštitio od zmije otrovnice koju si mu donio u gnijezdo! Mogla ga je usmrtiti! Kakav si ti roditelj? Ne znaš brinuti o njemu! Ja ću ga bolje štititi nego ti!

Orao ljutito sleti ispred mladića i prepriči mu put. Gledali su se oči u oči i dugo prepirali. Obojici je bila važna sudbina mladog orlića koji je još uvijek bio u toplom dječakovom naručju. Vidjeći s koliko ljubavi i nježnosti dječak drži orlića, orao mu reče:

- Ako mi vratiš moje jedino dijete, dozvolit ću ti da ga i ti štitiš. Dat ću ti svoje oči, da ga uvijek možeš vidjeti.. dat ću ti svoj sluh, da čuješ iza planina i dat ću ti snagu svojih krila, da budeš brz poput vjetra.

- A kako misliš da ću znati kada je u opasnosti? – pitao je sumnjičavo dječak.

- Imati ćeš oštrinu mojeg vida. Moći ćeš iz zraka gledati daleko iza planina. I među svojim ljudima biti ćeš nepobjediv. Dat ću ti i svoje ime. Zvati ćeš se mojim imenom: Shqiptarë[5]. Biti ćeš moj sin - „Sin orla“.

Kada je orlić stasao u velikog orla uvijek je letio iznad svojeg brata, dječaka koji ga je spasio dok je bio mali. Mladić i orao bili su nerazdvojni. Bili su jedno. Dječak je stasao u neustrašivog i hrabrog mladića. Tijekom života usmrtio je mnoge divlje zvijeri. Zahvaljujući darovima svojeg oca orla, da gleda iz zraka, uz snagu i brzinu njegovih krila, sabljom je pokosio mnoge neprijatelje koji su harali njegovom zemljom. Tijekom tih borbi njegov brat orao je vjerno letio iznad njega i bdio nad njim. Narod je zadivljeno gledao mladićeve neustrašive podvige i izabrao ga za kralja. Nadjenuli su mu ime Sin Orla. A njegovo kraljevstvo nazvali su Zemlja Orlova[6].

Ovaj ornament koji nosiš na košulji – pokaže starica dječaku izvezene crvene i crne dvoglave orlove na njegovom rukavu - to su dvije glave jednoga orla. Ili dva orla spojena u jednog. Predstavljaju neraskidive veze našeg naroda sjevera i juga Zemlje Orlova.

Starica zašuti, a dječak nakon nekog vremena zamišljeno upita:

- Bako, jesam li i ja Sin Orla?

- Jesi. Svi smo mi djeca Orla.

Djed potapša svog unuka po ramenu i svečanim glasom reče:

- Hajde orliču poleti sad u selo, i ne zaboravi šta sam ti rekao!- Ilir ponosno ustane da ga još jednom promotre djed i baka sa bijelom maramom obmotanom oko plisa.

Vidio je u njihovim očima radost, ponos i tugu a zatim se brzo zaputi prema selu.

[1] Kačaci - albanski pobunjenici koji su se borili protiv uspostavljanja srpske vlasti na teritorijima pretežno naseljenim Albancima u Kraljevini SHS

[2] Plis - Tradicionalna bijela albanska gorštačka kapa

[3] Ilir – često albansko ime, značenje mu je- slobodan čovjek

[4] Kanun Lek Dukadinija - zbornik tradicionalnih albanskih zakona koji se prenosio usmenom predajom a reguliše odnose unutar i između plemena. Sadrži 1262 članaka koji reguliraju svaki aspekt gorštačkog života.

[5] Shqiptarë - na albanskom znači orao

[6] Zemlja Orlova- Shqipëria, današnji naziv Albanije.

Andrein zadnji let

Noćas polijeće posljednji avion za zemlju daleku
U kojoj će nastaviti svoj život.
U zelenom koferu tek su stvari za tjedan dana
Iako znam, ostaje tamo živjeti do kraja.
Slamnati šešir sa suncokretom na obodu koji donosi sreću
i bijela porculanska figurica majmuna da je sjeti na vremena
kada je bila usamljena i nesretna.
Noćas polijeće avion... čekam je na rubu grada
Da joj mahnem očima i poželim sretna putovanja.
Znam da je više nikada neću vidjeti.
Ali znam da će uspjeti jer ona je jedna od onih
Što Sunce nosi u svojim očima i hrabro kroči i u noći.
Slika koju sam joj naslikala neće stići na njezinu adresu.
Ali mene će podsjećati na sreću što znala sam ... Andreu.
Ona nije promijenila svijet, ali je zasigurno
U svijetu posadila sjeme, za sebe, za neki novi cvijet!

Sasvim slučajno

Sasvim sam slučajno
jedne večeri, u mraku, srela Sunca zraku.
Žarko je obasjala moje prazno platno
i dotakla neku sasvim novu sliku. Zlatnu.
Sasvim slučajno sam te večeri
srela jednu riječ koja je dugo šetala mojim umom
k'o starica sa štapom, umorna od koraka
a tako nadomak svojem cilju da riječi pjesmu ispletu
o životu, o osmijehu, o lijepome svijetu.
I nastade pjesma odjevena u košuljicu od noćnih niti
k'o što leptir svoja krila ka svjetlosti širi.
I nastade pjesma o osmijehu. I osmijeh se zagrla s osmijehom.
I to je bilo TO. Sasvim slučajno.

Blagoslovljena

Blagoslovljena sam jer me život nije ogrubio

jer nježnost još mogu dati i voljeti i ljepotu osjetiti.
Blagoslovljena sam i kišom i Suncem i vjetrom
u meni još toliko toga ima što želim podijeliti sa svijetom.
Blagoslovljena sam istinom, a ne paktom s Vragom.
Blagoslovljena sam što se protiv tuge osmijehom borim
i mirisne ruže u svom vrtu sadim za čovjeka, za bolje.

Golubovi

U to sunčano i teško junsko jutro, dva stara pseća druga sasvim se slučajno našaše kod bandere na trgu. Ta ih slučajnost nije, zapravo, nimalo iznenadila; njihovo gradsko druženje bilo je na pragu prelaska u naviku na zadovoljstvo oba sudionika. Džukac i jedan i drugi, DODŽ-evi, domaće obične džukele, kako su se voljeli prepoznavati međusobno, u svojim su se dugim životima slabo nagledali mekanih fotelja i toplih kreveta ljudskih domova. Osjećaj nježne ljudske ruke na krznu bio im je skoro nepoznat, a nisu pamtili ni mekoću majčinog zagrljaja, iako su znali da im se taj događaj morao nekada u život upisati. Znali su samo za prljavštinu ulica, bolne udarce u rebra i blatnjave batke pilića iza prašnjavih kontejnera.

Ipak, na trg su dolazili kao gospoda, signalizirajući svojim elegantnim i odmjerenim korakom i psima i ljudima da je makar taj dio trga oko bandere onaj o čijem se vlasništvu njih mora upitati. Kad se sretoše to jutro, dva se psa srdačno nasmijaše i zalajaše, a onda zauzeše pozicije čiji se raspored već solidno znao i dobro uhodao. I započеше uobičajene ritualne radnje vezane najprije za početne momente njihovog sretanja. Jedan se zagleda u jednu, a drugi u drugu stranu panorame koja im je igrala pred očima, tražeći u njoj teme za razglabanje. Pored tih neumjesno kratkih ljudskih stvorova, najčešći posjetioци trga bili su golubovi koji su letjeli, hodali i ponekad ispuštali govanca na iznenađenje i šok krakaša. Ali to su bili rijetki trenuci; golubovi bi najčešće hoduckali i tu i tamo se zaletjeli, na što su se krakata stvorenja uglavnom trgnula od straha, da bi brzo nakon toga odmahнула rukom i nastavila svojim putem. Promatrajući ta zbivanja kroz gustu i prljavu dlaku, jedan je od pasa zatresao glavom s nekakvim ogorčenim neodobravanjem.

– Pogledaj ti te golubove – reče – uvijek sam se pitao zašto oni stalno klimaju glavom.

Drugi se pas okrenu prema njemu i za par centimetara spusti glavu, motreći ga ispod oka.

– Što se pitaš, stvar je vrlo jasna – odgovori, okrećući glavu od druga i cinično režući.

– Ali ta njihova upornost je nešto što mi hvata pažnju – nastavi prvi, ne osvrćući se na prijateljevu reakciju – glava im vazda ide naprijed - nazad kad hodaju, dan, noć, uvijek ide naprijed- nazad.

– Oni pristaju na sve – odvratі drugi s prezirom, buljeći u golubove stisnutih očiju – kažem ti da je stvar jasna. Šta god da im kažeš, oni pristaju.

Prvi se pas zagleda u druga i skrene pogled, mršteći se zbog prijateljevih riječi.

-U pravu si, Cimi – reče pošto je malo razmislio – oni pristaju na sve.

– Eno, Miki, idi tamo onom golubu kod stupa i reci mu nešto – nastavi Cimi, tresući šapom u smjeru dotičnog goluba – šta god da mu kažeš, on će klimati glavom. Možeš mu reći da je trava zelena i on će se složiti, a onda mu možeš reći da je trava ljubičasta, i opet će se složiti.

Miki pomjeri stražnje noge kao da će krenuti prema golubu ali se zaustavi, cinično savivši kuteve njuške.

– Koji beskičmenjaci – frknu ogorčeno – fuj.

– Ja sam vidio ljude kako im prilaze – nastavi Cimi – i deru se na njih. Vidio sam i druge kako idu prema njima, u nastojanju da ih pomaze. I na jednu i na drugu reakciju oni samo klimaju glavom naprijed - nazad. Deračina i maženje, može i jedno i drugo. Njima je sasvim svejedno.

– Beskičmenjaci i bezmozgnjaci – doda Miki – to su ništavna stvorenja.

Cimi značajno pogleda druga i klimnu glavom.

– Pa naravno – odvrat – to su svježimska bića. Njih vladari najviše vole; okreću se kako zapuhneš.

Miki se zagleda u neku ženu što je poskočila i ciknula jer joj se golub našao pod nogama. Za trenutak se u razmišljanju zagleda u nebo, a onda okrenu glavu u smjeru svog druga.

– Gledaj, Cimi, ja nas ne volim dijeliti u vrste – pravdao se Miki – svi smo mi životinje. Ali...

– Pusti te darvinističke priče – prekide ga – golubovi su niža bića. Sam si rekao, ništavna stvorenja. Te priče da smo svi nastali od istog predaka i ‘ajde da se volimo... to su gluposti – zalaja i skinu šapom prašinu s njuške. Miki se okrenu prema Cimiju i namršti dlake na čelu.

– Puu, kud ti ode – kaza, razrogačivši oči – nisu darvinističke priče o ljubavi, Darwin uopće o tome ne govori. Ko kaže ‘ajde da se volimo? I nismo nastali od istog predaka; mislim, jesmo jednim dijelom, ali svaka je vrsta životinja nastajala i od one prethodne. Mi psi imamo svog direktnog predaka. A ovo sa ljubavi, mislim da si pomiješao hipije sa darvinizmom.

Cimi odmahnu šapom.

– Golubovi su još za vrijeme Rimljana bili poznati kao režimske životinje – reče, spustivši lavež za pola tona – kad je Cezar držao jedan od svojih govora, golub mu je s ramena sletio na kamenu terasu i počeo klimati glavom naprijed – nazad. Još Cezar nije bio ni završio govor, a ovaj se već rasklimao. Čak su i ljudi koji su tamo bili primjetili kakva su ti golubovi govna. Bilo je i njima i svim drugim životinjama već tada jasno da će golubovi i najgorim imperijalističkim egzekutorima polizati dupe da bi preživjeli. I ti njih odobravaš? – unese se Mikiju u njušku. Miki umorno zacvili i uzvrpolji se od iznenadnog naleta nerveze.

– A kad sam rekao – počeo, proučavajući Cimijevu njušku – da ja njih odobravam? Prekide me u po rečenice. Samo sam rekao da darvinizam i hipiji nisu isto, a ti to izjednačavaš. Naravno da ih ne odobravam; to što ne dijelim životinje po vrsti, ne znači da mislim da su golubovi sjajni. Naprotiv.

– Ne misliš da time upadaš u kontradikciju?

– Kako? – upita Miki i počeo se šapom po ušima. Neki čovjek u odijelu ga malo okrznu nogom u prolazu, ali on je bio suviše koncentriran na razgovor s drugom da bi tome pridao preveliku pažnju.

– Pa ne dijeliš životinje po vrstama, a kažeš da ne voliš golubove. Da li ti misliš da su

golubovi niža bića?

– Mislim, pa pogledaj ih. I znam tu priču o Cezaru i golubu. Užas živi.

– Dakle, misliš da jesu niža bića? – inzistirao je, uzdigavši se malo nad Mikijem da ga pogleda s visoka.

– Mislim, da – odgovori pomirljivo.

– E pa onda upadaš u kontradikciju!

– Ja tako ne mislim – presiječe Miki s nekom tugom u lavežu.

Oba su psa odvojila pogled jedan od drugog i zagledali se pravo pred sebe. Neka je žena pokušavala uplakanom djetetu nabiti žuti šeširić na glavu, a čovjek koji je smireno stajao tik do njih buljio je u užurbane ljudske spodobe mileći jezikom po sladoledu koji mu je sjedio u ruci. Psi su se pogledali i zatim se koncentrirali na tlo pod njima, proučavajući tragove sitnog šljunka koji im je dodirivao šape.

– Mi psi nismo takvi – nastavi Cimi razgovor s jednakom žestinom, dižući glavu prema drugu – znaš li ti da su rotvajleri hodali uz bok Cezaru? Da su bili dio rimske vojske?

Miki se nasmijao i odmahnuo šapom.

– Kako ne znam – nacereka se – kakav bih ja bio pas da to ne znam? Dika i ponos naše vrste.

– Nego šta – zalaja Cimi ponosno.

– Ali čekaj – zamisli se Miki – nismo li sad golubove optužili da se uvlače u dupe imperatoru?

– Kako to misliš? – namršti se prebirući šapom po šljunku.

– Pa mislim, rekosmo da su golubovi lizači imepratorskih dupeta, a naši hodali sa rimskim vojnicima.

– Pa to smo mi! Psi su viša bića!

– Ali po čemu? Po onom istom po čemu su golubovi niža?

Cimi ga oštro pogleda ispod oka i zareži.

– Nikad, ama baš nikad – režao je – ti sjajni rotvajleri nisu klimali glavom vojnicima. Nikad. Naši su išli ponosno, a ne ko ovi što na sve pristaju, govna golubarska.

Miki se u njega zagleda s nekim strahopoštovanjem u očima i njušci.

– U pravu si – složi se Miki – idioti klimatorski. Mi i zalajemo. Kad si čuo zadnji put goluba da laje?

– Nikad ti nisu zalajali – odvrati Cimi, škiljeći pakosno očima uperenima u goluba koji se pokušavao zaletjeti u neko dijete – ne bi priroda to stvorila da u jednom tijelu imaš sposobnost da zalaješ i da klimaš glavom.

– Tako je – složi se Miki.

– Pogledaj ih – rugao se Cimi – pogledaj onog tamo pored stupa što se zaklimao. Ne bi taj imao gram mozga ni da ga za njega preklinješ.

– Da. Odvratni su.

Pseta se odvojiše pogledima i zagledaše se u tucet golubova pred sobom, koji kao da su postali agresivniji nego onda kad su zauzeli pozicije kod bandere. Cimi pogleda na visoki sat posred trga; vrijeme je za odlazak. Klimnu glavom, a Miki odvrati kratkim treptajem očiju u znak da je shvatio šta taj mig znači. Psi se rastadoše, znajući da će,

valjda telepatski, osjetiti kad će im doći vrijeme da se ponovo na ovom mjestu susretnu. A kako im je to već gotovo postala navika, slutili su da će taj trenutak doći veoma brzo.

Kopno je tlapnja

Roditi se posred kopna s krvotokom punim mora
Jednako je strašno kao roditi se prepun bora

Dani se prelijevaju gusta, ljepljiva melasa
U kojoj tonu leptirbez prhuta i bez glasa

Gadan dah betona, stakla, kašalj crijeva strojeva,
I cijelu jednu vječnost udaljen od ribljeg pjeva

Prazne oči iza zida opljačkane od daljine
Satovi stoje, čekaju pantomimu borovine

Osluškujem šumoviti uzdah silnih plavih pluća,
No iza brda godine zakrita je srpnja kuća

Do tad na kapaljku pijem komadićke svog života,
Jer kopno je tlapnja ljudi, tužan manjak horizonta.

Otputovati je ostati

Još nitko nikad nije pobjegao iz ovog okrugloga zatvora. Gigantske i uspravne rešetke tamnice pomaljaju se iz magle okružujući horizont, prostirući se posvuda, od neba sve do oblaka, poput stupova temeljaca koji pridržavaju svemir. Kamo god odputovao, stići će te kopno - prozaičnost života i kvarna ljudska duša. Na svakom kraju Zemlje, na sve četiri strane svijeta, istok zapad sjever jug, proteže se očaj.

Nema Obećane zemlje, egzotika ne postoji, putovati je ostajati, koračati je lagati. No, stati i ostati - čin je buđenja.

Posvuda smo isti - zvijeri zaogrnuti robom. Nećeš pronaći što tražiš. Nećeš pobjeći od sebe. Jer kopno je tlapnja.

Prolaz na istok je zatvoren. Prolaz na zapad je zatvoren. Prolaz na sjever je zatvoren. Prolaz na jug je zatvoren.

Postoji samo jedan smijer u kojem je moguće kretanje. Pod valove, u ždrijelo gladnog mora, pod nenaseljena polja gdje cvjetaju samo valovi. U dubinu. U dubinu. Sve do samog dna. Ni lijevo ni desno. Prema dolje. Do najdublje kotline oceana. A onda dalje. Sve do srca Zemlje, te skroz na Drugu stranu.

Putovanje je laž, ronjenje sloboda.

Jer kopno je tlapnja.
Kopno je tlapnja.

Suton trule breskve

Sa sitne točkice zemlje
Gdje se moje izlizane čizme spajaju s naoko beskrajnim tlom
Gledam u ganutljivi suton iznad grada
Misleći o tebi, zaista po posljednji puta

Kipovi bezbrojnih ljudskih idola
Padaju poput gigantske tuče iz oblaka
I razaraju grad pod ovim
Sutom trule breskve.

Tvoje tijelo sad je negdje drugdje,
Tvoje misli su mi nedostupne poput palače omraženog monarha,
Tvoje breskve sada griju nečje tuđe lice
A on još ne osjeća klicu truleži koja te izjeda iznutra,
Koja te tjera da uništavaš i pališ
Sve dok oko tebe ne bude više niti jedne stvari
Kuju bi mogla nazvati bliskom, uz koju bi se mogla vezati,
Kuju bi mogla voljeti, jer takva je trulež u tebi,
Ista ona trulež na kojoj počiva
Cijeli ovaj grad gdje svi mahnito trče u prokleti zalazak Sunca
Trudeći se prestići šuplju jeku vlastite praznine
Ubijanjem i posljednje iskrene ljubavi u životu
I bacanjem u ralje histeričnog grizlija bezuvjetne i bezdušne promjene.

Kolaps čežnje, osjećaja i pjesništva
Eksplozije su koje pokreću strojni mehanizam udova ljudi današnjice

Milijuni zagrljenih leševa koračaju prema sutonu
Grizući si usne, otkidajući si zubima
Obraze i noseve
Dok bubnjevi usuda pod njima potresaju oceane,
A iznad svega, nasred mrknućeg neba
Umjesto bljeska zalazećeg Sunca
Samodopadno se šepire tvoje mesnate breskve
Gnjileći i obrastajući mahovinom
Spuštaju se iza planina i guta ih zaborav
Dok vrištanje mesožderskih ljubavnika ne ispuni noć

I ne proždre cijeli svijet

Zbogom, zbogom,
Zbogom, idi do vruga,
Nastani se gdje ti je i mjesto -
U sutonu trule breskve,
Iza planina i noći
U pupku vlastitog gušćeg nemira
Koji te otjerao iz mog naručja.

Ubirem natrulu ljubičastu breskvu s neba,
Odgrizam poveliki komad mesa,
I bacam je u jarak
Nastavljajući izgubljeno lutati
Mnogim putevima prema zori.

Uzbudljiv život gospođe Slavice

Početak dana

Probudila se sama od sebe kao i svakoga dana nekoliko minuta prije šest. Nije znala što ju je probudilo, pa je neko vrijeme ležala bez pokreta i sklopljenih očiju osluškujući hoće li čuti disanje nekoga tko se preko balkona uvukao u sobu i sakrio iza ormara ili zavjesa. Uvjerivši se da nikoga nema, upalila je radio. Upravo su davali vijesti. U svijetu su se događale strašne stvari.

Emisija je završila domaćim novostima. Život je prepun opasnosti i nevolja i iz dana u dan je sve gori i gori. Nakon toga se iz studija javio ranojutarnji gost, neki političar, zadužen za semafore. Odmah se uzrujala. Lagao je i mazao i izvrtao da je odmah počela okretati broj radiostanice da mu sve kaže. Jednom rukom je držala slušalicu iz koje je dopiralo "tu... tu... tu..." na uhu, a drugom okretala brojčanik. Drugim uhom je slušala kako političar valja sve bezočnije i bezobraznije kao da svi koji ga slušaju nemaju pojma ni o čemu. Nikako nije mogla dobiti vezu, ali nije posustajala. Bila je svjesna da će, nakon svega što je kanila reći, biti izvrgnuta progonima, možda će je i odmah uhapsiti, ali nije mogla otpjeti. Političar je uspio izmaći, a da joj se nitko iz studija nije javio. Vjerojatno vide tko zove, pa podižu slušalicu samo kad znaju da je netko njihov, da će taj govoriti samo ono i onako kako oni hoće. Neko vrijeme je sjedila uzdrhtala od uzbuđenja u kakvu se nevolju zamalo uvalila, ali i gnjeva od kojega se nije uspjela ohladiti. Točno je znala kako bi počela, rečenicom koju je bezbroj puta u sebi ponovila: "Imam sedamdeset i osam godina i nisam se rodila jučer..." Nasreću su krenuli s njezinom omiljenom emisijom o kućnim biljkama, pa se ubrzo primirila, no govorili su o filadendronima koje nikad nije voljela, što ju je ozlojedilo. Kud baš, pored tolikog lijepog cvijeća da govore upravo o filadendronima! Krenula je skuhati kavu.

Prije nego je kresnula upaljačem, duboko je udisala kroz nos i pokušala ocijeniti ne smrdi li plin. Ona matora Biba iz susjednog stana će sigurno jednog dana zaboraviti ugaziti plin; čudo da već nije! Plin će se neprimjetno širiti ispod vrata dok svi spavaju, ispuniti cijelu kuću, pa kad prvi stanar ujutro pripali cigaretu, cijela kuća će odletjeti u zrak! Eto koliko je štetno pušenje!

Upravo kad je voda uzavrela i kad se mašila za dršku džezve, zazvonilo je na vratima. Zamalo se polila vrelom vodom! Tko to njoj zvoni tako rano? Policija je saznala što je kanila reći onom odurnom političaru! Poštar nosi telegram da je netko umro! Lopovi! Jurnula je ka vratima i otvorila. Bila je to susjeda Biba i zvala je na kavu.

Imam ja svoju kavu, rekla je gospođa Slavica. Što vi mislite da već nisam skuhalo

kavu? Evo, sad ću je skuhati! Dođite vi meni na kavu! Biba je odmah pristala. Kako su sjeli, tako je počela pričati o svojoj vikendici. Ni u ludilu ne bih imala vikendicu, izjavila je gospođa Slavica. Gdje ima vikendica - ima i zmija! Nisam vidjela ni jednu zmiju, pobunila se matora Biba. Tako matora, a ide u vikendicu! Naravno, rekla je gospođa Slavica, zmije se ne vide! Skrivaju se! Grizu iz potaje! Ni ne znaš što te ugrizlo, a ono zmija! Umreš! Neopreznost matore Bibe toliko ju je uzrujala da je prihvatila ponuđenu cigaretu i pripalila. Baš me briga što govore da je pušenje štetno, što mi je drugo u životu - imam sedamdeset i osam godina, a ionako cijeli sam život pušila - preostalo? I zašto ta Biba govori da je dvije godine mlađa? - mislila je, kad se dobro sjeća što joj je Bibina pokojna majka rekla, da se Biba rodila devetsto dvadeset i šeste! Zapravo, vjerojatno ni nema kave doma ili je lijena sama kuhati, pa je zato i došla tako rano zvoniti na vrata i odmah je pristala na poziv.

I tako, kada je susjeda Biba otišla, a u osam nazvala gospođa Marija da pita što ima novoga, već joj je imala mnogo toga ispričati.

Svakodnevna vjera gospođe Slavice

Pored niza korisnih uvjerenja, poput onoga da će iz slavine poteći topla voda ako je otvori, gospođa Slavica vjeruje i u niz postavki kojima su točnost i korisnost diskutabilni.

SVE ŠTO PIŠE U NOVINAMA JE ISTINA. Dokaz? Inače ne bi pisalo u novinama. To se odnosi i na sve što se sazna preko tv-vijesti, a i televizijski humoristički serijali i meksikanske sapunice su vrlo poučni.

U SVAKOM JAVNOM KOMUNALNOM PODUZEĆU POSTOJI JEDAN SLUŽBENIK ČIJE JE ZADUŽENJE PRATITI DA ONA REDOVNO PLAĆA RAČUNE. Ako zakasni s kojim računom samo jedan dan, taj službenik odmah alarmira policiju, sudove, poreznike, ostale komunalne službe, socijalno osiguranje i niz drugih koji samo čekaju da ona pogriješi. Majstori komunalnih službi odmah bi jurnuli kroz grad s upaljenim rotirkama i zavijajući sirenama da joj isključe telefon, struju, plin i vodu. Poreznici odmah upadaju zbog ovrhe i popisuju stvari po stanu i odmah ih odnose, a na stepenicama se guraju s policajcima koji su je došli uhapsiti da oстане u zatvoru do kraja života. Zato sve račune treba platiti drugi dan nakon što pristignu, a nije zgorega malo i preplatiti, ukoliko je moguće. Račune treba platiti makar se narednih dana gladovalo. Samo mladi i neodgovorni ne plaćaju račune na vrijeme i zbog toga država propada.

ŠTAKORI SE PENJU PO ZIDOVIMA. Prije pedesetak godina na svoje je to oči jednom vidjela. Štakori samo vrebaju gdje li će uočiti neki otvoren prozor ili vrata na balkonu da se popnu po fasadi i uskoče u stan. Ako štakor uskoči u stan - nema

gorega. To je takva katastrofa da je uopće nezamislivo što bi sve on mogao napraviti, sve strahote. Ispod svake rešetke kanalizacije dežura po jedan štakor da javi ostalima. Zato je najbolje uopće ne otvarati prozore i vrata, a to ujedno štiti i od smrtonosnog propuha.

CVJETNI TRG JE OPASNO MJESTO, ONDJE SE GAGSTERI UBIJAJU. Ondje ne bi išla ni u ludilu. Svaki puta kada netko dođe na Cvjetni trg, netko drugi neizostavno pred njegovim očima ubije nekog gangstera, a stradaju i slučajni prolaznici. Na kraju dana Gradska čistoća kamionima odvozi trupla mrtvih gangstera. Obzirom da ne bi svratila na Cvjetni trg ni po koju cijenu, nema načina da se razuvjeri.

POŠTEN SVIJET NEMA ŠTO TRAŽITI NOĆU NA ULICAMA. Noću ulicama idu samo prostitutke i kriminalci: razbojnici i lopovi, te narkomani. Doduše, ima i poštenih ljudi koji noću prolaze gradom, ali oni su jadni jer moraju poslom: tramvajci, ulični čistači, ekipe hitne pomoći i policajci, no njih je jako malo i neprestano su u smrtnoj opasnosti. Noć počinje uvečer, a navečer počinje u četiri sata poslijepodne. Kako od deset do tri nije pametno izlaziti iz kuće zbog Sunca, zapravo je najbolje uopće ne izlaziti iz kuće.

LIFTOVI SE RUŠE. Jednom je, prije četrdesetak godina, bila u liftu koji se obrušio tri kata i zaustavio tren prije nego se razbio. Nikome nije bilo ništa, ali su zamalo svi stradali. Odonda ona u liftove ne ulazi. Radije se penje pješke i na dvanaesti kat, ali zbog toga uopće ne ide u kuće više od tri kata.

ZADATAK TELEVIZIJE JE DA JOJ PRUŽI PROGRAM KOJI ĆE JE ZABAVITI I ORASPOLOŽITI. Ona je plaća i televizija je to dužna. Užasno je ljuti što netko ondje na televiziji tko sastavlja program misli da su svi ljudi isti i da može prikazivati što mu padne na pamet. Ona, recimo, ne voli filmove u kojima ima pucnjave, ubijanja, jurnjave i ljubljena, pa horore i seks, ne voli ni science fiction, a oni prikazuju samo takve! Ili domaće filmove, u njima samo psuju! Ne voli ni dokumentarne filmove i emisije u kojima se prikazuju razne bube, insekti, zmije, krokodili, kako se životinje razmnožavaju ili kako jedna drugu žderu, čak i štakori! Emisije u kojima razni doktori govore o bolestima je užasavaju. Zar nema starih dobrih komedija i muzičkih filmova sa sretnim završetcima da se čovjek opusti i sve zaboravi?

NAJPAMETNIJI ČOVJEK NA SVIJETU JE OLIVER MLAKAR. Sve zna. Vrlo je pametan i Robert Pauletić, ali on je još mlad, pa nije čudo da nije ravan Oliveru Mlaku, no pred njim je još vrijeme i možda će ga jednoga dana dostići.

Svakodnevna vjera gospođe Slavice je čvrsta i ništa je ne može pokolebati. Organizirala je život na poukama svoje vjere i to savršeno funkcionira.

Gospođa Slavica u toku stvari

Gospođa Slavica čita u novinama: "...prevaranti stoje pored autoputa i glume da im je vozilo u kvaru. Kada se netko dobronamjeran i naivan zaustavi, iskoriste priliku da ga opljačkaju..." Njoj je slika savršeno jasna: od početka autoputa, pa sve do mora, duž autoputa stoje jedan do drugoga prevaranti i pljačkaši, guraju se koliko ih je, i mašu automobilima koji prolaze da se zaustave.

Kada netko od ukućana polazi na put, opominje ga da je najbolje da ni ne kreće u takvu opasnost i pije apaurine sve dok se ne vrati.

Ni u gradu nije sigurnije. Čita u novinama da su kroz noć na tri mjesta u gradu izgorjeli automobil, po svemu sudeći u mafijaškim obračunima. Veliki naslov na naslovnoj stranici je "GRAD U PLAMENU!", a uz njega je fotografija automobila koji upravo gori. Njezina kuća, hvala Bogu, još nije zahvaćena plamenom, ali joj je jasno da sve drugo gori i ni ne primiče se ulaznim vratima, a ni u ludilu ih ne bi otvorila, da je ne oprlji jara od plamišta s druge strane ulice.

Umjesto da neoprezno i ludo izađe na cestu, gleda televiziju. Na televiziji kažu: "...droga hara među srednjoškolcima!" To je lako predočiti. Njih dvadeset tisuća sakupljeni su na srednjoškolskom igralištu, a droga hara i samo kosi, srednjoškolci padaju poput klasja, sve dok i posljednji nije pokošen.

Ono malo djece što preživi drogu, uglavnom oni iz vrtića, to pada u kandže pedofilima. Pedofili su obično oni iz blizine, poznati, porodični prijatelji, mirni susjedi, na koje se najmanje sumnja. Ali gospođa Slavica ne da se zavarati! Ona zna da su oni na koje se najmanje sumnja - to su pedofili! Što se manje na nekoga sumnja, to je veći pedofil. Recimo taj Sanader, stalno je na televiziji, fin i uglađen, nitko ne sumnja... - on je bez sumnje pedofil! Najgori! Pa onaj Stanković, što vodi "Nedjeljom u 2", dovoljno ga je pogledati da se vidi tko je i što je. Svi ti s televizije, sve pedofili od reda - kako im vjerovati?

Gospođa Slavica se oslanja na životno iskustvo i ne da se zavarati. Lažu! Svijet je mnogo gori i opasniji nego što kažu. Ulicama lutaju čopori bijesnih pasa, psi seru i napadaju prolaznike. Poštari siluju usamljene starice. Iz čistog mira ljudima stižu enormni računi za komunalije i moraju ih platiti, inače idu odmah u zatvor. Gangsteri otimaju djecu i vade im organe. Alergije ne daju živjeti...

Svijet se potpuno promijenio otkada je ona bila mlada. Više ništa nije dobro.

Stari jedrenjak

Na zardalom jarbolu starog jedrenjaka
Još se vije steg izgubljenih bitaka

Hiljade milja smo okončali
posljednjim korakom

Nijesmo rođeni za let
A letjeti se mora

Nijesmo rođeni za more
A ploviti se mora

A mi ne znamo ni jedno ni drugo

Zaglibljen na dnu močvare
Stari jedrenjak vije zastavu predaje

Samo moje

Moje su misli
Noćas
Samo moje.
Zavodljive, poput
Pogleda
S Pavlove strane.
Krivudave
Smaragdno zelene,
Kao đerdan
Mletačke gracioze
Zavedene magijom
Plamenog pogleda
Katkada skrivenim
Pramenom,
Kao ugljen, crne kose
Konta od zemlje
Još crnjih brda.
Moje su misli

Noćas
Samo moje.
Plave i prozračne,
Poput zalivskog neba,
Nakon
Sedmica divlje bure
Koju su odnekud
Donijeli pijani mornari.
Takve su misli
Moje
Ove noći,
U kojoj se sa svih strana
Prikrađaju kradljivci
Misli i duša.
A ja i moje misli
Smo tako sami
Podno sure litice
S koje klize
Vjekovi
Što ih spiraju
Podivljali morski vali

Helijade

Čeka će ih hladna svjetlucava zmija
što vijuga po vlažnom pijesku svakodnevice,
ostavljajući trag linija i duboke brazde,
presahlo korito modre ponornice.

Odbaciće svlak, svoj plašt obmane
i nezasita krenuti iz početka
da brazda ranjava vlažni pijesak, sve dane
što s večeri blijede slutnjom svršetka.

A sunce će zemlji davati obole
i prijanjati uz kožu mladih Helijada
koje će hladna svjetlucava zmija
u sumrak pretvoriti u crne topole.

Miris

Izgrizao sam usnu do krvi
Impuls. Kontrakcija pesni.
Dim se pravocrtno širio iz auspuha motora.
Dok sam se tako probijao kroz guste naslage plazmatične stvarnosti
Bijelina.
Valovi sterilnog isparavanja.
Marama.
Duge, smeđe strune.
Nagli valovi nametljive svjetlosti u odbljesku tračnica.
Pravilan razmak između rožnica
Tada sam zapalio cigaretu i krv je potekla.

Pjesma koja to nije

otvorio sam prozor i pogledom uhvatio pero otpalo od vrapčića u poletu,
melankolija se rastegla kao pljuvačka u smjeru juga
ostavivši za sobom vrt hortenzija i ljiljana usnulih
pod udarcima spljoštenih od sunčanog bata.

umorni kapci su samo čepovi
nepreglednih rijeka
što proviru iza mutnog prozora uma,
potaknuti nelagodom neostvarenih sati,
rastrganih noktiju i požutjelih prsta,
stakleno se provlače, nagrízaju, stenju,
i u grčevitom stisku sužavaju suton.

poplun se uzdiže i trnci hladnoće usporavaju dah,
malaksalo tijelo nad umirućim nebom,
i krvavih zvijezda rastrganih kišom,
on stoji kao Kerber razbijenog svijeta.

mramorno smo disali uz melankolične zvuke
pljesnivih melodija istrunulog glasa.
sivo su nadlijetale prošlotjedne žudnje,
uz treperavo svjetlo odraženo u oku

mala se ptica, otisnula tada,

u ovoj umornoj, nemogućoj i sjetnoj pjesmi,
i zaplovila u jučer, ipak, njen dan je vječita zora,
i odbacivši pero, ponovno srušila nebo.

Rođenje ponoći

Stakleno jutro,
Pod izmrvljenim događajima
Nejasnih zbivanja prošle noći.
Gdje je nestalo nebo ?
Na kojem gradskom trgu je zaostao dah
Odcijepljen od aure ustiju
Čije usne su šaputale nejasno,
tiho, razlamajući ostatke sjećanja,
kako novo jutro donosi proljeće,
veliko podne, mirise visibaba, jaglaca, šafrana...?

Zidovi mračne komore upili su zvukove, mirise, boje,
Sada zaglušna tišina šapuće – to je ponor!
Sjećaš li se kako smo citirali glasno,
Sve one opskurne stihove
Davno umrlih poeta?

Gomila je bila izlaz,
I samo buka je jamčila tišinu,
Sve dok stijenke tih zidova ne izjedaše crvi,
Raspuknuti veo, nad vječitom tajnom.

Veliko jutro rađa se samo u prasku,
Još Demian je zazivao Svevišnjeg, Abraksasa,
Uklesavši mu ožiljak Abelova brata,
Da poleti u visinu, strgnuvši profane uzde,
I s etera, kao kaznu,
Na zemlju nam baci Boga.

Nato raspukne se ljuska,
Proviri razum,
i k'o škripa tramvajskih kočnica zagrmi:
Rađam se iz jajeta, a ono je svijet,
„Tko se želi roditi mora razoriti jedan svijet.
Ptica leti prema bogu. Bog se zove Abraksas .“[1]

[1] Hesse, Hermann. Demian: priča o mladosti Emila Sinclaira. Zagreb: Zagrebačka naklada, 1996

Oporuka: Šime, Ceboci, Štaka...

Školski drugovi u osnovnoj sredinom 50-tih. Veselio sam se odlasku u školu samo zbog njih. Talenti za humor općepoznati u zagrebačkom kvartu, a posebice razrednicima i ravnatelju škole.

Disciplinske mjere u obrazovnom sustavu izmišljene su radi njih.

Nakon dolaska iz škole kući krvavih i podbuhlih očiju, slijedilo je uobičajeno pitanje majke:

”Opet si se tukao”?

”Nisam, časna riječ. Opet sam se smijao”.

Više me nije pitala, kad sam svaki drugi dan dolazio kući u takvom stanju. Samo je rekla:

”Opet Šime i Ceboci”!

”Ne! Ovaj put je bio Štaka”.

”Što je opet napravio”?

”Napisao je kredom na ploči prije početka hrvatskog “Moje cuce buce”.

”?”

”Učili smo ćirilicu, a to se čita kao “Moje sise vise”, a učiteljici stvarno vise i nije joj se svidjelo, jer ga je izbacila sa sata”

Nakon 60 godina javio se Šime. Zazvoni telefon.

”Šime ovdje”!

”Oprostite, koji Šime”?

”Onaj iz škole”.

”Živ si”!, jedino što sam rekao u trenu kad spoznaja i emocije blokiraju svaki racionalni govor.

”Što je sa Cebocijem”?

”On ti je bio veterinar u Zagorju. Svaki dan je pregledavao krave i konje. Umro je”.

”Kako, kada? Barem je zanimanje odlično, a u Zagorju je zdrava hrana i zrak”.

”Je, ali je i običaj nakon svakog pregleda da vlasnik počasti sa gemištem veterinara. A puno je krava pregledavao dnevno”.

”Ti si dobro”?

”Tak, tak”.

Nismo se više čuli.

”Leon ovdje”!, glas će na telefonu.

Stari drug u vrijeme kad smo pretraživali radiofrekvencijski spektar u lovu na postaju na Pacifiku.

”Bok Stari! Kakav ti je to glas? Prehladen?”

”Ne! U bolnici sam. Kako da napišem oporuku”?

”?”

”Ono, znaš već, još nekoliko dana imam vremena”.

”Ne mogu, jednostavno ne mogu. Nazvat ću te malo kasnije”.

Pisati prijatelju oporuku, isto je što i izgubiti dio osobnog života i sa istim ostarjeti.

”Bok Stari. Štaka ovdje”.

”Koji Štaka”?

”Moje cuce buce”?

”Ha,ha. Drago mi je da si živ. U zadnje vrijeme strah me odgovarati na pozive”.

Dogovorili smo sastanak na Britancu. Da li ću ga prepoznati? Došao sam 15 minuta ranije minuciozno promatrajući prolaznike u strahu da se ne mimoidemo.

Ne, to nije on, pomislih, promatrajući figuru koja je odmjeravala svaki korak prije nego je dodirnula tlo. Slijedio sam ga, prije nego sam pristupio, nastojeći naći poveznicu sa minulim svijetom prije 60 godina. Nije ih bilo.

”Štaka”?

Zagreb je luč

Za neke Zagreb je
samo grad,asfalt,
Bundek i Jarun.
Za druge samo mjesto
za dobru klopuzabavu,
travu i nabavu.
Ima i takvih kaj
Zagreb posjete samo
zbog cajki i ocvalih radodajki.
Vse skup ih žalim
jer ne znaju da je
Agram puno vekši
od običnog grada,
da je luč kaj nam
svetli čez življenje,
da je najljepši cvet
koji samo ovde raste,
da tak liepe diši
a posebnim mirisom,
odolijeva zmazanoj kiši...

ZG- štikleci i špelancije

Vu našem susedstvu živel je stari neženja Francek,koji nije štel z nikim, kak se veli, imat posla i navek se držal po strani. Doduše, navek je ljubazno pozdravil starije i pritom purgerskom manirom skinul škrlak z glave. Kaj je bilo posebno zanimljivo nigdar ga susedi nisu videli sa ženskom pa su o njemu kolale razne priče. Naš bukovečki poštar Dragec na te priče znal se samo smijuckati i sam sa sobom spominati. Jednog dana pročulo se firtlom da se nekaj čudnoga vu trošnoj Francekovoju hiži događa, a lajava Pepa bila je spremna na raspelo se zakleti da je pri starom neženji čula ženski smeh, ali i plač. Vsi su se pitali kaj se to vu staroj bajti događa pa su v birtiji napili poštara koji je puno toga znal al' nije okolo pripovedal. Poslije nekoliko rundi gemištof Dragec je otprl gubec. Spripovedal je da je Franceku pajdaš gastarbajter, iz čiste zajebancije, poslal veliku bebu na baterije koja se znala smijati,ali i plakati...

Ispovijest starca devedeset godišnjaka

Bio sam klinac – 10 godina... - preko, klinci se igrali
Imo sam 20... - preko, bili su mlađi...
Imo sam 30... - preko, su bili mlađi al...
Imo sam 40... - preko, bili su zreli... slavili rođendane, kupovali nove aute, gradili kuće, vikendice, vodili djecu u vrtiće....
Imo sam 50... - još sam u 20-tima,
a preko – stariji, sinove žene, ćerke udaju, unučad dobivaju, ...
Imo sam 60... - a još u 30-tima na opće zgražanje...
- preko, gdje koji vršnjak trokira, muči ga žgaravica, visoki tlak, sabire život razočaranja....
Imo sam 70... - još sam u 40-tima, al ponekad molim se Bogu-meteorologu ...
- preko su starački Domovi, poneka smrtovnica...
Imo sam 80... - još sam u 50-tima, bile su to dobre godine, al nasuprot samo uspomene su... zavidim prijateljima koji su već otišli...
Imo sam 90... - grabim život... živim 100 na sat... i u 91-vu letim..., al gdje su oni klinci... baš bi mogli na rijeku na kupanje Kako smo se samo dobro zabavljali...
samo više se ne sjećam kad i gdje... Ma već ne znam što pričam ... malo sam ,malo sam, ma šta sam ono htio reći...

Šlic

Dugo sam nosio Levis hlače, na šlicu 4 gumba metalna.
Dok sam bio mlad – sve je bilo ok, posebno, palci su bili virtuoзни....
S vremenom... osjećam ruke nisu ko nekad
gumbe se ne daju... često, u zadnjem trenu izbacim malog da se otmjeno popiša...
Jednog dana odlučih tražit nove hlače...
Trgovkinja, mlada, lijepa, krupnih očiju, sočne usne... zaokružim je pogledom i zaboravljam zašto sam došao...
Izvolite, što želite... - prene me.
Malo zatreperim, pomislim –Tebe... al samo kažem: –Zlato, imaš li za me hlače...
Koji boju ... koji broj ... izvolite, probajte...
Skidam Levisice, oblačim nove..., osjetim patent zatvarač...
Povlačim ga gore-dole, gore-dole, gore-dole..
- Bem te Jovo... napokon si našao hlače...

Poželim

Da li među nama je karma, seks, šetnja po travi il opsjednutost neba...
Ne znam... jeli miris tijela, pogled očiju, mošus usana...
Jeli s nama život, smrt, ljubav...
Jeli s nama pakao il prosvjetljenje...
dogme, ovozemaljski, onozemaljski svijet...
Znam da te volim...
Znam da tvoj osmjeh čini mi svijet....
Znam da tvoje grudi su moje planine...
Znam da si moja trava orošena rosom miliona kristala...
I poželim ... da uvijek se u njima umivam,
da si uz mene
da mogu brisat, suze sreće, ženi koju volim....

nizozemska

20 godina gledao sam ljude što me gledaju isto kao ja
20 godina bio sam isti među jednakima
20 godina nitko me nije mrko pogledao, prozvao zbog Bog-te-pita-čega
Zemlja Nizozemskas...
20 godina živio sam u zemlji Nizozemskoj, promatrao uređenost, ljepotu,
razasuto cvijeće, prekrizene kanale, ljude nasmijane...
20 godina... šarenila boja i nacija, ljudi, mentaliteta, vjera...
20 godina prelijepih sjećanja imam, ispunjaju i sad...
Danas, Balkan mi sitnica kad znam što znam...
Niko ne zna za nas, a mi smo tu...
sami smo napravili od sebe barbare...
Znaju o nama kao mi o Frislandu, Utrahtu, zelandu, Brabantu...
Brkamo...
Brkamo sve... a u stvari - ne znamo ništa...
Al opet, samo znam – tamo sam bio isti među svim narodima svijeta, susretao žute,
crne, bakrene....
Ljudi su uvijek ljudi...
A mi Ja...
Tu sam u sjećanju na ljepotu...

Opomenula me draga,

Sa Krka bodulka,
nacionalno osviještena,
Da ne znam Hrvatski.

Nije kaže legitimacija,pasoš,
Sada je, osobna i putovnica.

Dok ona po pijaci uporno,
traži pomidore, kukumare,
fažol, petrusinu i kod
Kineza mudante.

Ja shvati da ne znam Hrvatski,
da govorim tvrdo č,ć,š,ž,
i k mi je tvrd.
pa moram učiti.

Za ljubav bodulki,
da se ne srami,
da me ne ostavi,
da zajedno, sa njom i ja,
na pjaci razumijem kineza.

Neposvećena kuća

Statistika je varljiva i neistinita, ali ne postoji druga metoda skeniranja stanovništva. I država i ljudi vole otkrivati, ali ne vole biti razotkriveni. Vole pitati, ali ne i davati odgovore. Država koristi službene metode, ima dobru logistiku i ispriku javnog interesa. Ljudi se već nekako snalaze. Čačkaju. Vire. Prate. Ispituju. Pitaš prijatelja, on ne zna. Pitaš nekog drugog, niti on ne zna, ali niti u kojem slučaju ne treba posustajati. Možda zna netko drugi. Ako pristojnije metode ne donose odgovore, najbolje je izravno pitati sve što nas zanima. Nema mjesta sramu i obzirima jer saznanja iz prve ruke su najpouzdanija, a znanje je moć. Važno je znati tko živi oko tebe. Kakva je društvena klima. Tko su ti susjedi. O čemu se govori. O čemu je bolje šutjeti.

Prema posljednjem izvješću Zavoda za statistiku, u jednom selu u Ekumeniji je 95% istomišljenika. Oni u visokom postotku isto misle, isto vole, u isto vjeruju, ali isto i ne žele. Ne žele neistomišljenike. Nemaju oni ništa protiv njih osobno, samo ih ne žele blizu sebe.

Istomišljenici se zajedno družu, pomažu, podupiru, vesele, tuguju. Većina njih se i pokumljuje. Kumstvo zbližava ljude, a razlike iščezavaju. Nikad se nije dogodilo da istomišljenik istomišljeniku nije došao na vjenčanje ili na sprovod. Odani su jedni drugima i u dobru i u zlu.

Kad u Ekumeniji propadne još jedna firma koja je u ratnim devedesetima prodana za jednu kunu i kad više ne može pomoći ni najnoviji izum predstečajne nagodbe, oni solidarno prikupljaju novce i pomažu bratu ili sestri u nevolji.

Na sredini ulice koja nosi ime jednog predsjednika koju je zamijenio jedan drugi predsjednik, stoji kuća u kojoj žive jedini neistomišljenici u selu. Nekad je ta ulica nosila naziv neznalog junaka, a sad neznani junaci žive u njoj. Kuća se po ničemu ne razlikuje od ostalih. Malo je skromnija jer se ne može podićiti bijelom PVC stolarijom i kričavom fasadom kao većina ostalih kuća u selu. Nema ruža penjačica koje je krase, nema povrtnjaka, gipsanih labudova i vrtnih patuljaka za dobrodošlicu.

Na oljuštenoj limenoj ogradi od prijašnjih vlasnika je ostao samo natpis „Pazi, oštar pas!“.

U tom pitomom selu vladalo je mišljenje da su od najkrvoločnije džukele gori jedino neistomišljenici. Njih se treba posebno čuvati. Nose neka čudna i nepoznata prezimena koja ne pripadaju ekumenskom kraju. Oni remete mir i ravnotežu u selu. U samo srce Ekumenije doselili su od nekud i sad nešto pametuju starosjediocima. Kažu da se doselili ovdje jer se bore za ljude koji su izbjegli iz još udaljenijih zemalja čije je nazive prilično teško upamtiti.

- I među nama ima siromašnih i nezadovoljnih pa nam ne pada na pamet da napustimo voljeni zavičaj!- glasno su razmišljali.

- Čovjek koji je pošten i koji voli svoju zemlju iz nje sigurno ne bježi. On je brani svojom krvlju! Rukama i nogama! To nisu čista posla. Oni čak i ne izgledaju kao mi. Drugačije se oblače, drugačije govore, drugačije mjere vrijeme. Sve je nekako drugačije s njima.

Istomišljenici su se počeli bojati da postotak neistomišljenika ne poraste. Tako to obično biva. Sve opasne stvari samo naizgled djeluju bezazleno. Ne smije se dopustiti da život većine remeti manjina.

Ubrzo će se dogoditi da se vrata otvore i za strance za čija se prava navodno bore i o kojima se, u stvari, ništa ne zna. A tada izbjeglički tsunami više ništa ne može zaustaviti.

Strah je zavladao i selom i gradom. I u gradu je isto, samo je malo umivenije. Treba sve sasijeći u korijenu dok se stvar ne otme kontroli. Potrebno je puno više strpljenja jer najviši državni zakoni najčešće štite neistomišljenike. Srećom, prirodni zakon da većina pobjeđuje manjinu iznad je svih zakona. Većinsko mora biti ispravno i to se ne bi smijelo nikad propitivati. Uostalom, ne može manjina određivati kako će živjeti ili misliti većina. Jednostavno je apsurdno.

Državi u tom slučaju ne preostaje ništa drugo nego da blagoslovi većinski stav kao što svećenik posvećuje kuće. Nekim dekretom, uredbom ili pečatom. Svejedno.

To se i dogodilo. Većina je bila jača od manjine. Neistomišljenici su se iselili i vratili odakle su i došli, a drugi su bili deportirani. Želimo im svako dobro i sretan put, ali red se mora znati.

Kuća s tih 5 % neistomišljenika bila je neposvećena. Zato su takvi i živjeli u njoj. Čak je i mačka koja je boravila u toj kući, kao nekom kletvom, ubrzo pregažena na inače slabo prometnoj cesti. Bez Božjeg blagoslova nije ni moglo drugačije završiti. Neposvećena kuća uskoro je počela propadati jer u njoj više nitko nije živio. Jedne se zime srušila sama od sebe pod težinom snijega. Tako je u selu, baš pred Božić, kad se slavi rođenje sina Božjeg, koji je i sam bio možda najveći neistomišljenik na svijetu, zavladao sablasni mir. Razmaknute zavjese posvećenih kuća otkrivale su svjetlucave božićne jelke, a vani su padale djevičanski bijele pahulje. Sve je opet čisto. Nema razlika. Sve je kako Bog zapovijeda.

Grade moj

Toranj bez vidikovca
Žičara bez gondola
Kraljica bez trona
Takav je moj grad

Medvednica bez medvjeda
Tunel bez tramvaja
Planina bez tunela
Takav je moj grad

Sjever bez obilaznice
Jug bez ideje
Istok bez kulture
Takav je moj grad

Zapad bez izlaza
Fontane bez potrebe
Cvjetni bez cvijeća
Takav je moj grad

Grade moj, grade moj
Ne boj se, jebeno te volim...

Trgovi bez imena
More bez soli
Rijeka bez kupaća
takav je moj grad

Casina bez kurvi
Stoka bez revolucije
Kazališta bez publike
Takav je moj grad

Dimnjaci bez dima
Paromlin bez brašna
Izlozi bez robe
Takav je moj grad

Zastupnici bez stranke
Stranke bez glasača
Glasači bez mašte
Takav je moj grad....

Grade moj, grade moj
Ne boj se, jebeno te volim...

Zoran Perović, Samobor

Šaf run*

Šššššššš.....

Šafrun... Šafrun... Šafrun...

V krilu je beleg oblaka došel
čez luge, pola fletno je prošel
tičeka zmočil, na oblok skočil
trsje zalejal, v Gradnu se zlejal
pute je pomel kak brezovača
skup z listjem šumel, šiščal kak kača:

šššššššššššššš.....

Šafrun... Šafrun... Šafrun...

Suzicu neba toplu i blagu
zemli je spustil, vrnil joj snagu
da plodi, rodi, raste i cvete,
rožice dišal, kak malo dete...
Gda se nahincal, gda se je zmetal
nekam se z zgorcem k Savi odšetal.
Otšiščal dale kak kakof norček
baš kak i negda naš Samoborček:

šššššššš.....

Šafrun, šafrun, šafrun!

Šafrun = kratka ugodna ljetna kišica

Znam da me voliš...

Znam da me voliš, al' što da ti kažem
kad su do mog srca nedostupni puti?
Znam da sam ti drag, al' zar da ti lažem?
Nekad je ljepše kad se šuti, sluti...

Dok kroz misli neki davni nemir slažem
u meni jesen miriše i žuti;
za proljeće novo ipak snagu smažem
jer možda se jednom spoje naši puti.

Znam da me voliš... I ja ljubim tebe,
al' gdje su mi čežnje ni sam ne znam više!
Zameli ih vjetri, isprale ih kiše...

O, kako je teško dati ljubav, sebe

kad iskustvom hladnjm nutrina ti diše
i govori srcu: Tiše kucaj, tiše...

O, Ljermontov, Ljermontov...

O, Ljermontov, Ljermontov
kakva si ti šeprtlja bio
kad kuburom nisi gađati znao
pa si suparnika promašio.

A da si službu shvaćao revno
i egzercir prakticirao često
suvišan nikada postao ne bi,
već bi si našao nekakvo mjesto.

I uvjeren sam da tada ne bi
pisao stihove mračne i tužne
već bi stranice tvojih poema
vedrinom sjale k'o zemlje južne.

Da nisi tako naivno pao
(za Puškina važi isto)
koliko bi nam još stihova dao
što vrijede kao zlato čisto?

Da si živio čestito, smjerno,
pravilom građanskog života,
zar ne bi svijet krasila veća
istkana tvojim perom ljepota?

Al' tebi je uvijek bilo do poze,
pregrmjeti uvrede nisi znao
pa si, umjesto u zagrljaj s dragom,
pod noge svoga krvnika pao.

A da si znao sačuvat' živce,
da te se nije isprovocirat' dalo
danas bi jednako slavan bio,
a za suparnika ti se ne bi ni znalo.

Ovako si i njemu udjelio vječnost
bez zasluge mu i bez truda
jer znano mu je jedino djelo

što te je ubiti imao muda.

E, da se niste okolo vukli
ti i pajdaši, p'jani i sneni,
sigurno bolje bi pucati znao
pa bi sad bilo lakše i meni.

Jer ti bi pobjednik dvoboja bio,
ne bi te snašle smrtno rane
pa bi uz unuke, djecu i ženu
doček'o starost i mirne dane.

Sijed bi stvarao vedrije strofe
(a ne mlad trunuo usred groba),
otkriv'o nam burne mladosti tajne
i mudrost svojeg zrelog doba.

Al' ti po svome... I nema druge
no kusati nemire mladih ti dana,
beznađe, sumnju, tugu, samoću
s tisuću boli, s tisuću rana.

Ja se još uvijek pjesmama tvojim
opajam, mučim, hranim i davim,
makar dolazim u iskušenje:
dal' da te kudim ili slavim?

Jer očaran ljepotom tvoga stiha
pute sam tvoje slijediti htio
zapustivši posve pucanja nauk
pa sam već štošta promašio.

Drugujući' s tobom postadoh isto:
ne nađoh sebi svrhu pravu,
suvišan bivam na svijetu ovom
što mrzi gordo dignutu glavu.

.....

O, Ljermontov, moj družo stari,
zašto ciljati nisi znao,
pa si onako nasumce, slijepo
baš mene u srce upucao?

Duša i ja

Duša me zeza.

– I kaj sad? Glupa si ko noć – veli.

Ležim u krevetu. I ona leži u krevetu. Došlo proljeće, a sve je manje-više isto. To jedna poštena, evoluirajuća Duša ne može podnijeti.

– Čuj, stara – kaže ona – znaš, kad sam se uselila u tvoje tijelo, nisam ovako zamišljala život na Zemlji. Meni je ovo preblesavo.

– Slažem se – potvrđujem.

– Kao prvo, izbjegavaš bicikl u teretani i trčanje oko Jaruna. Naviknuta sam na lakoću, a s tobom se osjećam okovano – mrmolji. – Izvoli poraditi na svom tijelu i mislima. Osim toga, prestani odgajati sve oko sebe i zbriši... Zaljubljuješ se u kretene, radiš loše plaćene poslove, čitaš novine, djeca te podcjenjuju, društvo ne treba, još uvijek nasjedaš na tuđe trikove, kad si tužna, svi odlaze, preozbiljno shvaćaš površni svijet iluzije... To nije zdravo ni dobro...

– Aha. Ali prestala sam pušiti i gotovo ubila čovjeka u Esplanadi koji me vukao za nos dva mjeseca oko nekakva glupog posla.

– To me razveselilo – Duša će zadovoljno. – Navijala sam da ga tresneš u nos i proliješ mu kapučino po hlačama, ali ti si se suzdržala. Šteta! Majmun je zaslužio. Poznajem njegovu Dušu, to je jedna ljigava, sluzava tvar što nalikuje na avet i povremeno ulazi u različita umno i emotivno obamrla tijela... Nema veze. Ljutita sam što ih još uvijek ne prepoznaješ otprve... Glupačo.

Otpijem gutljaj multivitaminskoga soka. Život je rijeka, a ja u mulju do struka. Šizim. Dosadno mi je čekati Godota, Spasitelja, Djevicu Mariju i znakove ukazanja na nebu. Bubnulo proljeće, a ja u istom stanu, u istoj sobi, u istom filmu s lošom emulzijom. Mrzim glačalo koje ne glača kako Bog zapovijeda, spora računala, loše uvezane knjige, slabo otisnute reprodukcije, nejasne upute, ljubavnike koji u stan ulaze ne brišući cipele. Palim tamjan kako bih rastjerala zle duhove i slušam najnoviji CD Leonarda Cohena. Moja Duša se naslonila na jastuk. Kad zažmirim, vidim je u potpunosti – svijetli optočena biserima i dijamantima, titra u prozirnosti i posve, posve je mlada. Mudra. Mudrost je eliksir mladosti, paradoksalno, ali istinito.

– Ne oklijevaj – govori mi Duša – napusti ono što si spoznala, staro zamijeni novim. Jer novo nikad nije posve novo, ali je drugačije. Oni koje istinski voliš na neki nevjerojatan način uvijek će biti blizu tebe, a ostali nisu važni. Moraš rasti, ja moram rasti... Biti slobodna u tijelu. Znam da je to grozan zahtjev, ali tvoje mi je tijelo dosadilo. Hodaš uvijek istim ulicama, previše čitaš, premalo djeluješ, spavaš do besvijesti, družiš se s ljudima koji te ne razumiju. He-he, ne ratuješ dovoljno. Ovu krećanu od svijeta treba napustiti, kao što perilicu treba zamijeniti novom perilicom. Hej, ja sam tvoja Duša, a ne nekakvo priglupo i ubogo dijete iz sirotišta...

Da, pomislim, naravno. Ovako nisam zamišljala život. Kad sve zbrojim i oduzmem,

potrošila sam ga u sentimentalnostima i opraštanjima, a jedino sam dostojanstveno živjela kad bih naređivala. Klinci ne bi završili škole da nisam urlala, odsvirali sonatine, hodali po gredi, naučili deklinaciju latinskih imenica, prodavačice ne bi prestale podvaljivati ukiseljeno mlijeko i krasti sitniš, lopovi ne bi prestali propovijedati o poštenju, muževi se ne bi maknuli ispred televizora i oprostili od svoje pivske bočice da nisam imala živčani slom svake subote. Hej, moj život nije trećerazredni film s prizemnim humorom i jeftinim zadovoljstvima!!! Hoću nešto posve drugo. Hoću se izvući iz pakla! Sve što se nadržaste postane pakao. Dojučerašnji mozak djeluje mi kao mozak reptila, čudi me da i nisam izgledala kao dinosaur. Diplodocus veličanstveni!

Koliko mi je samo trebalo da skužim tko je tko i što je što i da shvatim da ja, sorry, nemam veze s tim, a i ne želim živjeti u svijetu koji mi netko drugi kroji. Ups! Zvoni mobitel. Zove Maglenko. Tip je nedvojbeno zgodan i dokon. Voli sjediti po kafićima i brbljati. Cure su mi zavidne, hm, a i muškarci. Proputovao je pola svijeta, bio oženjen Njemicom, sad je u nekakvom poludiplomatskom poslu u Zagrebu. Filozofira o životu, kuži se u ezoteriju, poznaje razne religije, brz je na jeziku. Zahvalna sam što mi ne priča viceve o Muji i Sulji kao ostali udvarači i ne zijeva pogledom po zgodnim ženskama. Neuhvatljiv je, nešto mlađi od mene. Volim ga na svoj način, ali ako sutra izađe iz kadra, neću ni osjetiti. Napokon sam poslušala svoju Dušu – kad god bih cmizdrila zbog likova koji mi se ukrcavaju u život, ona me pljusкала. Bila je nevjerojatno stroga u odabiru zbog kakve kreature treba cviljeti u životu. Ispalo bi: ni zbog koga. Čim bih počela idealizirati djecu, mladež, situaciju, muškarca, poslovnog partnera, prijateljicu, moja preslatka Duša odvalila bi me šakom u rebra i pokazala mi mračnu stranu Mjeseca. Trijeznjenje bi bilo trenutno. Razvoj inteligencije se udvostručivao. Što je više laži kolalo oko mene, to mi se um više bistrio. Ipak, nedovoljno, po mojem mišljenju. Došlo je proljeće, a sve je još uvijek slično jeseni.

Maglenko me pozvao na večeru, a s obzirom na njegovu dobro prikrivenu škrtost, to je nešto značilo. Doduše, već je izabrao pivnicu kao mjesto ključnog događaja – treba mi nešto reći. Dosad mi je u nekoliko navrata trebao nešto reći, jednom na Sljemenu, drugi put u Maksimiru, ali nije rekao ništa. Diplomati. Šutnja je, ipak, zlato. Završila sam razgovor i počela razmišljati o odjeći. Duša se pokrenula, zabljesnula me.

– Tip je muljator, ali sladak – rekla je. – Pamet u glavu. Pivnica... baš i nema stila. Najmanje ti sad trebaju ćevapčići i mladi luk, ali znam da to voliš. Ipak, ja bih rado bila na nekim drugim destinacijama. Dok spavaš, iskradem se iz tvoga tijela i putujem. Život je čaroban, a ljudi glupi. Dobro sam te izabrala, mogla sam završiti u raznoraznim olupinama s kojima nikad ne bih razgovarala, nego bih bježala od njih kad god bih mogla...

Nisam je više slušala. Njezin eterični lik mudrovao je na postelji. Eh, to mi je bilo poznato. Teorija i praksa. S tim silnim znanjem koje je stekla šalabazajući svemirom, gledajući sve iz avionske perspektive, neopterećena porezima, kmečavom dječurlijom i lošim zubima, lako je biti pametna. Trebalo bi... Rečenica od koje mi se diže kosa na

glavi. Kad mi netko uvali rečenicu Trebalo bi... – klisnem glavom bez obzira, jer trebalo bi obvezno znači da nešto ja moram učiniti. Uglavnom, Duša je dobra učiteljica ili savjetnica, ali, brate, moja malenkost mora proći kroz iskustvo. Čim je nekakav traumatičan događaj u pitanju, ona izleti iz tijela i vrati se kad je sve završeno. Onda mi savjetuje psihijatre, babe-vračare, gurue, propovjednike, ženska druženja, pecanje i komedije. Nakon što je poslušam, objašnjava mi kako nijedno od ponuđenih rješenja nije najbolje i da je život prolazan. Dok krvarim, cmoljim, urlam, razbijam po kući, tvrdi da je sve kako treba biti i da će se moja pretjerana osjetljivost iskaliti u čelik, a onda – blago meni. Što je najgore, vještica je u pravu. Kad pregrmim nevere, oluje, Titanike, napade s kopna i mora, kamikaze, viruse, emocionalne ucjene, strahove i paniku – doista sam jača. Ne kužim potpuno čemu je potrebna ta jakost, ali neka se nađe...

Našla sam haljinu, crvenu. Simbolično. Komunikativno i seksi. Maglenko voli kad sam zgodna. Ušao je u srednje godine i ustanovio da se nije ostvarilo ništa od onoga što je sanjao. Da, još je lijep – ali talent se istopio, snovi potrošili, žene promijenile. Nakon što je hodao s klinkicama koje su ga opelješile, postao je oprezan. Mama je umrla, nema se kome vratiti... Znam sve: Maglenko, iako neuhvatljiv, traži svjetionik i sigurnu luku. Međutim, sigurne luke više ne postoje, vile se pretvaraju u demone, a Potemkinova sela su svugdje – nije jednostavno navigavati po izmišljenom svijetu. Kako još spadam u onu vrstu osoba koje su se žrtvovala za druge – pa dobile po njušci – on u mome zagrljaju osjeća izvjesnu sigurnost i zaštitu. Ne lažem kad otvorim usta, nisam ovisna o lijepim riječima, a mogu i živjeti bez njega pa ga druženje sa mnom ne obvezuje.

Duša leži na krevetu, razgledava me.

– Tko bi rekao da si nekoć bila naivna, naivna, naivna djevojčica. Baš svatko te je mogao prevariti, a najviše oni kojima si najviše vjerovala... Što god su ti podvalili, progutala si, u ime ljubavi... Ali ljubav nije podvala, po tome ćeš je prepoznati... I provjerljiva je poput formule, jednadžbe ili automobilskeg motora. Kad radi – radi. Kad je nema – ne radi. Tko te jednom prevvari, opet će. Život je jednostavan.

– Okej, ne pametuj. Umorna sam od te jednostavnosti – rekoh Duši. Duša zašuti. Njezina prozirnost zatamni se laganom sjenkom. Uvijek bi mi istinu pljusnula u lice kao napoj. Nažalost, istina je istina, ona doista oslobađa, čak i kad je užasna. S vremenom se privikneš na stvarnost i unutar realiteta stvaraš vlastiti film. Pokušavaš unutar moćne filmske industrije (jer i ostala bića proizvode vlastite filmove) izmisliti svoj scenarij i živjeti u njemu. Naravno, ako želiš da je film raskošniji, neovisniji, autorski, sve uokolo tebe trudi se da propadneš. U život ti upadaju lašci svih kalibara, a tehnika se kviri ili je nema. Cijeli svijet se uroti da ne ostvariš svoj san, tvrdeći da ti pomaže. Ako si lakovjerna osoba, nasjedneš na psihološke trikove, proizvedeš neki jad od filma, a kako si neutješna, proglasiš ga remek-djelom i postaneš dio lažljive gomile. Poslije se čudiš... Ako ipak pobijediš samu sebe, a i ostalu gomilu postavljaju mina, svi kažu da imaš sreće... Kad bi sreća bila tako lako dohvatljiva, živjeli bismo u drukčijem svijetu...

– Ej, nemoj me više tupiti – zapovjedih Duši – i prestani se duriti. Želim jesti

ćevapčice i ne biti previše pametna. Želim se ljubiti s Maglenkom iako ćemo oboje mirisati na luk. Želim ne misliti na sutra.

– Maglenko će ti ponuditi da produbite odnos. Zaželio se mira, staloženosti i dosadio mu je strah od spolno prenosivih bolesti.

– Opa! Zbilja si izravna.

– Da. Tako stvari stoje. Ljudska je vrsta nevjerojatno predvidljiva. Uopće nisu potrebne nikakve vidovnjačke sposobnosti da bi se znalo što će se događati. Potreban je jedino zdrav razum da bi se dobro vidjelo... I sklonost učenju. Ta ti je haljina malko predugačka. Skrati sve haljine, to pridonosi samopouzdanju...

– Dobro, a sad zaveži – zamolih Dušu neljubazno.

– Povlačim se – reče ona pa zabljese i nestane. Soba se nekako isprazni. Bila sam pomalo umorna.

Izabrah najcrveniji ruž i nabacih ga na usnice. Super!!! Život je lijep kad promoliš nosom iz rupe. Maglenko će, znači, postati konkretniji?! Hm. Koje ću mu ime onda nadjenuti i hoće li nam poljupci biti drukčiji?

Iziđoh na ulicu. Krajičkom svog lijepog oka ugledah sedamnaesticu kako zastajkuje na tramvajskoj stanici. Pojurih kao bez Duše. Cijela sam bila noge u trku, noge u trku... Duša me promatrala, znala sam da će, čim se uvalim u tramvajsku stolicu, početi s prigovorom na kondiciju. Coprnica jedna!

Uključila sam zabavni program u glavi kako ne bih slušala prodiku. Zatim sam nabila slušalice na uši i upalila walkman. Londonderry air. Baš sam dobar život izabrala, rekoh Duši, a kao iz daljine čulo se hm, hm, hm...

Hm, hm, hm i tako dovijeka, do kraja svijeta!

Dino Porović, Sarajevo

Uspavanka za b. narod

Njihao je vjetar
kesten i lipe, list na kojem piše
Komunist
Gledala su to žedna djeca
moja davno usnula sanak prije
spavanja.
Bijelu traku oko
lijeve ruke nosim, biljeg za
Hebreje
Obilježena su gladna djeca
moja u zatvorenom vagonu za
Auschwitz.
Digli su parolu
iznad afričke glave u masi
obespravljenih
Plakala su crna azijska djeca
moja, davno neuhranjena i
izgladnjela.
Zadržali su misao
daleko od zidina u slobodama
bezučnim
Žednim pogledom vire djeca
moja i vaša; Zatvorite oči ovom
Besmislu.

Inicijali u duhovnoj nejednini

Duh
hodajući jodla dva velika slova
previše je začina,
Ne, nisu to tvoji inicijali,
Duh
iz odraza lika u nabujaloj vodi
umire uspravno
ispijajući mjesecinu,
Duh
vječno uspokojen mir u tišini

bijeli je kamen,
Da, više nisam pjesnik.

Kukavičije kinder jaje

Zvoni kukavičije kinder jaje u gnijezdu,
virkam pristiglu cirkularnu SMS poruku!

* *

Dragi građani, kupovinom domaćih proizvoda i korištenjem usluga naših kompanija potrošeni novac (o)stavljate u džepove u BiH... (I svih onih što vas drže za idiote četiri daždanske godine pod vodom i strasno najavljuju politički pomak u pravcu boljitka;)...i investirate u zapošljavanje (tetića, stričevića, dajidžića, braće od ujaka), u obrazovanje... (djece s posebnim intelektualnim potrebama na internacionalnim univerzitetima širom svijeta;) ...zdravstvo (u kojem superzauzeti bijeli mantili uglavnom rade na plave koverti;)...kulturu (sa zatvorenim muzejskim vratima, čak i u Noći muzeja;) i sport (u kojem je uspjeh mjerljiv zlatnim narukvicama i lančićima, tetovažama, bijelim robljem. Poletite i...). Kupujte domaće. Proberite naše zvijezde.

* *

- Upalite mrak. Jedna zvijezda svijetli danju, sve ostale noću, jer smo mi mrak!
(Nemojte to smetnuti s uma u samoći glasačkih kabina. Naime, svaka sličnost je namjerna. Hvala.)

Posttraumatski sindrom netom iz glave

Kod Stupske petlje tranšeje zemlje
Potkopavam
Potpeticama postratničkih čizama
Posrćem
U punoj fioci nerazvijenih filmova.
Drhtaje podno svilenog kišobrana
Osluškujem
Lokve akvarelnih boja po platnima
Razlivene
Kapi krvi skaču s prozora i balkona.
Majko, napij se iz sinovljevog dlana
Eha vrisaka.

Perina košulja plava

- A sve me je u tom sranju nekako pogodilo. Iskreno, kao i svakog, ni tog rata nije trebalo biti. Jedan moj stari prijatelj, pokojni je danas, imao je tezu da su ratovi zapravo prirodna selekcija i regulator broja stanovništva i da bismo, zamisli, trebali biti sretni što ih imamo. Argument mu je uvijek bilo pitanje: „Pa šta misliš, da nije bilo svih tih ratova u prošlosti, koliko bi nas danas bilo na planeti?“ Ne znam, možda tu ima nešto, neka logika, ali ja se nikada nisam mogao složiti sa svim ti silnim patnjama i umiranjima. Nisam ti ja za to, prijatelju, nisam. Ali, vratimo se toj anegdoti koju sam ti htio ispričati. Ti si pisac, moglo bi te to zanimati. Znaš, kad je sve to počelo, tamo još devedesete, sve je mirisalo na zlo. Ma zapravo, mirisalo je to već nakon smrti Starog, a prije toga, ako se sjećaš, još tamo davne sedamdesete. Ja sam ti tada već prešao četrdesetu i dobro se sjećam svega. Koliko si ti onda imao? Trinaest? Ha, ha, sreća tvoja, nisi ništa dobro propustio. Politika ti mene nikad nije zanimala, ali je problem što politiku zanimamo mi. Možeš se ti izvlačiti i batrgat koliko ti drago, ona će uvijek naći put do tebe. Pa je tako bilo i onda. Sjećam se dobro mojih kolega, ne mogu reći, bilo je među njima isto tako neutralnih poput mene, ljudi su radili svoj posao i nije ih bilo briga za politiku. Sjećam se recimo Mate, moje godište je bio, on ti je završio glumu kod Branka, a kasnije je u Gavelli radio sve do osamdesetih. Svi su oko nas bili podijeljeni, rijetko ko nije, a nas dvojica bismo odradili svoje, spustili se dolje do kafića, popili i doma. Kasnije su mi i to zamjerali, nisu rekli, ali sam primijetio. Ne treba puno da se ljudi polariziraju, ne znam, ne treba čak ni neki poseban razlog, jednostavno – to je u nama. Ja sam prošao onaj rat, mlad sam bio, ali sam ga dobro zapamtio. Ljudi su zvijeri, danas su ugledni profesori, inženjeri, intelektualci, dođe rat i preokrene ih preko noći. Zato se nisam miješao u te stvari jer i nakon rata treba živjeti, ako se preživi. Bilo ih je koji su me razumjeli, ne mogu kazat, ali ti su bili u manjini. Većina nije mogla shvatiti da to mene jednostavno nije zanimalo i da sam od toga bježao ko vrag od tamjana. Nudili su mi i nakon toga uloge, jesu, sve neke male i sporedne dobrih pet-šest godina, beznačajne, a moraš znati da sam ja tada već bio poznat u cijeloj državi. Tu mi je pomogao i Bobi, kasnije sam od nekih saznao da se bio zalagao za mene, a eto, i umro je a da mi to nikada nije rekao. I tako, prošle su i te godine, sve se nekako stabiliziralo, život se nastavio dalje. Oni koji su bili protiv mene, a bilo ih je rekao sam ti, ti su nakon toga čak postali žešći partijci pa su se, kad bismo se sreli ili bilu u društvu, pravili kao da nikada ništa nije ni bilo. Čak su me i častili. Uostalom, znaš kako je sve to završilo, danas je to već dobro sažvakana tema. A ta Gavella, to ti je posebna priča, isto zanimljiva. Niko ti je neće ispričati kakva jest pa je i danas to neki tabu. Činjenica je da je Branko bio nezadovoljan u Haenkau, to se kazalište uvijek vodilo na neki tradicionalan način, nikad nisu bili otvoreni za nešto novo, a ako i jesu onda je to ulazilo sporo, teško i na mala vrata. Zašto je to bilo

tako, rekao sam ti, nije me zanimalo, ali je bilo tako pa i danas je. Onda se skupila jedno dobro društvo režisera, da ti ih sad ne nabrajam, a i glumaca, uzeli tu zgradu u Frankopanskoj i to je bilo to. Peru znaš, Budaka, one je bio prvi direktor. Radili smo tamo vrhunske predstave, od Krleže pa nadalje i dobro nam je išlo, pa i nakon Brankove smrti. Večeri koje su napravljene njemu u čast organizirale su se još od sedamdesetih, a onda, vidiš, početkom ovog rata i to su ukinuli. I tu se umiješala politika i ma koliko je Branko bio genijalan režiser, to su maknuli. Uostalom, napravili su to tih godina s puno njih, pa Dušanu su zabranili ulaz u Zagreb film, a čovjek je tada bio jedini naš oskarovac. Bilo je nas još, da ne nabrajam, pa čitao si po novinama. Uglavnom, nije bilo lako, a još kad se zapucalo... No dobro, da se vratim na temu.

Imao sam ti ja jednu malu vikendicu, odmah preko Kupe, tamo u selu Desno Sredičko, na Pokupskom. Ima i Lijevo Sredičko, ali je to s naše strane, ovo je preko rijeke. Mala je o kućica bila, drvena. Ja sam je kupio davno, malo uredio i tamo smo ja i moja stara liječili živce. Fino je dolje, ljudi su dobri, puno rade i uvijek si od njih za bagatelu mogao nabaviti povrća i voća, mlijeka, jaja, kakvu kokoš i sve domaće. A šume su tamo prastare, sami hrastovi debeli da bi ih dvoje ljudi teško obuhvatili rukama. A divljači? Pa malo malo navratila bi kakva divlja svinja, jelenovi, srne... I gljiva, koliko ti srce želi. Stvarno raj na zemlji i nas smo ti dvoje dolje uživali beskrajno. Kad bismo došli, žena bi malo počistila i sredila unutra, ja izvana, pokosio, pošišao ono malo živce, pogledao onih par jabuka i kruški, pofarbao ogradu ili nešto drugo, a znaš i sam, kuću uvijek moraš uređivati, bila mali ili velika. Čuj, meni je taj mir tamo posebno pasao; stalno u pokretu, po turnejama, gostovanjima, jedna predstava, druga pa trči na treću, dolazi kući iza ponoći, spavaj po hotelima i kojekakvim rupama... Znaš, nije ti posao glumca bajka kao što se to svima čini. Za sve se trebaš spremati i pripremiti, za glumu posebno. Nije dovoljno samo naučiti tekst, moraš ući u radnju, u lik, biti onaj koji nisi ti, a ja sam pedantan, proketo pedantan... Nikada nisam improvizirao, radio sam sve kako treba i davao se uložiti potpuno. I zamisli onda nakon takvog pritiska doći u onaj zeleni raj, to se ne može platiti.

I onda dođe rat i, da oprostiš, zajebe sve. Posao se prepolovio svima, a posebno meni, marginalne stvari postale su odjedanput jako važne i dogodilo se sve ono što mi se dogodilo i u onom prijašnjem ratu. Jedina je razlika bila što sam sada bio stariji i pametniji pa mi je sve to teže padalo. To što nije bilo posla još i nekako, stvorili smo mi neke zalihe, ali ja ti nisam bio navikao malo raditi i po cijele dane biti doma. A kad si doma onda si pred ekranom i mene ti je ubijalo svaki dan gleda ti sve ono na televiziji. Te bombe tamo, napadi vamo, mrtva tijela, sve gori... Mučno i strašno, šta da ti kažem. I onda, sjetio bih se vikendice i mislio kako je sad tamo preko? Jesu li je zapalili, srušili? Nisam ti ja tamo imao bog zna što, malo namještaja, frižider, stari televizor i nešto alata, bez veze. Ja sam znao da ću se kad-tad tamo vratiti, to što su si ovi zamislili da će imati neku svoju državu bilo je glupo i neodrživo, ali mi je bilo žao da je unište, a baš smo je onako lijepo sredili. I onda, nakon završetka rata pročitao sam negdje da su obnovili most. Htio sam odmah sjesti u auto no odgovorili

su me. Taj je dio, baš kao i sva obala rijeke, bila granica. Bilo je tu sve puno mina pa su se čak i mještani oprezno vraćali, bilo je glupo izgubiti život sad kad je sve gotovo. Pričekao sam još nekoliko mjeseci i onda se sjetio jednog susjeda tamo, Vlade, naše su vikendice bile jedna do druge i često smo si pomagali kad je trebalo. Pronašao sam broj, nazvao i posrećilo mi se. Ispričao mi je da je čuo da su njegovu vikendicu koja je bila puno veća od moje i zidana srušili, minirali, i da je baš planirao uskoro tamo, da vidi što je preostalo. Dogovorili smo da će mi se javiti i tako, jedan vikend smo otišli dolje. Sjećam se tog cijelog puta do dolje, kao da je bilo jučer. Što smo bili bliže to mi je sve neka velika težina u prsima bila sve veća i veća, imao sam takvu tremu, nikad nisam imao takvu na pozornici, a ni njemu nije bilo svejedno. Kad smo prešli most, pa onih nekoliko zavoja do sela, mislio sam da nikad nećemo doći i onda sam je ugledao. Nevjerojatno, ali ostala je ista onakva kakvu smo je ostavili prije nešto više od pet godina. Vlado me ostavio i uzbuđen, odjurio dalje. Znaš, čudan je to osjećaj, vidjeti nešto za što si bio uvjeren da si odavno izgubio. Vrata u dvorište, metalna i od kovanog željeza, uzeli su. Njih mi je napravio sin jednog prijatelja iz djetinjstva koji se bavio tim stvarima. Nisu bila neka vrijednost, ali ih više nije bilo. Prozori razbijeni, ali još čvrsto zatvoreni, vrata poluotvorena i bez brave. Unutra, sve su počistili osim starog ormara u sobi i kreveta. Njih nisu mogli odnijeti u komadu jer sam ih ja sastavljao unutra, vrata su bila preuska da normalno uđu. Ni kuhinje više nije bilo, a neko je nasred poda, i to još nedavno ostavio svoje govno. Znaš kako je, kad sam je ugledao nije mi bilo veće sreće što je čitava, a sad, jebiga... To ti je ljudski, bilo mi je žao što nisu ostavili i stvari. Ulazna vrata iznutra su bila sva izbodena, netko je vježbao bacanje noža, ali osim toga i vlage koja se godinama nakupila, znao sam da ću sve brzo dovesti u red. Iza kuće je bio bunar, a put do njega bio je sav obrastao korovom, grmljem i već pristojnim bagremima. I onda, iznenađenje! Moja je Nena uvijek sušila veš na razapetom konopcu između tog bunara i male drvarnice pa je i sada taj štrik bio tamo. A na njemu – moja plava karirana košulja. Možeš ti to zamisliti? To čudo! Prišao sam i nisam mogao vjerovati da je još uvijek tamo, tolike godine! Bila je izblijedjela i ocufana, ali je bila a tu. Posred leđa bile su tu i još tri rupe, netko je na njoj učio gađanje. Čuj, prvo što mi je tada palo na pamet bila je moja pokojna žena. Da je ovo vidjela, znam je, poludjela bi jer mi je tu košulju baš ona kupila u Nami na Trgu, za našu trideset i petu godišnjicu braka. A drugo, čuj, bio sam sretan što za vrijeme vježbanja tih luđaka nisam ja bio u njoj, jel...

Juda u pohodu

Koliko će Juda kukurikom pijetla
Razapet' sve Petre, sebe zatajiti
Onim svetim kopljem razgrnuti oganj
Obredno k'o žrtvu, sotonu prikazati.

Koliko će Juda u Getsemanskom vrtu
Ljubiti obraz bližnji, trnov krunu splesti
Bez imalo grižnje i bez pokajanja
Za istim stolom, svagdanji kruh jesti.

Koliko će Juda i s lijeva i s desna
Sjesti pored Krista, zapjevati Slavu
Bez imalo časti, bez imalo stida
Tries't srebrnjaka dat' za svoju hvalu.

U Vel'kome tjednu vazmenog' otajstva
Kad' dođe na naplatu vlastit teški ceh
Pomozi mi Kriste da sam onaj Juda
Koji ne pribija, na tuđi križ svoj grijeh.

Ključ i neki novi dan

Osmjehni se Miriam
ne odriči se svjetla
uzmi suze koje si s tuđih obraza brisala
i baci pred mudračeva stopala
začut ćeš titraj i zvuk neba
i osjetiti zemlju koja ti leži pod nogama
Uzdigni se Miriam
odmakni se od bola
uzmi svo sjeme sa polja srca
i prospi u podnožje ukorijenjenog drveta
postat ćeš vidjelica istine
gledat ćeš kako izrastaju sjenice
nasukane na obode tisućljetnog korijena

Ne guraj me Miriam

ne zatvaraj vrata
ruke izbornog osvjetljenog starca
štitit će ulaz kroz tijesna vrata
dajuć' nam zadatak raspetljati čvor
nadolazećeg, tjeskobnog i strahovnog dana.

Začudna ljepota

Kada se u Miholjske noći
uvuče začudna zlatna ljepota
kada na mračno sutra
arkandžel baci svjetlost
kada jesenji ekvinocij smiri Zemlju
i podari joj odmor
kao u predsmrtno vrijeme
rapričat' će se
i kušat' svi žetveni plodovi
i vino i kesteni
i razigrani prsti po skladnoj liniji
njene zatvorene haljine.

Zovem se Marta

Točno u pet popodne u park dolaze dvije žene, starija i mlađa. Obje su mršave, uske i visoke, ali tu sličnost završava. Starija, premda izborna i sijeda, ostavlja dojam mlađe od njih dvije. Korak joj je lak i kreće se uspravno kao da je uspravnost vježbala s knjigom na glavi. Možda i jest. Mlađa je pogrbljena, olovne težine u nogama, gega se kao patka.

– Majko, sjednimo! – oglasila se mlađa.

Jadna kći s takvom majkom koja je u svemu nadmašuje, pomislila sam čuvši mlađu kako oslovljava stariju, pošto su se smjestile na klupu ispod mog prozora, odakle sam ih prisluškivala.

Inače ne sjede, nego uporno hodaju gore-dolje parkom slijedeći svog psa, afganistanskog hrta, visine omanjeg teleta; tijela trkača, koje svaki dan treba trčati... Ali, ne sluša ih, pa ga rijetko puštaju s uzice. Pas ima dugu, svilenkastu dlaku, koju svaki dan treba češljati... Vjerojatno je lavljeg apetita i osjetljiva želuca; kojem svaki dan treba kuhati, govedinu bez masnoće, pa rižu, mrkvu... Krasna životinja za boravak u kakvom dvorcu, recimo ruskom, Zimskom, dok su njime šetali carevi, okruženi svitom slugu.

Kći je pogriješila i za izlazak obula cipele koje je tek kupila pa su je nažuljale. S olakšanjem je izula cipele

– Ove cipele su za baciti – zakukala je kći, dok je majka za klupu privezivala psa.

Kad je sjeo činio se još veći, prava sfiga s čuperkom na dostojanstvenoj lubanji, vikinške frizure... Nije bio zadovoljan što mora sjediti na zemlji, htio je na klupu.

– Brzo ćemo Arifko – umirivala ga je majka, češkajući ga po vratu. – Treba kupovati samo najskuplje cipele – dobacila je usput.

– Jasno, treba kad ih imaš s čim kupiti – složila se kći.

– Za jedan par si imala – napomenula je majka.

– Tebi je dovoljan jedan par, meni, koja radim, trebaju barem tri. Za svaku sezonu jedne – naglasila je.

– Nisam ja kriva što ne zarađuješ dovoljno – reče majka.

– Zna se da ti nisi nikad ništa kriva – složila se kći. – Ni za to što sam ostala bez oca.

– Tvoj otac je umro – reče majka mirno, kao da se taj razgovor vodio već bezbroj puta.

– A ti si se brzo utješila drugim – predbaci joj kći. – I to s jednim ministrom. Lijepo si s njime proživjela... A mene si ostavila baki da se uzajamno tješimo. I ne smetamo ministru.

– I on je umro – reče majka nostalgично, zagrlivši psa kao da je on taj pokojnik. –

Jadni Janez. Ali barem sam imala novaca...

– Kraj tebe umre svatko tko nam je potreban – nastavi kći, prešutjevši primjedbu o novcu. – Ti uništavaš muškarce. Prvo si sredila oca, pa Janeza. Sad je ostao samo ovaj pas. Pa ćeš valjda srediti i njega...

– Arifka si ti dovela – podsjeti je majka.

– Pa što onda? Ali pas je tvoj. Svi su muškarci tvoji. Ja nemam ni jednoga.

– I to sam ti ja kriva – konstatira majka.

– A tko bi bio? – žestila se kći. – Da si ih znala sačuvati tome bi naučila i mene. Ti si ih, međutim, znala samo izgubiti. Kao da si ih htjela izgubiti...

– A s kojim motivom? – zanimalo je majku. – Što mi je to donijelo?

– To ti znaš – odvrati ljutito kći.

– Život s tobom da mi stalno nešto predbacuješ – nastavila je majka. – A i ne mogu se sjetiti da si ti nekog imala koga si mogla izgubiti... Ili jesi?

– Imala sam Petra – reče kći odlučno.

– On je bio oženjen – podsjeti je majka.

– Mogao je ostaviti ženu! - tvrdoglavo će kći.

– Odmah je bilo jasno da je neće nikad ostaviti! – rezignirala je majka.

– Meni nije! Ali tebi je bilo jasno da bih ja ostavila tebe da je on ostavio nju, pa si to morala spriječiti. I tako ja sada imam samo psa, koji je tvoj – završi kći ogorčeno.

– Moj je zato što smo ujutro zajedno, dok ti radiš. I nisam ti ja kriva za Petra!

– Tvoj je jer je tvoj! – žestila se kći. – Svako poslijepodne ga izvodim u šetnju, kad bi se malo mogla odmoriti... Buljiti u televizor... Ali ne, ja izlazim kad se cijeli svijet odmara. A navečer, kad svi izlaze, Marta češljaj psa!

– To je Arifko, ne pas – reče majka nekako oprezno. – Meni je prevelik da bi ga izvodila sama... A češljaš ga jer to voliš, ne zato što moraš. I ne zoveš se Marta – podsjeti je, naglo ustavši s klupe, kao da se uplašila kćeri; njezine srdžbe koja se gotovo mogla dodirnuti...

I pas je odjednom postao čudesno nemiran: njihao je glavom kao da gubi ravnotežu, kao da će se svaki čas srušiti... Pas u nesvijesti? To još nisam vidjela... No one izgleda jesu, jer su se obje naglo umirile. Majka ga je toplo zagrlila oko vrata.

– Nije ništa, Arifko – šapnula mu je u uho.

– Dala sam ti lijepo ime, Izabela – dobaci kćeri pomirljivo.

– Skraćeno Bela – složi se kći, izmijenjena glasa, kao da je sve mržnje nestalo. – Koje bi mi pristajalo da sam kao ti.

Kritički osmotri majku, uvlačeći noge u cipele, goleme smeđe mokasine.

– Da sam kao ti, kako si nekad izgledala – ispravila se, pakosno.

Majčino lice je odjednom postalo nesretno – dok je gledala kći zaista nimalo privlačnu. Na njoj je lijepa bila samo kosa, svileni kao i Arifkova, ali još je više isticala nepravilnost lica: čudnog, odveć izduženog, kao što je bilo i majčino, slično iskošenih očiju... No iste crte lica, privlačne na majci, na kćeri su postajale odbojne. Zašto ništa nije naslijedila od mene?, mogla sam je čuti kako razmišlja, odvezujući psa.

Prestao se njihat, kao da se odjednom otrijeznio. Zalajao je na gazdaricu koja je još

sjedila, kao da nikad ne misli ustati. A bili su u šetnji...

Najzad je ustala, poljubila ga u čuperak...

– Sad ćemo ljubavi – zatepala mu je.

On je bio gazda ovog malog domaćinstva koje je izgubilo središte, tko bi znao kako.

– Da ga malo pustim s uzice? – upitala je majka.

Osvrnula se gore dolje parkom u kojem nije bilo nikog, barem ne s psom. Bacila je pogled prema meni na prozoru, lažno usputan, kao da je cijelo vrijeme znala da sam tamo; i kao da se na mene oslanjala.

– Nećemo ga pustiti – rekla je oklijevajući kći. – Nekog bi mogao napasti. A ja jedva hodam.

Preuzela je uzicu od majke i s noge na nogu stane hodati za psom, uspješno ga obuzdavajući snažnim radničkim rukama, koje sigurno nije naslijedila od majke.

Majčine su ruke izrazito uske, tankih dugačkih prstiju. Udaljavale su se nastavljajući svoju beskrajnu prepirku koju je u njima uspostavila starost.

Složne su bile samo oko psa.

Jednom sam u parku opazila starca kako šeće sa staricom, valjda svojom ženom...

Žena bijaše sitna, očito senilna, ostarjelo dijete, muškarac krupan, nabit kao lutak, staro, dobro ispeglano odijelo, hod žustar. Odjednom je staricu udario u leđa, tako snažno da je pala.

– Što se dogodilo? – upitala je, nakon što je ustala, s krivnjom, kao da je opet nešto zabrljala.

On je stajao s đavolskim izrazom na licu, s dioptrijama koje su mu luđački uvećavale oči, kibicirajući uokolo je li ga tko vidio...

Pošla sam u kuhinju, preko dnevne sobe, gdje je na trosjedu hrkao moj muž, u nezdravom snu popodneva. Ležao je na jastucima, izvaljen na leđa, povelikog otkrivenog trbuha. Kosa razbarušena, svaka druga sijeda, zubi na odlasku...

promatrala sam ga. Krajnje miroljubiv, čak i kad je pijan, taj me pouzdano nikad ne bi udario; niti nije, mislila sam.

Ali ja bih – shvatih – mogla udariti njega! Ne podmuklo, s leđa, nego otvoreno u lice, golom šakom sa snagom stoljetnih zamjerki, utoliko ubojitom, premda su mi šake sitne; kao u djeteta; kao u one starice...

Sve je jasno, Marta, rekoh sebi u mislima.

Nema druge...

Što prije nabavi Arifka.

Stari roker

Tak sam se raspigal i sve sam mu potrgal, razbil sam i psihu i razbil sam regal, gramofon i plejer, CD-e, ploče... I kaj on hoće f životu uopće? Jel hoće počet nekaj kaj vjekčo il bude vječno od mene žical žlicu graha i malo hakru za čakru? Rulja se muči, rulja šljaka, a on mi kaka da kak će nač posel. Pa nisam ja osel! Lepo sam ga posel i rekel sam mu: „Čuj, gle, stari, pazi, život prolazi na mlazni pogon, ti plaziš kroz njega kaj cucek. Znam ja, mucek, kaj si ti misliš, ti misliš – stari ljakse njake kvake – a imaš tri banke, nemaš ni za žvake, a mrak je svud oko nas.“ A on veli, jebo te pas, da kaj sam ja f životu napravil? E, kompa, zgubil si kompas, pa sad paseš drek – ja sebi imam za Jeger i špek, ti nebuš imal ni za lek kad ti bu žmehke. A on počne neke šprehe da bu, ak treba, f parku kral i bral višnje i orehe, da bu išel pehe ak nebu imal za trem, al da sam ja njemu i pokojnoj mamici zagorčal život u svem, da nisam niš napravil, da sam muljal i davil i da sam celi život slušal samo Stonse, a on se ko lima seča kak sam jemput stoput zaredom pustil Rut siksti siks, i to mu je bil kiks jer sam popizdil, pa sam mu rekel: „Ti si Trut siksti siks!“ I prvo sam zel daljinski, pa sam ga ruknul u zid, a onda dalje... Jebiga... A ni ga briga kaj meni oko miga, kak me debelo crevo žiga i riga mi se na sve jer sam gutal ono olovo f tiskari kaj svi stari slovoslagari – stojiš osam vur kaj čaplja, a čapla za rit obrisat, zato još tri vure furaš u fušu, a kad dojdeš doma, pustiš nekaj za dušu, za svoj mali raj – Ju ken mejk it if ju čraj, naprimjer, i ne daš, ne daš nikom da te smeta. Meni te stvari znače... Inače, boli me znaš kaj za regal, al mi je žal za ploče – ko će to opet kupit? A imal sam sve: Bitlse, Stonse, Hendriksa, Kinkse, razne mikse, Grec hic, cakup-pakum, pic-pic, micek, pa si ti misli koliko je mene koštal rok, istinabok, nekaj sam i fkral, al sam i dal hrpu love za to, al ni mi ni za lov, al ovu novu svirku ja ne jebem. Nema roka, nema bluza, a to? To ni mjuza – il je kuruza il elektronska bljuzga. Nemaš kaj slušat i kaj ti ostane? – Pljuga, Cuga i Tuga. I ostaneš sam. Nemaš kog, nemaš s kim, nemaš kam, nemaš kaj... Jebiga – kraj... Jučer smo tak pokopali Žlajfu... Ono, sam je rekel da ga nekaj boli tranu, kaj da ima živu ranu, hranu ni mogel zet, opal je f krevet, doktor ga je otprl, zaprl i poslal domeka da čeka kad bu mrl i – bok. Došel je rok, dečki odlaze, samo ih odvoze – ovaj ciroza, ovaj psihoza, a nekog zroza obična viroza. Život je sranje, sve nas je manje, mi rokeri smo danas manjina. Egzote, jebo te pas. Malo sam koma, onaj mulec ni došel doma, a bar da dojde popraviti regal, ne zbog mene, neg zbog sebe, al nema veze, ko ga jebe. Došel bu več. Kaj sam htel reč...? E:

ja kad riknem, kad bum bil leš, meni na grobu sviral bu Kleš, i kad zapjeva –tobude šou! –šud aj stej or šud aj gou, ja se bum z groba onak mrtaf stal i rekel bum –aj gou!

1. pleksi-teksas-gračani

živjela je ta postarija gospođa u kućici do kuće moje bake. svaki dan, a ponekad i dvokratno, naslonila bi se na prozor i psovala do ludila. psovanje bi trajalo kojih petnaestak minuta i svi do kojih je dopiralo već su se na njega navikli. za one koji bi samo svratili u goste, pa naišli na pljuvačinu i psovačinu svega živog i mrtvog, od susjeda, društveno-političke situacije do samih političara, što je u ono vrijeme bilo dosta šakljivo, domaći bi rekli nešto kao pusti, to je ona. njena kćer nešto mi je kratko u gimnaziji predavala, a šušalo se da ima grdu zaleđinu, jer bez obzira na ludilo pičkarati dolanca, bakarića, te samog velikog vođu ne bi je dugo držalo na prozoru. jednog me je vikenda, dok sam bila kod bake u kratkom obilasku, njena kćer vidjela baš dok joj je majka psovala sve od radnih akcija, preko manevara jna do ustaškog, partizanskog i četničkog pokreta zajedno. odmah je povezala kako sam njena učenica. nakon toga, prvi sat u školi, pogledavale smo se na poseban način. u trenutku kad se, pozvana proljetnim suncem, htjela nasloniti na prozor dok je jedan od učenika odgovarao pred pločom, naglo je ustuknula i zamahnula desnom rukom kao da tjera našu zajedničku tajnu poput muhe, istovremeno svjesna kako će se ova vratiti natjerana strujom zraka kad-tad. i do kraja školske godine nije me ništa pitala. nekako nam cijela situacija nije odgovarala. do prije sat i pol kad sam je, nakon tridesetak godina srela kako čeka tramvaj za Gračane, istovremeno vidjevši i njeno lice na osmrtnici prilijepljenoj na pleksiju tramvajskog stajališta. u nedoumici koju prvo pozdravit.

2. i proplakat će zora

Cijeli dan mi u glavi tutnji Mišina „i proplakat će zora“. Vraćam se trećoj priči u kojoj baba malički veli kako je vidjela Ružicu, onu koja je predavala malički matematiku i koja je godinama pokazivala đacima maličkine uredne tekice. Da posrami ostale đake. Ili da ih potakne. Na kaj?

Ružica je, napunivši puni nastavnički staž, u drugoj godini svoje mirovine, jedno popodne, natankala kadu vodom, umotala pramenove kose električnim viklerima koje joj je uvalio bratić iz Hamburga, uključila ih u struju i legla zaronivši.

Tko još može vidjeti ženu mrtvu šest godina, na ulici, parku, tramvaju, pekarnici? Tko?

- Gdje, gdje si je vidjela? – malička je urlala. Mišo zna izazvati nuspojave.

- Kod Primorske. U dućanu s hranom za pese. Išla Terabajtu kupovati one okrugle drekece, one koje obožava, ušla i eto ti nje.

- A Ružica?!

- Kupovala je veliko pakiranje hrane. Ekonomično. Nisam imala pojma da ima

pesa.

- Gle, žena je šest godina mrtva! Šest godina, ej! – malička je čupala kosu. U sasvim glupom poentiranju priče nešto je rekla o strukturi priče s kojom nije nimalo zadovoljna, no da ću ja svakako znati gdje je kvakva. Uostalom, kod većine priča je tak.

I nakon nekoliko dugih trenutaka šutnje malička je ponovno upitala:

- Leži tam gore na Mirogoju šest godina!

- Jel' to razlog da se nema kućnog ljubimca!? Jel to razlog?! – baba je miješala tursku kavu žlicom koju je popalila u nekom bircu u koji je uletjela s akutnim proljevom, lijevom rukom dodajući turskoj zrno soli. To daje fini, glatki okus turskoj.

3. sretno i piši!

u šesnaestoj priči malička mi je, između ostalog poslala pjesmu, kao neku ilustraciju priče. to i ja pomislih na prvu, al' eto ne da mi mira sve to skupa i mislim, mislim da je okej da ju i vi pročitate.

bog je milostiv.

samoubojice ne idu izravno u pakao.

postoji dio u čistilištu u koji ih vraćaju.

kad na zemlji počine opetovan grijeh, vraćaju ih po nekoliko puta.

takve prilike nemaju ni najgori zlikovci, ni sveci.

baba je bila jedna od njih.

kad su je peti put vraćali upitala je, zavapila:

- opet?! opet?! kaj da radim dolje?! dajte nekaj i besmisleno da ne moram šesti put...

babine riječi prekinuo je prodoran glas:

- sretno i piši!

Vojo Šindolić, Dubrovnik

Pjesme s putovanja i iz mirovanja

Park

Jesu li klupe u parku
metafora mladosti ili starosti?

Dakako, park je to s bujnim rastinjem,
bjelogorično i crnogorično drveće,
u proljeće kesteni i hrastovi listaju,
vrapci, kosovi, svrake
prhćući odlijeću i dolijeću,
u blizini parka je
i srednja škola:
preko dana
za školskog odmora
ni mladići a ni djevojke još
ondje veselo čavrljaju i
zadirkuju jedni druge –

u predvečerje kad sve utihne
i više se ne čuju veseli mladi glasovi
na jednoj od zaklonjenih klupa
nazire se zajednička sjena mladića i djevojke –
oni se još ne grle,
jedino tiho i povjerljivo izgovore pokoju riječ
ili se tek ramenima dodiruju

zadnjih godina
penzioneri radije odlaze na
neka druga, društvenija mjesta

s vremena na vrijeme
i jedino za dnevne svjetlosti
zastavši, dvije stare žene razgovaraju o bolestima

čak i besposleni samotar
u svojim lutanjima zakratko sjedne,
zamišljen, zagledan u tlo

možda se i rijetki putnik
odmori na klupi i pojede sendvič
gledajući u prašinu na svojim cipelama

još prije mnogo stoljeća
park je zamišljen kao mjesto odmora i spokoja,
zemaljski vrt kontemplacije i promišljanja
ali, vremenom su javni parkovi postali okupljališta otuđenosti

rano izjutra parkovi su pusti poput čekaonica,
u onima pokraj većih željezničkih i autobusnih kolodvora
poneki pijanac ili beskućnik izvaljen na klupi spava

parkovi,
sjetni kao misli u oblačno poslijepodne,
pusti kao groblje u kišnu noć
nikad pretjerano veseli
kao ja u pijano jutro.

Imena i prezimena i smrt

U sunčanom i toplom lipanjskom danu
koračajući među parcelama
beogradskog Novog groblja,
između velikih, mramornih
bogataških grobnica
pri samom ulazu
i onih zemljanih, grobnih mjesta
gdje jedino truli drveni križ
označava mjesto pokopa –
sve prožima miris procvalih lipa
koji se tu i tamo miješa
s vonjem raspadanja

beskrajan niz imena i prezimena
koje u pravdi i nepravdi,
lagodnom ili teškom,
bogataškom ili siromaškom,
ministarskom ili radničkom,
mesarskom ili profesorskom životu
povezuje jedino smrt

jer u smrti svi su jednaki
i prolaznik ne zna
za razliku između teške i lake smrti –
i tko je među njima godinama patio
i umirao polaganom smrću,
tko je odlazio na kemoterapiju
ili u ljekovite toplice liječiti išijas,
tko je u trenu umro vodeći ljubav
i toliko se uzбудio pa ga je srce izdalo,
tko je poginuo u auto-sudaru
a koga je na pješačkom prijelazu
pregazio pijani vozač,
tko je poginuo na radu
pavši sa skele
a koga je zatrpao odron zemlje u rudniku,
tko se utopio u rijeci
a koga je ubio ljubomorni muž,
komu je usred oluje pala cigla na glavu
i usmrtila ga,
tko je godinama ležao nepokretan u krevetu
a koga su su medicinske sestre
prale i presvlačile,
tko je u mahnitosti i strahu od neplaćenih računa
počinio samoubojstvo
bacivši se s jedanaestog kata nebodera,
tko je poginuo u pucnjavi
a tko prelazeći željezničku prugu,
tko je cijeloga života orao njivu
a koga je usmrtio strujni udar,
tko je spokojno zaspao pred televizorom
i više se nikad nije probudio,
koga su u invalidskim kolicima
godinama gurali žena ili kćer,
tko je dočekaо mirovinu
i umro u dubokoj starosti
a koga su iz inozemstva dopremili
u mrtvačkom sanduku,
tko je umro od tuberkuloze i gladi
kao podstanar,
tko je za života voli da ga zovu
“drug”, a tko “gospodin”,
tko je bio bjelosvjetski probisvijet
a tko malograđanin,

koja je glumica bila kurva,
kojii pjesnik pijanac
a koji slikar luđak,
tko je bio ugledan sveučilišni profesor
a tko nitkov,
tko je poginuo roneći na dah na veliku dubinu
a tko uspinjući se na vrh planine,
tko je bio junak a tko kukavica,
tko je među njima
pobjednik a tko gubitnik?

Sjedeći ispred Floriana

Sjedeći ispred Floriana
jednog poslijepodneva sivog i mekanog
poput paperja golubice
razmišljam o pjesnicima koji su sjedili ovdje
na ovom istom mjestu
i pisali o tome
puno godina prije mene
i promatram ljude koji
bezbrižno i znatiželjno
prolaze Trgom sv. Marka
i nose zaštitne maske na ustima
i ne nude mlijeko ljudske dobrote
dok odzvanjaju četiri sata
sa zvonika sa satom
a golubi i galebi prelijeću i kruže
nad glavama prosjaka i bogataša,
turista i stanovnika Venecije
i ne uočavaju i ne prave razliku među ljudima –
usred “Bumbarovog leta”
kojeg na podiju kavane Florian
pod Novim Prokurativama
izvodi nekoliko glazbenika
u moju čašu s crvenim vinom upada mušica
i ta sićušna trenutačna smrt
stavlja točku
na jedan posve prosječan dan
u životu siromaha, goluba, galeba, gondolijera,
bogataša i konobara iz Floriana.

Misli

Neke su misli raščupane i kržljave poput prašnjavog žbunja
uz tračnice
druge su vretenaste i uspravne nalik na čemprese,
neke podrhtavaju poput otvorenog kišobrana na olujnom vjetru,
neke su ravnomjerne i jednolične kao svježe pokošen travnjak,
neke su opasne poput otrovnog bršljana i kukute,
neke misli lete visoko i daleko koliko i divlje guske,
smirene misli podsjećaju me na mačku koja kunja –
dovoljno je da nešto šušne i prene ih iz snatrenja,
neke su divlje i neobuzdane kao žene koje se strasno daju
svojim ljubavnicima,
neke misli godinama vrebaju poput pritajenog karcinoma,
neke misli žubore poput potoka, nikad ne miruju
i smire se jedino kada traju
kao velike rijeke što utječu u oceane,
neke misli, baš kao i neki ljudi, bolje da se nikad nisu rodile
neke su misli tajne poput stisnutog međunožja opatice
a neke otvorene kao pogled zaljubljenih
neke se misli kriju iza čvrsto zatvorenih prozora i vrata
a neke vole svjetlost baš kao i pokazivačice putenosti
na ulicama i plažama ljeta,
neke misli kriju svoje noge poput zmije
neke su misli dosadne i danim, tjednima, mjesecima vrte se
po glavi, i kao da se uopće ne žele ostvariti
jer ni same nisu sigurne što žele,
neke misli tuguju i suše se nalik na bolesnika koji boluje od sušice,
svaka misao jedno je sjeme –
neke misli ugasnu prije no što se rode, to su mrtvorodne misli,
neke su misli neodlučne i spore poput katoličke crkve
kad treba osuditi pedofiliju među svećenicima,
a neke razigrane poput sisa trbušne plesačice,
misli o vjeri uključuju i spaljivanja vještica, heretika, crnih mačaka,
krike i jauke,
misli o slobodi ne vole drugovati s mislima o ropstvu,
misli o cipelama nemaju ništa zajedničko s mislima
o bosim nogama,
neke misli proturječe same sebi,
takve su misli zbunjujuće,
debele misli vole dugo sjediti na svojim guzicama,
muške misli o ženskim mislima i ženske misli o muškim

mislina stvaraju djecu,
“prva misao, najbolja misao” govorio je Allen Ginsberg,
oble misli nemaju ni kraj a ni početak,
misli – to su dasi svijesti.

4. ožujka 2017.
(u vlaku od Venecije do Trsta, 10:00 – 12:00)

Proljetna kiša

Sa svog visokog prozora
kiša promatra vlastito padanje

dok rasprostire svoju ravnodušnost
u milijunima kapi

i nikad se
ničemu ne nada

nit i uopće želi
promijeniti svijet

kad željezo boji hrđom
a suhu smeđu zemlju
pretvara u nijanse zelene.

Zaborav

Zaborav je osobiti oblik bolesti
nestajanje iz sjećanja
nemoć u dozivanju doživljenog

uglavnom, zaborav je iščezavanje uspomena
gubitak jednog svijeta
iz djetinjstva i mladosti
ali i kasnijeg razdoblja života

to su oni čudesni trenuci
koji nam izmiču
pri pokušaju vraćanja na sam početak
i detalje određenog događaja –

ja u zaboravu
nalazim utjehu i mudrost
za sve ono što mi se
nikad nije dogodilo

ta sugestivna sposobnost zaborava
da riječima daje drugačije značenje
od onoga koje im stvarnost
ne može pružiti

Periferija

Na zadnjoj stanici tramvajske ili
autobusne linije koja vozi
sve do ruba predgrađa
otkriva se smisao
čarapa i ručnika što vise na balkonima nebodera,
gaćica i gornjih i donjih dijelova trenirki
što se suše ispred ruševnih kućeraka

periferijski vrapci prašnjavi
poput spisa državnih činovnika,
kržljivo drveće i osakaćeno grmlje
po kojima o globalizaciji
svjedoče plastične vrećice
velikih trgovačkih lanaca,
buka prometa danju
i lavež pasa noću –

kamo god se čovjek okrene
stvarnost je to u koju nitko ne sumnja.

Beograd, 26. travnja 2017.

Marija Aleksandra Štrajh

Kristalna putovanja(ulomak)

Kako je ulična lampa postala seksualni ubojica

Sve je počelo prije šest mjeseci.

Nakon što je Crni Vitez neslavno preminuo od posljedica tumora na nepcu, u našu spavaću sobu ušuljao se On. Zapravo ne znam kako se zove, niti tko je, niti kako izgleda. Ali tu je bio cijelo vrijeme i nije nam dao mira. Toliko je smrdio na trulež, između ostalog što je činio... Te noći kad je mačak uginuo, nisam znala što nas čeka idućih mjeseci te da će naš krevet postati pravo stratište.

Izgledalo je to tako, kao da se Taj uvijek nekako nadovezao na kasnonoćne razgovore s Ludim Rusom s kojim je moja fratrica Dara razgovarala satima i satima i satima ...a koji ju je moćno zaintrigirao... i kad bi oni završavali polemiku, najednom bi puhnuo hladan zrak, potom miris trulih jaja i onda bi je grozomorni, nevidljivi On, zakovao za krevet.

Gledam kako joj zakiva jednu ruku, pa drugu, potom noge. Potom glasnice, jer nije mogla niti uzviknuti! A niti ja, jer ja sam kristalna kugla!

Gledala sam kako joj napada zdjelicu te se besramno, brutalno iživljava na njoj. Oslobodio bi joj grlo i ona bi vrištala, skvičala, stenjala...e da sam imala uši začepila bih ih megačepovima!

Prvi put je to bilo samo jednom, onda je nastavljao ili nastavljalo, jer blage veze nisam imala o čemu, niti o komu se radi, da li je to živo ili mrtvo... i tako po nekoliko puta tijekom noći.

Odlučila sam ući u Tubu Zrcalnog Portala, pa da se raspitam, inače, to je mjesto kroz koje često puta prolaze kojejkave barabe slične ovoj.

Ovaj je bio izuzetno gadan i nabrijan, ali nisam mu mogla ništa. Može li netko zamisliti kako kristalna kugla leži u istom krevetu i gleda kako njezinu Vrhovnu Svećenicu, svakojako, samo ne na svećenički način, siluje bezumnik pridošao s druge strane!

I saznala sam!

Bio je to Orionac najnižeg ranga koji je prošao kroz astralno putovanje moje fratrice Dare Knot te joj se nalijepio!

Oh, oh, moja Dara voli šarati naokolo po svijetu, pa i na taj način, kad ne vodi svoje

tijelo naokolo!

Zalijepio joj se na auru i tako je prošao s njom u povratku, a kako je često nemarna, nije dignula štitove. I sad se ti riješi svemirskog neandertalca!!

Svašta sam joj izdijelila.

Noći su postale nesane, Dara bi zaspala tek u šest ujutro potpuno smlavljena. Pokušala sam shvatiti kako Orionac projicira tako jaku snagu, međutim uzalud. Spodoba je bila mrcina ili bolje rečeno sjena mrcina koja ju je sustavno silovala nekoliko mjeseci svake noći. Potpuno iscrpljena, svakog dana, sva su joj nastojanja za bilo čim padala u vodu, jer je bila potpuno uništena.

Hodala je kao kauboj s ogromnim kolutovima ispod očiju, isisane snage.

A obični ljudi, zemaljske tzv. muškarčine upucavali su joj se na razne ogavne načine, jer je valjda odašiljala tu jebicu koju je proživljavala.

Jednog od tih dana Dara je sva uplakana pala na krevet i mentalno mi govorila:

«Izgurao me iz kuhinje u spavaću sobu! Nisam se mogla oduprijeti.»

Gledala sam kako ju je bacio na trbuh i straga joj razvaljivao zdjelicu. Orgazmi su bili nekontrolirani i višestruki, vrištala je poput svinje na klanju.

Pitala sam je: «Kako znaš da stiže?» Ona: «Kako sam znala da se približava? Svaki put u moju vaginu dolazi grozna bol poput uboda nožem, a potom guranje i zakivanje!!»

Sve je to bilo nevidljivo i gledajući sa strane potpuno besmisleno. Čak i meni, koja nema što nije vidjela, potpuno suludo!

Gledam kako se bacaka, vrti zdjelicom, izdiže se u stražnji most, okreće, diže guzicu kojom mahnito vrti i pritom urla.

Bože, je li ovo neka tvoja nova seksualna organizacija? Pa ona je svećenica!

Odlučila sam mojoj Knotici pomoći. A bogme i sebi, jer sam svake noći strahovala od izgurivanja, kako ne bih pala s kreveta i razbila se!

I tako sam sam ogavnoj kreaturi, koja se počela nazirati i pokazivati – objavila rat! Napokon se ukazala te je bila ogromnih ramena, debelih leđa i strahovito monstuoznog megapenisa.

Dara je bila preumorna i pokušavala je na sve strane nazivati i saznati što joj se događa, ali sam Ja svevidjeća Kristalna Leilah odlučila riješiti problem.

Jedne od tih očajnih noći kad ju je Orionac bacio na krevet i krenuo timariti, ja sam se namjestila na svijetlo ulične lampe koje dolazi kroz prozor ravno iz naše dvorišne Skulpt Galerije(poznatije po nekontroliranom izazivanju vjetrova i prdeža) i blješti

ravno u mene.

Tako sam se namjestila da sam krenula preusmjeravati to zasljepljujuće nepodnošljivo svjetlo u veliku kurčinu groznog Orionca! Trajalo je nekoliko sekundi. Dara je zanijemila od šoka, a penis se pretvorio u sljepića. Sljepić je izmigoljio negdje po sobi, a onda smo čule tapkanje, mijauuuu, greb greb, mljac mljac!

Ha, Ma Ki - Srebrni Vitez bit će da se dobrano počastio!

Hm, baš dobro da se nije prejeo ove večeri, jer obično jede, pa sve ispovrati, taj savršeni krupni, uvijek gladni sivi mačak koji je zamijenio slavnog Crnog Viteza (poznatijeg kao mačjeg isučikitu gangstera) i tako ipak završio dan - slasnim obrokom.

Još uvijek ne vjerujem, ali očito i u onostranom svijetu postoji kompleks velikih i malih penisa, jer je Orionac bezglavo otišao kroz Tubu Z Portala bogu iza tregera i nije se više vratio.

Dan poslije Ludi Rus je blokirao kontakt. A Dara je ronila krokodilske suze. Ja sam se bavila mišlju da je sve to ipak nekako povezano...

Nastavlja se...

Starac prosi na ulici

Ispred njega poderan šešir,
na reveru mala zastava,
starac drhti na hladnoći,
u ruci maramica
- skrivena ptica,
ugasle oči, oblaci,
umiveni krovovi,
lagano kiši.
Poneka bačena kovanica,
na licu utrnula sjećanja
rodnih bregova,
minulih snjegova,
otupjelo poniženje,
ceket potpetica, đonova,
salonskih cipela...
Otvrdli bližnji.
I na kiši i neveri,
tu i tamo okrznu ga
pogledi tuđih sinova i kćeri.

Možda sam mogla

Možda sam mogla
pomiriti svjetove
možda sam mogla
dotaknuti nebo
možda sam mogla
učiniti nešto, a ne
samo gledati kako
oblaci iznad mene
prolaze.
Možda sam mogla,
a, možda i nisam,
sve češće uviđam
kako ništa
i nigdje nisam.
Nije mi svejedno,

al uglavnom nisam
odustajem li i odlazim
negdje daleko,
negdje gdje me ima
negdje gdje me kao nema
negdje gdje ne treba
pomiriti nikoga
negdje gdje je dobrota sveta,
negdje gdje je ljubav
početak i kraj
svijeta.

Tragovi jauka

U ime kulture
najviše se obruše
na psovke,
čistoća unisonog pokrića i
mala, nevina slatkoća linča.

Na uperene prste,
prokazivanje
bilo koje vrste, opet
lakoća javne osude,
al nitko se ne osvrće
dublje od površine
ušne školjke.

Kao da jauk nema tragove
- čuju samo psovke.

Galerija duša od pera
iz njega je pisala,
pisci, pjesnici,
možeš li zamisliti
kako su nemoćni
psovali?

Čuješ li ih,
P s u j u i j a u č u
biblioteke
i z m e đ u r e d a k a

Rub proplanka

Klasje nekošene livade
valjuškaju vjetrovi,
muzika ponad krila
pčela, leptira, ptica,
propinju se vranci,
baletani nečešljani.
Ustuknuo
rub proplanka
pa i vitki mirisni borovi,
čuvari ljubavi,
klanjaju se slobodi.

Ne bojim se

Ne bojim se,
nijedna cesta
više manje nije skliska,
ne bojim se prelaska,
odlaska,
puta.
Ne bojim se širine
gdje vrijeme prestaje,
gdje sve
jednostavno
samo kao
je
Odlaze svi,
ne bojim se
otajstva ljubavi.

Ninoslav Žagar, Zagreb

Povijest bolesti

I sad se solima orose vjeđe
I tmasti zastori zastru kaverne
U kojima sklopčano kao pseto
Tvoje ime
Nakani vriskom rastrgati noć

Netom se gase glasovi osujećenih
Na granici obećane i ničije zemlje
Kanalima kostiju, tunelima uma
Spotiču se i plaču
Riječi bez reda u danima stamenim

Na galgama godina
Druga se glava istoimeno njiše
I ruje rujnu nutrinu kao alkohol
Sumrak je opak, nebo sve niže
Zanoći mi u plućima, budi bol

Ushićenje

A gdje ljepoto
Modre sapete puti
Već ugašen mjesec je
Pod nebom kiša
Svemir sve grca
Grče se
Malenih zvijezda
Napukla srca

Groznica

Hoćemo li? Kada?
Muzika je umukla, svjetla se stropoštala

Bez proročanskih riječi, bez epitafa
Na posljednji egzercir po kaldrmi neba

Mliječnim putom teturaju ranjene zvijezde
Vojska besprizornih guta mutnu mjesečinu

Visoko iznad svega – na dnu
Poput ptica lepršaju promašeni životi

Groteska se gnijezdi u svakom tekstu
Pokretu, činu

Lice lutanja

Dobro je biti izgubljen
U sebi
Za sebe graditi grob
Jer tu nema dvojbe
I nema sna
Na putu potpune predaje
Posvemašnji prostor
Otvara bezbroj razloga
Ali postoji
Samo jedan pokret
Očajnički čin sreće
I metak
U srce nepca

Biografije:

Dragan Aleksić (1958. Bela Crkva, Banat) 10 knjiga u Srbiji 2 knjige u Nemačkoj Neke priče mu objavili časopisi i portali: Sinn und Form (Berlin), Glanz und Elend (Frankfurt), Polja, Ulaznica, Književni magazin, Gradina, NIN, Lichtungen (Grac), Keine Delikatessen (Beč), Radio Gornji Grad (Zagreb), Eckermann, Strane (Mostar), Deutsche Welle (Bon). Od 2006. živim u Ohaju, SAD.

Staš Aras. Stanislava Nikolić Aras (Trogir 1972.) piše poeziju i prozu. Objavila dvije zbirke pjesama: Takve se stvari događaju ljudima, Algoritam 2013. i Nedolično i vrijedno spomena, Durieux 2016. te zbirku kratkih priča Meke granice, Algoritam 2016. Redovito piše za Treći program radija te objavljuje u časopisima i na portalima. Bavi se književnošću i organizacijom književnih programa. Živi na relaciji Zadar – Dubrovnik.

Helena Berden rođena je 1988. u Zagrebu. Diplomirala je Teoriju i Kulturu mode na Tekstilno – tehnološkom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu. Također je svoje znanje usavršavala na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu, na odsjeku za Filozofiju. Autorica je radove iz područja suvremene umjetnosti, teorije kulture, vizualne umjetnosti. Uz to piše likovne i književne kritike, bavi se prevođenjem, pisanjem eseja iz područja umjetnosti te poezijom. Tekstovi i poezija joj je objavljivana na hrvatskim i stranim portalima: P.U.L.S.E. – Magazin za umetnost i kulturu, Radio Gornji Grad – Regionalni časopis za književnost i kulturu u prijelomu epohe – Portal Kulturne mreže Jugoistočne Europe, Filozofski magazin Gledišta: časopis za društvenu kritiku i teoriju, TINTED – Online art magazine, Buka – online magazin za online mislioce, Knjigomat – Virtualni časopis za književnost, Časopis TEDI - Međunarodni interdisciplinarni časopis mladih znanstvenika Tekstilno-tehnološkog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, kao i u Zborniku Gornjogradskog književnog festivala te u časopisu Poezija Hrvatskog društva pisaca. Bavila se kostimografijom te ostvarila niz kostimografskih suradnji u Zagrebačkom kazalištu mladih te potpisuje kostimografiju predstave „Pad“ u režiji Mirana Kurspahića.

Alida Bremer rođena je u 1959. u Splitu. Studirala je komparativnu književnost, romanistiku, slavistiku i germanistiku u Beogradu, Rimu, Saarbrückenu i Münsteru. Nakon što je doktorirala, niz je godina radila kao znanstvena suradnica i lektorica na sveučilištima u Münsteru i Gießenu. Vodila je niz projekata promocija hrvatske i drugih književnosti jugoistočne Europe koji su zajedno proveli Zaklada Robert Bosch, TRADUKI i Leipziški sajam knjiga. Urednica je nekoliko njemačkih antologija hrvatske književnosti te je prevela na njemački mnogobrojna djela s hrvatskoga, srpskog i bosanskog jezika, između ostalih i Ivane Sajko, Ede Popovića, Delimira Rešickog, Marka Pogačara, Zvonka Makovića, Romana Simića, Predraga Matvejevića, Veljka Barbierija i drugih. Olivino nasljeđe, njezin prvi roman, u Njemačkoj je dobio izvrsne kritike i izazvao oduševljenje publike.

Romana Brolih, rođena sam 1972. u Zagrebu. Poeziju i kratke priče objavljivala sam u časopisima Zarez, Vijenac, Časopis Re, Balkanski književni glasnik, Treći Trg, Outsajderski fragmenti, Knjigomat, Radiogornjigrad, www.pipschipsvideoclips.com. i u Večernjem listu. Zbirka poezije 'Svemir u prahu' objavljena je 2011. godine (Stajergraf), a zbirka „Tvoja mama ima dečka“ 2016.godine (Naklada Semafora). Živim i radim u Zagrebu.

Hrvoje Bubić rođen je-10.10. 1988. Vaga podznak djevice. Piše za KLFM & SolinLive,obnavlja funkciju voditelja glazbenih odjela u udruzi DADAnti ,studira morsko ribarstvo te čuva Barbu od zločestih unuka od djevojaka koje je nekada „čuvao“ , bavljenje glumom u glumačkom udruzi BANANA SPLIT, stvaranje neartikulirane zvukova pod imenom Melvin Harkonnen te uspavljivati prijateljevog sina s Megadethom , a životni san je dovesti Krista Novoselića do svog prike Šabana u

podrum te postati Idi Amin 21.stoljeća.

Diana Burazer rođena u 1953. u Zagrebu. Diplomirala Teorijsku matematiku na Prirodoslovno-matematičkom fakultetu u Zagrebu. Od 1977. godine do 1992. godine je živjela u Mostaru, a od 1992. godine živi i radi u Zagrebu. Objavljivala u mnogim hrvatskim i BiH časopisima, zastupljena u mnogim antologijama i panoramama hrvatske poezije. Dobitnik mnogih nagrada. Pjesme su joj prevedene na francuski, engleski, njemački, norveški, poljski, rusinski, ruski, bugarski, ukrajinski, makedonski i slovenski jezik. Piše poeziju, pjesme u prozi i, povremeno, književnu kritiku. Urednik je u nakladničkoj kući „Fidipid“. Objavila je sljedeće zbirke pjesama: "Nesvanjivo" (Sarajevo, 1974.), "Četvrti zid" (Sarajevo, 1984.), "Na odmorištu između dva svijeta" (Zagreb, 1994.), "Druga kuća" (Zagreb 2003, nagrada Josip Sever), "Izvan zaklona", izbor pjesama (Manualis labor, Priboj, 2006.), "Naranča" (Zagreb, 2008.). Član Društva književnika Hrvatske (DHK), hrvatskog PENa, te član Društva književnika BiH. Nagrade i priznanja: Antun Branko Šimić – nagrada za mlade pjesnike, Drenovci, BiH, 1970., Slovo Gorčina – nagrada (prva dodijeljena opće) za mlade pjesnike, Stolac, BiH, 1972., Goranovo proljeće – nagrada za mlade pjesnike, Zagreb, 1974., Josip Sever - nagrada za najbolji pjesnički rukopis Druga kuća, Zagreb, 2003., Srebrno leteće pero - međunarodna nagrada za cjelokupno pjesničko stvaralaštvo, Festival poezije „Slavenski zagrljaj“, Varna (Bugarska), 2011. Objavljene knjige na drugim jezicima: Портокал и друга кука (Naranča i druga kuća) – izbor poezije na makedonskom jeziku, Makavej, Skopje (2012.), Зимни Портокали (Zimske naranče) – izbor poezije na bugarskom jeziku, Slavenska Akademija, Varna (2013.), Час, який нам залишається (Vrijeme koje nam preostaje – Izbor poezije na ukrajinskom jeziku, Luck (2015.).

Tamara Čapelj (1969., Novi Sad) po zanimanju je profesorica južnoslavenskih književnosti i južnoslavenskih jezika. Objavila je knjigu poezije Venerina orbita (2015.), zbirku pripovjedaka Nevidljivi tragovi (2017.), te je suautorica stručne knjige iz oblasti lingvistike Priručnik pojmova i izraza najčešće korištenih u jeziku pravnih propisa institucija BiH (2013.). Uvrštena je u antologije i zbornike suvremene poezije u Crnoj Gori, Makedoniji i Srbiji. Dvije godine bila je jedna od urednica riječkog časopisa Književnost uživo i jedna je od četiri izabrana pjesnika na čije je stihove 2016. izveden poetsko-kazališni performans Sirija u Rijeci i drugim dalmatinskim gradovima. Suautorica je i izvođač muzičko-poetskog performansa Lica iz svemira iz kategorije poetskog teatra, te koscenaristica dva dječja festivala Lino fest u Sarajevu. Diše i piše u Sarajevu.

Tomislav Domović (rođ. 1.8.1964. u Zagrebu) pjesnik, pisac i scenarist, do sada je objavio trinaest samostalnih knjiga i jenu kao koautor. Studirao je na zagrebačkom Filiozofskom fakultetu. Višestruko je ostvareni i nagrađivani pjesnik zastupljen u brojnim antologijama hrvatskog pjesništva. Bio je voditelj nekoliko zagrebačkih književnih tribina te suradnik na Hrvatskom radiju i urednik rubrike „Prvotisak“ u Slobodnoj Dalmaciji. Prije raspada bio je jedan od najnagrađivanijih mladih pjesnika u bivšoj državi („Goran“, „Mak Dizdar“, „Pečat varoši sremskokarlovačke“, Festivala jugoslavenske poezije u Titovom Vrbasu, prva nagrada žirija i prva nagrada publike...). Odlikovan je 1996. godine ordenom Danice hrvatske s likom Marka Marulića za osobite zasluge u kulturi, a 2017. dobitnik je pjesničkog priznanja „Poeta olivatus“ na književnoj manifestaciji Croatia rediviva. Član je Hrvatskog društva pisaca.

Anka Dorić, dr. med. spec. transf. med., predstojnica Odjela za transfuzijsku medicinu, u Imunološkom zavodu, stručna suradnica savjetovališta Poliklinike Virogena Plus, stručna suradnica ECCA-e, Europske udruge za rak vrata maternice i predsjednica Nacionalne udruge za planiranje obitelji, spolno i reproduktivno zdravlje i prava "Plan A". Rođena je Virovitičanka, a od 1982. godine živi i radi u Zagrebu. Nakon obavljenog liječničkog staža u KB 'Sestre milosrdnice' od siječnja 1994. do kraja veljače 2004. radila u Medicinskom centru i Općoj bolnici Virovitica kao

liječnik opće medicine, voditelj zdravstvene stanice na selu, liječnik u Stanici za hitnu medicinsku pomoć i liječnik - transfuziolog na Odjelu za transfuzijsku medicinu. Od ožujka 2004. godine do kolovoza 2007. radila na mjestu voditeljice laboratorijske dijagnostike i Savjetovališta za spolno prenosive bolesti, u Poliklinici VirogenaPlus, za infektologiju, dermatovenerologiju i citologiju, u Zagrebu, a danas obnaša dužnost predstojnice na Odjelu za transfuzijsku medicinu u Imunološkom zavodu, d.d., Zagreb. Članica je više strukovnih društava Hrvatskog liječničkog zbora. Osim medicine, čitav se život bavi novinarstvom, te je zadnjih dvadesetak godina objavila više od stotinu stručnih i popularno znanstvenih članaka u zdravstvenim i stručnim časopisima, te popularnoj (tjednoj, mjesečnoj i dnevnoj štampi, od Vite, Doktora u kući, Vašeg zdravlja, Zdravih vijesti, Jutarnjem, Večernjem listu i drugdje. Zajedno s književnicom Julijanom Matanović koautorica je zabavno-edukativnog romana za tinejdžersku populaciju "One misle da smo male", koji je dobitnik 4 prestižne nagrade: "Anto Gardaš" za najbolje književno djelo za djecu i mlade u 2010. godini, koju dodjeljuje Hrvatsko društvo književnika, nagradu *Mali princ*, za najbolju knjigu za mlade u regiji, za 4 zemlje (BiH, Srbija, Crna Gora i Hrvatska), hrvatsku knjižnu nagradu *Kiklop* u kategoriji Knjiga godine za djecu i mladež 2011.godine i nagradu *Biser mudrosti*, Europske udruge za rak vrata maternice, koja se dodjeljuje pojedincima i institucijama u Europi za njihove aktivnosti u prevenciji ove opake bolesti. Doktorica Dorić radila je neposredno nakon domovinskog rata i kao v.d. direktora Informativnog Centra Virovitica, te još u vrijeme srednjoškolskog obrazovanja kao spikerica Radio postaje Virovitica, gdje je ispekla zanat radijskog spikera-novinaru koji je dogradila u 15-ak godina rada na Radio Velikoj Gorici. Danas uglavnom piše i predaje popularna stručnoznanstvena predavanja i članke iz medicine, osobito imunologije, molekularne medicine, infektologije i venerologije, a u slobodno se vrijeme bavi i transakcijskom psihoanalizom i komunikologijom.

Neven Dužević 21.01.1965, Zagreb. Kantautor i pjesnik, izdao nekoliko zbirki pjesama od kojih se ističe "MALI ZMAJ", te sudjelovao u mnogim skupnim zbirkama, na području RH i šire. Uglazbio brojne klasike hrvatskog pjesništva (Ujević, Cesarić, Pupačić) kao i moderne pisce (Kišević, Roklicer, Grakalić i dr..) kompozitor i izvođač više od 200 šansona.

Ana Đokić, književnica, književna kritičarka, dramska spisateljica rođena je 1965. godine u Beogradu gdje je završila studij filozofije na Filozofskom fakultetu. Živi u Zagrebu gdje se profesionalno bavi pisanjem dramskih i proznih tekstova te organiziranjem nacionalnih i regionalnih književnih manifestacija i festivala. Vodi radionice kreativnog pisanja u Hrvatskoj i inozemstvu (Zagreb, Sarajevo, Beč, Berlin). Član je Hrvatskog društva pisaca, Hrvatskog društva dramskih umjetnika, Hrvatskog društva književnika za djecu i mlade i SACD, Paris (Udruženja autora i dramskih umjetnika Francuske). Stalna je suradnica Dramskog programa Hrvatskog radija za koji je dosad napisala preko trideset radio-drama te jednako toliko dramatizacija. Njezine radijske i kazališne drame emitirane su, izvođene ili objavljene i u Francuskoj, Makedoniji, Sloveniji i Srbiji. Dosad je objavila preko trideset romana, drama, zbirki priča i slikovnica. Njezini tekstovi prevedeni su, objavljivani i igrani u Hrvatskoj, Sloveniji, Srbiji, Makedoniji, Francuskoj i Njemačkoj. Književne nagrade i priznanja: Marin Držić, Mali Marulić, Syrano (France), Mato Lovrak, White Ravens, Ovca u kutiji, Grigor Vitez. Kao urednica, potpisuje preko trideset knjiga suvremenih hrvatskih autora, te tri antologije suvremene hrvatske proze.

Nika Fazlić. Moje je ime Nika Fazlić i imam 19 godina. Rođena sam u Malome Lošinju, 7.8.1998. Osnovnu školu i prva dva razreda opće gimnazije završila sam u rodnom mjestu, a druga dva razreda sam završila u IV. (jezičnoj) gimnaziji u Zagrebu. U Malome Lošinju završila sam i osnovnu glazbenu školu za glasovir. Pjesme sam počela pisat u četvrtom razredu osnovne škole. Pisala sam za školski časopis te sam koautorica himne osnovne škole Maria Martinolića. Nakon vrlo uspješne mature upisala sam Filozofski Fakultet Sveučilišta u Zagrebu, dvopredmetni studij

lingvistike i komparativne književnosti.

Predrag Finci je rođen 1946. godine u Sarajevu. Kratko vrijeme se bavio glumom (završio Dramski studio 1969.). Filozofiju studirao u Sarajevu i Parizu (kod Mikela Dufrenna). Bio na studijskom boravku u Freiburgu (kod Wenera Marxa). Magistrirao 1977, a doktorirao 1981. Bio je profesor na Filozofskom fakultetu u Sarajevu. Od 1993. živi u Londonu, gdje je do odlaska u mirovinu 2011. godine radio kao slobodni pisac i gostujući istraživač na UCL-u (University College London). Član je Društva pisaca BiH, P.E.N.-a BiH (Sarajevo), Exile Writers Ink (London) i Hrvatskog filozofskog društva (Zagreb). Objavio je devetnaest knjiga: Govor prepiski (Svjetlost, Sarajevo, 1980.), Umjetnost i iskustvo egzistencije (Svjetlost, Sarajevo, 1986.), Ishodište pitanja (Glas, Banja Luka, 1987.), O nekim sporednim stvarima (Veselin Masleša, Sarajevo, 1990.), Sentimentalni uvod u estetiku (u: Sarajevski zapisi, Buybook, Sarajevo, 2004.), Pravo, stranputicom (u: Sarajevski zapisi, Buybook, Sarajevo, 2004.), Poetozofski eseji (Međunarodni centar za mir, Sarajevo, 2004.), Umjetnost uništenog: estetika, rat i Holokaust (Izdanja Antibarbarus, Zagreb 2005.), Priroda umjetnosti (Izdanja Antibarbarus, Zagreb, 2006.), Tekst o tuđini (sa likovnim prilogima Mersada Berbera, Demetra, Zagreb, 2007.), Djelo i nedjelo: umjetnost, etika i politika (Demetra, Zagreb, 2008.) Imaginacija (Izdanja Antibarbarus, Zagreb, 2009.), Osobno kao tekst (Izdanja Antibarbarus, Zagreb, 2011.), Čitatelj Hegelove estetike (Naklada Breza, Zagreb, 2014.), Estetska terminologija (Izdanja Antibarbarus, Zagreb, 2014.; i elektroničko izdanje pod naslovom Estetička terminologija, Zagreb, 2016.), O kolodvoru i putniku (u časopisu Motrišta, Mostar, 2013.; IK Rabić, Sarajevo, 2015.), Kratka, a tužna povijest uma (IK Rabić, Sarajevo, 2016), Elektronička špilja (IK Rabić, Sarajevo, 2017.), Korist filozofije (Izdanja Antibarbarus (Zagreb, 2017).

Dušan Gačić rođen je u Zagrebu 1958., gdje je i Diplomirao na Akademiji likovnih umjetnosti. Član je HDLU-a. Bavi se stripom, ilustracijom, animiranim filmom, fotografijom i piše... Izlagao je u zemlji i inozemstvu, a za svoj rad je nekoliko puta i nagrađivan. Osnivač je multimedijalne strip grupe "Divlje oko", pokretač fanzina, časopisa i webzina "Flit".

Marijan Grakalić rođen je 1957. godine u Požegi, u obitelji pjesnika i novinara, oca – također Marijana Grakalića, a odrasta u Puli, Samoboru i Zagrebu. Nakon završetka Gimnazije u Samoboru studira na fakultetu političkih nauka i Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Krajem sedamdesetih počinje objavljivati tekstove, članke, feljtone i priče u novinama i časopisima. Knjige: "Ljubljanski proces" (Emonica: Ljubljana, 1988); "Gospa iz Međugorja" (Vjesnik: Zagreb, 1989); "Nesretna fortuna" (AŠ Delo: Beograd, 1989); "Domovinski rat – interwievi" (Azur: Zagreb, 1993); "Duhovnosti novog doba" (Reta: Zagreb., 1995. – knjiga je postala sveučilišni priručnik za nove duhovne pokrete na Jezuitskom univerzitetu, Fakultetu političkih znanosti i Filozofskom fakultetu-u); "U pandžama pohotnog zmaja", roman (Venerus: Rijeka, 2011); "Arkadijski brevijar", novele (Hipontika: Zagreb 2011). "Zagreb – Intimna sanjarica", priče (Naklada Antibarbarus, Zagreb 2013.), "Pjesme od formata", Semafora, Zagreb, 2014., roman u fagmentu "Bivši Čovjek" Semafora, Zagreb 2015., te izbor iz poezije u slovenskom prijevodu "Beskončno" u izdanju Društva prijateljev zmernega napredka, Koper, 2015. Utemeljitelj je i voditelj Gornjogradskog književnog festivala.

Andrea Grgić. Nakon završene klasične gimnazije, diplomirala francuski jezik i književnost i povijest umjetnosti na FF u Zagrebu. Prevođenjem se bavi od 2000. godine. S francuskog prevela romane "Mongolski vuk" (Homeri), "Mesar" (Alina Reyes), "Zimovanje" (Emanuel Carrere), libreto opere "Dijete i čarolije" (Maurice Ravel/Colette), dramski tekst "Osam žena" (Robert Thomas), "Promatrah Sotonu." (Rene Girard), "Antikrista" (Amelie Nothomb.), Serafita (Balzac), i Alkemija (S. Hutin), Terorizam (Jean-François Gayraud), Povijest odijevanja (François -Marie Grau), i Katedrale (Patrick Demouy), sve iz biblioteke Que sais-je, te "U društvu sablasti" (Lydie Salvayre). U zagrebačkom KIC-u radi od 1996. godine, a poeziju piše od malih nogu.

Neda Janovski rođena je u Zagrebu. Diplomirala je na Fakultetu političkih znanosti, a magistrirala je na Fakultetu informatičkih znanosti u Varaždinu. Doktorirala je na Columbia University NY. Po zvanju je komunikolog. U PLIVI je 23 godine radila u odjelu za odnose s javnošću. Autor je tri monografije o PLIVI, brojnih članaka iz PLIVINE povijesti, novinarskih tekstova te velikog broja govora koje su uglavnom čitali njezini šefovi. Pisanjem kratkih priča bavi se desetak godina, a iz samo njoj znanih razloga, većina priča ostala je memorirana samo u kompjutoru. Jedan manji dio objavljen je u časopisu KVAKA, a za jednu priču je dobila priznanje na međunarodnom natječaju čija je tema bila „Grad kojeg volim“. Autorica je knjige „Kôd uspjeha“ koja će uskoro doživjeti drugo, prošireno izdanje. Po opredjeljenju je humanistica, a po vrsti knjiški moljac.

Božica Jelušić rođena je u Pitomači (Podravina) 16. prosinca 1951. godine. Završila je studij hrvatskoga i engleskoga jezika. Bavila se različitim poslovima u području kulture i obrazovanja. Do umirovljenja radila kao srednjoškolska profesorica na gimnaziji u Đurđevcu. Od 1969. godine javlja se u tisku, na radiju i televiziji. Objavila je 36 samostalnih naslova (poezija, proza, putopisi, kritika, esejistika, likovne monografije i studije, poezija i proza za djecu, dijalektalni tekstovi). Ima opsežnu bibliografiju od oko 700 jedinica. Priredila i kataloški popratila oko 250 izložaba u Hrvatskoj i BiH, s renomiranim hrvatskim slikarima i kiparima. Bavi se ekologijom, društvenim i političkim radom, te povremeno publicistikom. Članica je Društva hrvatskih književnika od 1974. godine. Dobitnica prestižnih nagrada i stipendija za književni rad. Nositeljica Fulbrightove stipendije na University of Washington, Seattle, ak. god. 1986/87. Zastupljena u čitankama, lektiri i u više od 40 antologija na svjetskim jezicima. Premda je najpoznatija po svojoj poeziji, ali i prozi te publicističkim zapisima objavljenima u mnogim časopisima, posebna joj je ljubav hrvatska (podravska) izvorna umjetnost pa je, uz vrlo stroge kriterije, objavila niz vrijednih monografskih, esejističkih i polemičkih te publicističkih tekstova o najpoznatijim podravskim izvornim slikarima i kiparima. Živi i radi u Đurđevcu, te povremeno u Čepelovcu, na plemićkome imanju Barnagor.

+Žarko Jovanovski, rođen 1966. Bivši likovni umjetnik, bivši grafički dizajner, bivši pjevač, bivše punk skupine Electric Žare (<https://www.youtube.com/user/electriczare>) i stihoklepac bitničkih i drugih kratkih priča i pjesama. Pisao blog "Priče o Lenjinu i Staljinu" - skup kratkih anegdota o životu velikana revolucije koji se ponašaju poput likova iz crtanih filmova (<http://zarkojovanovski.blogspot.com/>), te objavio više zbirki poezije. Na žalost, živi u Zagrebu gdje će, najvjerojatnije i odapeti.

Ksenija Kancijan. Rođena sam u maloj Štrigovi (blizu Čakovca, Hrvatska) jedne davne godine prošloga tisućljeća (30.4.1958.g.), u učiteljskom stanu pa je normalno da sam postala profesorica (roditelji prosvjetari). Kao beba od 2 mjeseca "dopuzala" sam u Varaždin (moji me donijeli) gdje sam završila osnovnu školu i gimnaziju, a Filozofski fakultet u Zagrebu gdje i danas živim. Do sada sam sudionik u 16 zajedničkih (međunarodnih) zbirki i izdala 3 samostalne: "Nesavršenošću tkana" 2012.g., "Poneblje jedne pjesme" 2013.g. i "Mi nismo ptice" 2015.g.. Uskoro mi izlazi prvi romančić za djecu i odrasle "Cvijet i leptir" a do kraja godine 4 zbirka poezije "Dječaku koji se sa zmajevima igra".

Dražen Katunarić (1954., Zagreb). Pjesnik, prozaik, esejist. Glavni urednik časopisa Europski glasnik. Dosad je objavio više od dvadeset knjiga pored ostalih, Mramorni Bakho (poezija, 1983.), Pučina (poezija, 1988.), Kuća dekadencije (eseji, 1992.), Nebo/Zemlja (poezija, 1993.), Crkva, ulica, zoološki vrt (proza, 1994.), Priča o špilji (esejistička proza, 1998.), Lijepak za slavu (poezija, 1998.), Načitano srce (poezija, 1999.), Kobne slike (roman, 2002.), Tigrova mast i druge priče (priče, 2005.), Lira/Delirij (poezija, 2006.) Prosjakinja, (roman, 2009.), Infernet, kratke priče, (2010.), Kronos, (poezija, 2011.), Jednoga dana bila je noć (izabrana poezija, 2015.), Smiješak Padra Pija (roman, 2017.), Znak u sjeni, (poezija, 2017.). Preveden na strane jezike, Ecclesia

invisibilis (Bukurešt, 2001.); Isolomania (Ajaccio, 2004.); Cherries (N.Y. 2004.); Kthimi i Barbrogjenive (Tetovo, 2007.); Ciel/Terre (Amiens, 2009.); Le baume du tigre (Bruxelles, 2009.); Die Bettlerin (Graz, 2009.), La mendiante (Bruxelles, 2012.), Cer/Pămînt (Iași , 2016.) Poem efemer (Iași 2016), La maison du déclin (Bruxelles, 2017.); Cronos (Buenos Aires, 2017.). Dobitnik je „Brankove nagrade”(1984.), Nagrade „Tin Ujević” (1994.), Nagrade Matice hrvatske (1999.), Nagrade „Europski krug” (1999.), Nagrade "Menada" (2003., Makedonija), Nagrade "Steiermärkische Sparkasse", (2009. Austrija) i "Balcanica" (2015., Rumunjska). Francusko Ministarstvo kulture dodijelilo mu je red Viteza umjetnosti i književnosti.

Ivanka Blažević Kiš. Knjižničarka /informatrica/. Radi u Knjižnicama grada Zagreba. Već nekoliko godina se bavi izradom nakita, slika posebnom, kombiniranom tehnikom /žica. konac, kamen/. Tom tehnikom je ilustrirala bajke Silvije Šesto: Jučerdanasputra, kao bajke /Semafora, 2013./2014. objavljuje Brzi Teo i spora Naya /Semafora/, a 2016. roman za djecu: Mrak, Danči i Mark / Semafora/. U pripremi izdavanje zbirke pjesama ta odrasle, Moja žena piše dobre stihove /Semafora/.

Milko Kiš je pjesnik, glazbenik, kantautor, slikar, pedagog, klavijaturist Hladnog Piva i autor samostalnog CD-a izdanog u vlastitoj nakladi. Na nastupima predstavlja se glazbeno poetskim formama – većina pjesama su uglazbljene. Kritičari ga opisuju kao autohtonog šansonjera koji njeguje žanr ulične pjesme. Na nastupima koristi klavijature, gitaru, usnu harmoniku i pregršt ostale glazbene opreme. Klavijaturist je u Hladnom pivu od 1999. godine (Politika, Zimmer frei, Mlohava čuna, Dibidus....) + usna harmonika, gitara, harmonika, prateći vokal. Vodi i autorski glazbeni trio, s kojim redovito održava koncerte od 2010. Nastupali su na Chansonfestu 2016 (pjesma: Jakuševac), 2017. (pjesma: Svirao sam po najgorim birtijama ovog grada), HGF- u i održali više samostalnih svirki po svim značajnim zagrebačkim klubovima i okolici. Snimao je s grupom Majke (album: Milost - klavijature + usna harmonika). Usto je surađivao s brojnim manje poznatim autorima i bandovima, te radio glazbu za film, lutkarsko kazalište i dječji zbor. Slikarstvom se bavi od 2015. godine. Ulja (i kombinirana tehnika) na platnu iz ciklusa Farberaj nastala su nakon kratkotrajnog ulaska u „svjetlo na kraju tunela“ i ponovnog uspješnog povratka. Do sada je postavio 8 samostalnih izložbi. Nastupao na Jutrima poezije u osamdesetima i devedesetima sa mnogim danas renomiranim književnim imenima. Nakon izdavanja CD a gostovao na više radio stanica i značajnih pjesničkih okupljanja. U životu je radio razne poslove, od odgajatelja u učeničkom domu, glumca u lutkarskom kazalištu, glazbenika u punk bendovima, do svirki na svadbama, kao i 'one man band' svirke.

Lili Koci rođena je u Zemunu 1967.god. Fotografkinja je slikarica i kiparica. Objavljuje svoje pjesme i priče od 2015.

Sanja Kozlica, rođena 15.02.1964. u Zagrebu. Diplomirala na Pedagoškoj akademiji. Završila srednju glazbenu školu, klavir, u Zagrebu. Uz slikanje, dio njezinog stvaralaštva su pisanje, te kreiranje i izrada vlastitog nakita. Majka je dva sina, Filipa i Karla. Filip je mladi glazbenik, kantautor i diplomirani pravnik koji se bavi zaštitom autorskih prava. Neke od njezinih pjesama su uglazbljene („Vila Slavonska“, „Te noći“, „Vjetar u meni“, „Nemoj me prestati voljeti“ i druge).

Sonja Krivokapić, rođena 1985. U Zagrebu, završila Filozofski fakultet, bila u redakciji Novog plamena, pisala za Zarez, Lupigu, Pešćanik i druge. Objavila 4 romana, zbirku radiodrama i nekoliko priča na raznim Internet portalima.

Boris Kvaternik rođen je u Zagrebu 1987. godine. Diplomirao je kroatistiku i indologiju na Filozofskom fakultetu u Zagrebu 2014. godine. Do sad je objavljivao poeziju i prozu na stranicama

kao što su Poezin, Svijet Kulture, Knjigomat, Prozaonline, Bundolo, Diogen, Društvo živih pjesnika, Fiction Playgrounds, Ludvig Dizajn, itd. Objavljivao je u tiskanim časopisima Avangrad, Jat, Balkan express, The Split Mind, Universitas i dr. Radovi su mu izašli u zbornicima "Junaci urbane bede", "Moj tata plače u kinodvoranama", "Hrvatska mlada lirika 2", "Petrinjske staze", "Zborniku IV. gornjogradskog književnog festivala", te u "Antologiji Jutra poezije" i u Sferakonovoj zbirci naučne fantastike „Sfumato“.

Pero Kvesić je objavljivao pjesme, priče i novinske tekstove već u drugoj polovini šezdesetih godina prošlog stoljeća. Godine 1975. Objavljena mu je zbirka pripovjedaka „Uvod u Peru K.“ za koju je dobio tada najprestižniju nagradu za mlade književnike – „Sedam sekretara SKOJ-a“, a na osnovu te iste knjige – iako su pravila zahtijevala da ima najmanje tri objavljene knjige – primljen je u Društvo književnika Hrvatske premda nije napisao molbu za prijem. No književnički i društveni establišment je ubrzo shvatio s kim ima posla, pa više nikada nije dobio ijednu književnu nagradu, a deset godina kasnije su ga iz Društva književnika Hrvatske izbacili. Odonda nije član nijednog književničkog udruženja jer mu je organiziranih književnika dosta do kraja života. Između ostalog poznat je po erotskim pričama. Priča „Vrag na mukama“ je iz zbirke „Nedodirnite ljubavnice“ za koju ne može pronaći izdavača. Prošle godine nagrađen je Književnom nagradom Zvonimir Milčec koju dodjeljuje upravo Gornjogradski književni festival.

Vladan Lalović obrazovanje je stekao u Kotoru, Podgorici i Zagrebu. Magistrirao je na Pravnom fakultetu, Univerziteta Crne Gore, a doktorski studij medievistike pohađao na Filozofskom fakultetu, Sveučilišta u Zagrebu. Objavljuje poeziju, eseje i članke u listovima, časopisima i portalima za književnost i kulturu u regiji i inostranstvu. Poezija mi je zastupljena u četiri svjetske antologije „Nosside“ na italijanskom jeziku, kao i u više antologija u regiji. Dobitnik je međunarodnih nagrada i posebnih priznanja, *menzione particolare* (2012.) i *menzione straordinario* (2015.), koje se dodjeljuju u Italiji, pod pokroviteljstvom svjetskog poetskog direktorijuma UNESCO-a. Bavi se naučnim radom i objavljuje prikaze, članke i radove u referentnim crnogorskim i regionalnim časopisima za nauku, kulturu i društvena pitanja. Učestvovao je na više međunarodnih naučnih kongresa i simpozija. Živi i radi u Podgorici.

Josip Luković je 1999.-2007.g. pohađao osnovnu školu "Rudeš" u Zagrebu. Paralelno upisujem i osnovnu Glazbenu školu, u početku "Rudolfa Matza", zatim "Pavla Markovca" u Zagrebu, koju također uspješno završavam. Upisujem Pripremne razrede za srednju Glazbenu školu "Pavla Markovca". Nakon završenog osnovnog obrazovanja upisujem se u Srednju Glazbenu školu "Vatroslav Lisinski" u Zagrebu, koja mi je prioritetna škola, a usporedo upisujem i Školu primijenjene umjetnosti i dizajna na Trgu Maršala Tita. Četverogodišnje srednjoškolsko obrazovanje završavam u šk.g. 2012/2013 i stječem zvanje Glazbenik-teorijski smjer. Nakon položenog Završnog rada u Glazbenoj školi pristupam ispitima Državne mature koju uspješno polažem. Studirao sam filozofiju dvije godine na Filozofskom fakultetu Družbe Isusove Sveučilišta u Zagrebu a na jesen 2016. godine upisujem studij muzikologije na Muzičkoj akademiji u Zagrebu i studij Komparativne književnosti na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Od proljeća 2013. godine vodim eksperimentalnu skupinu mladih umjetnika "Karlov Vary" sa kojom sam već uspješno uspostavio suradnju sa brojnim umjetnicima i profesorima, organizirao brojne književne kružoke, kao i izložbe i glazbene koncerte te trenutno radimo na uspostavljanju suradnje sa institucijama poput Knjižnica grada Zagreba kao i na projektima poput "Gornjogradski književni festival" i drugima. Gostovao sam na nekoliko radijskih emisija poput emisije "Ništa nevažno" na prvom programu Hrvatskog radija, emisiji o poeziji "Igračka vjetrova" na radio Martin, te sam volontirao u informativnoj redakciji Radio Studenta. Suradnik sam na portalima Express.hr, Radio gornji grad, Perun.hr, H-Alter i Terapija.net gdje objavljujem vlastite književne radove, književne recenzije i eseje kao i muzičke izvještaje, eseje i kolumne. Također objavljujem književne kritike i osvrte u

tiskanom obliku u tjedniku Express.

Tonči Majica (1948), dugogodišnji odvjetnik i sudac, sada u mirovini. Piše članke, tekstove i blog. Objavio je knjigu "Copy-paste sudac" u kojoj na veoma živ način opisuje hrvatsko sudstvo. Vrijeme uglavnom provodi u Hrvatskom Zagorju.

Ivan Milčec-Ivek rođen je 1940. u Zagrebu. Spisateljstvom i novinarstvom počinje se baviti 1976. godine. Izvješća, osvrti, razgovori, kratke priče i pjesme objavljuje u kalendaru "Danica", "Maruliću", "Matici", "Večernjem listu", "Domu i svijetu", na internetskom portalu "Hrvatski glas Berlina", u "Berlinskom magazinu", "Riječi" i "Živoj zajednici". Bio je višegodišnji predsjednik "Hrvatskog kulturnog društva Vladimir Fran Mažuranić" u Berlinu, te je pokretač mnogih kulturnih akcija. Godine 2001. izdao je prvu knjigu, "Pinklec", u kojoj je sabrao razne tekstove iz svoje dugogodišnje djelatnosti. Drugu knjigu sa crticama iz iseljeničkog života "Pod starim hrastom", objavio je 2004. godine, a 2012. tiskana mu je prva zbirka kajkavske poezije "Štel bi te belega imeti". Druga knjiga kajkavske poezije, "Ceker pun stiha" izašla je 2014. godine, te knjiga stihova "Mom Zagrebu" 2016. godine.

Jovo Mraović, slikar i pjesnik iz Korduna, Zagreba i Nizozemske. Otac prerano preminula prijatelja Sime Mraovića, pisca i pjesnika koji je zadužio generaciju.

Jelena Osvaldić. Rođena 26. listopada 1981. u Zagrebu. Studirala na Pravnom fakultetu u Zagrebu. Piše kratke priče i poeziju. Objavljivala na književnim portalima, kao i na web stranici Centra za kreativno pisanje Zagreb (CEKAPE) u sklopu deset najboljih kratkih priča, u Zarezu, Poeziji, Književnoj Republici, Gornjogradskom zborniku i Podravskom zborniku. Nagrađena na Stiholoporterovom natječaju poezije. Dobitnica književne nagrade Ivan vitez Trnski 2014. za najbolji neobjavljeni rukopis autora do 35 godina starosti koju dodjeljuje Podravsko-prigorski ogranak DHK, finalistica natječaja za kratku priču portala „Kritična masa“. Objavila: „Zašto? Zato.“ (zbirka pjesama), Koprivnica, 2015.

Neven Palaček Papageno rođen je 20.2.1968. u Zagrebu gdje pohađa osnovne i srednje škole, matematičku i muzičku. Završio je ekonomski fakultet kao i studij opernoga pjevanja. 1994. izdaje prvi album pod umjetničkim imenom Papageno i od tada redovno sudjeluje u mjuziklima i operetama. U rock operi Gubec Beg imao je ulogu Tahija. 1996. godine dobija nagradu Porin za skladbu 23. prosinac. Živi i radi u Zagrebu.

Sanja Pilić (Split, 16. svibnja 1954.) hrvatska književnica. Završila je Školu primijenjene umjetnosti, fotografski odsjek. Radila je kao fotografkinja, trik – snimateljica i koloristica na crtanom filmu. Surađivala je s Autonomnom ženskom kućom iz Zagreba i radila sa zlostavljanim djecom. Članica je raznih prosudbenih odbora za dječje stvaralaštvo. Nastupa u školama na dječjim literarnim druženjima. Njezini tekstovi prevedeni su na slovenski, engleski, njemački, nizozemski, talijanski i mađarski jezik. Sa šest naslova zastupljena je u lektiri za osnovne škole. Objavila je do sada 25 knjiga za djecu i odrasle. Djela joj postižu velike naklade, mnoga su prodana u više od 12 tisuća primjeraka i to ne samo lektirni već i izvan lektirni naslovi. Dobitnica je nagrade Grigor Vitez za knjige "O mamama sve najbolje" (1990.) i "Sasvim sam popubertetio" (2002.) te nagrade Ivana Brlić-Mažuranić za knjige "Mrvice iz dnevnog boravka" (1995.) i "Zafrkancije, zezancije, smijancije i ludancije" (2001.) te nagrade "Mato Lovrak" za knjigu "Što mi se to događa?" (2007.). Roman "Jesam li se zaljubila? dobitnik je Časne liste IBBY-ja za 2008. godinu. 2010. god. dobila je nagradu "Kiklop" za roman "Hoću biti posebnaaaa!" 2011. dobila je nagradu "Kiklop" za slikovnicu "Maša i gosti". 2011. dobila je međunarodno priznanje White Ravens za knjigu "Hej, želim ti nešto ispričati!" Po romanima "Sasvim sam popubertetio" i "Mrvice iz dnevnog boravka" napravljene su predstave u zagrebačkom teatru "Žar ptica". Sanja Pilić dobitnica je druge nagrade Večernjega lista za kratku priču "Ah, ludnica" za 1981. godinu i treće nagrade Večernjega lista za

priču "Muškarci mog života" za 2005. godinu. Dobitnica je i druge nagrade za radio igru "O kome se to radi" Radio Študenta i revije Literatura 1990. (Slovenija). Odlikovana je Redom Danice hrvatske s likom Antuna Radića za osobite zasluge u prosvjeti i kulturi.

Zoran Perović rođen je 14.02.1957. u Gospiću. Školovao se u Gospiću, Samoboru i Zagrebu, a sada živi i radi u Samoboru. U javnom životu sredine u kojoj živi prisutan je od rane mladosti kao član različitih sportskih i kulturno-umjetničkih udruga, a posebno je poznato njegovo djelovanje u Ogranku Matice hrvatske u Samoboru kao pokretača, organizatora, voditelja i sudionika mnogih kulturnih događaja i manifestacija te inicijatora bogate nakladničke djelatnosti. Aktivno djeluje kao pjesnik, recitator, publicist, novinar, izdavač, urednik knjižnih i novinskih izdanja, recenzent, prevoditelj, voditelj kulturnih programa i književnih tribina, predstavljač, animator i organizator kulturnih zbivanja. Suradnik je više novina i časopisa, a čest je gost različitih radio i TV-emisija u kojima se posebno zalaže za promociju samoborskog kulturnog stvaralaštva. Kao pjesnik je sudjelovao na brojnim pjesničkim susretima i recitalima, književnim tribinama i javnim događanjima u zemlji i inozemstvu, a stihovi su mu objavljivani u mnogim časopisima i zbornicima te emitirani u specijaliziranim radio-emisijama. Neki tekstovi su mu i uglazbljeni te izvođeni na domaćim glazbenim festivalima. Piše na standardu i kajkavštini, a za pjesničko stvaralaštvo dodjeljeno mu je više nagrada i priznanja.

Dino Porović je bosanski književnik i pjesnik, crtač, kantautor, kulturni radnik i iluzionist. Rođen je 25. 5. 1963. godine u Brčkom, Bosna i Hercegovina, negdašnja SFR Jugoslavija. Cijeli život diše, hoda, uči, radi, voli, piše, crta, svira i pjeva u Sarajevu. Član je Društva pisaca BiH i Društva novinara BiH. Idejni je tvorac Udruženja umjetnika „Planet Poezija“. Bibliografija: „Kalendarom požutjelih listova bijele starke hode“ (kratke priče i poezija, 2011.), „Ili smrt fašizmu ili sloboda narodu“ (kratke priče i poezija, 2012.), „Neurohirurgija bez anestezije“ (kratke priče, 2014.), "Homorominjanja" (poezija, 2015.).

Eduard Pranger autor je dva romana: „Anđeli u tami“ i „Laburisti: Dijagnoza“ te zbirke kratkih priča „Ples na Žici“. Prozu objavljuje u književnim revijama, publikacijama, tjednicima, zajedničkim zbirkama, internetskim književnim portalima i na svom blogu. Piše i živi u Zagrebu.

Lidija Puđak rođena je 6. lipnja 1971. godine u Novoj Gradiški-Hrvatska. Tamo živi i školuje se sve do 1992. godine. Ideja o kreativno likovno-dizajnerskoj komponenti na žalost nije se do kraja ostvarila. Uragan ratnih zbivanja je zaustavlja u naumu. Odlazi za Zagreb koji joj postaje drugi matični grad gdje i sada živi i radi. Poeziju od rane mladosti vodi kroz misli, ali je ne zapisuje. Tek 2011. godine počinje sa pisanjem i javnim objavama na internet portalima. Tada joj se širom otvaraju vrata pjesničkoga svijeta. Postaje vanjska suradnica Narodnog sveučilišta Dubrava te organizira i vodi mnoge kulturno umjetničke manifestacije kao što je i predstavica Književno likovnoga društva Rešetari te u suradnji obilaze mnoge susjedne zemlje želeći sačuvati književnu riječ. Pjesme su joj objavljene u zajedničkim zbirkama, raznim portalima i časopisima te su prevedene na nekoliko jezika.

Marina Šur Puhlovski rođena je u Zagrebu, 20. IX 1948. Završila je komparativnu književnost i filozofiju na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Piše romane, pripovijesti, putopise, pjesme u prozi, eseje, te zapisničku prozu. Objavila je dvadeset knjiga, te je nagrađivani pisac kratkih priča i eseja.

Borivoj Radaković književnik i prevoditelj (Zemun, 3 XI. 1951). Studij jugoslavistike i komparativne književnosti završio 1974. na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Radio kao novinar i urednik, od 1988. djeluje kao samostalni umjetnik. Jedan je od pokretača i selektora HAK-a

(Festival alternativne književnosti, potom Festival A književnosti). Autor je romana Sjaj epohe (1990) i Virusi (2005), zbirke priča Ne, to nisam ja (1992) i Porno (2002), knjige drama Plavi grad (2002), te zbirke eseja, reportaža i putopisa Sredina naprijed! (2003). Priredio je antologiju lezbijske poezije Dvije (1992), jedan je od urednika zbornika Hrvatske noći/Croatian Nights (2005). U Satiričkom kazalištu Kerempuh izvedene su mu drame Dobro došli u plavi pakao (1994), Miss nebodera za Miss svijeta (1998), Kaj sad? (2002). Drama Breza (2008) nadahnuta je motivima iz istoimene pripovijetke S. Kolara, te roman Što će biti s nama, VBZ 2015. S engleskoga jezika preveo je djela W. S. Burroughsa, J. Kerouaca, J. Barnes, H. Kureishija i dr.

Silvija Šesto rođena je 9.11.1962. u Zagrebu. Diplomirala je filozofiju i književnost, studirala ruski, te je profesionalna trenerica. Objavila je prozu (Dani plavih djevoja, Omčoglavci, Ester i bageri) i poeziju (Krizanteme, Kao katedrala, Poglavica ne plače, Prvo izdanje pjesama iz Froplandije, Uličarke iz ormara). Izvedeno joj je petnaestak radio drama. U kazalištu su izvedena djela (Zelenkapica, Ping-pong, Bum Tomica, Vanda, Debela, Ružičasta sanjarica, Duboko more ili kako smo sve pobročkali, Deveta ovčica, Gospodin Mrak i tri bijela šeširića, Tko je ubio pašteticu). Za djecu i mlade objavila je romane VANDA, DEBELA, TKO JE UBIO PAŠTETICU, ZEZOMLJANI, DJEVAC, PA TO JE LJUBAV, LEON NAPOLEON, zbirku priča RUŽIČASTA SANJARICA, TINUNINU (nagrada „Grigor Vitez“), igrokaze PRIČALICA X, bajke JUČERDANASPUTRA, serijal priča BUM TOMICA 1, 2, 3 i 4 i slikovnice DEVETA OVČICA, PALAC SIM I PALAC TAM, MARTIN I ČAROBNA ZEBRA, MARTINA I MRKVICA GUNĐALICA, ŽELJKO I TRI RODE, ZELENKAPICA, HEKLICA I PLETKO SPAŠAVAJU LEDENKA, BOŽIĆ S MIHAELOM, VODIČ KROZ ŠUMU ZA NEBODERE... Pet njezinih naslova za djecu uvršteno je u lektiru. Roman DEBELA zadobio je nagradu „Ivana Brlić Mažuranić“ i stavljen je na Časnu listu IBBY-a. Za "Bum Tomicu" dobila je "Malog Marulića" za tekst, a 2010. i "Malog Marulića" za tekst drame za djecu "Duboko more ili kako smo sve pobročkali". 2011. „Malim Marulićem“ nagrađen joj je i tekst „Gospodin Mrak i tri bijela šeširića“. 2013. dobiva nagradu „Fran Galović“ za kratku priču. 2014. nagrađena nagradom „Kiklop“ za slikovnicu „Palac Sim i palac Tam“.

Vojo Šindolić rođen je 14. 9. 1955. u Dubrovniku. Osnovnu školu i gimnaziju pohađao je u Dubrovniku, Filološki fakultet (grupa za komparativnu književnost) u Beogradu i Naropa University u Boulderu, Colorado. U razdoblju od 1976. do 1979. jedan od urednika tada jedinog jugoslavenskog časopisa za rock glazbu "Džuboks". Bio je gostujući predavač suvremene američke književnosti na University of California u San Franciscu i Berkeleyju. Sada povremeno predaje na Sveučilištu Ferdinand II u Napulju. Počasni član Američke akademije umjetnosti i književnosti. Počasni član američkog PEN centra. Član hrvatskog PEN centra i HDP-a. Od 1982. suradnik Trećeg programa Radio Zagreba ("Poezija naglas" i "Dnevници i pisma") s preko 500 emitiranih polusatnih emisija prijevoda suvremene američke i svjetske književnosti. Od 1979. bavi se likovnom umjetnošću kao drugim oblikom svog umjetničkog izražavanja. (Slike i crteži nalaze se u muzejima i privatnim zbirkama u San Franciscu, Los Angelesu, New Yorku, Leedsu, Amsterdamu, Veneciji, Trstu, itd.). Od 1975. naizmjenično je živio u Beogradu, San Franciscu, Veneciji, Trstu, Kopru a od 2008. godine i definitivno se vratio u rodni Dubrovnik gdje u morskom zraku, mjačku mačaka i šumu borovih krošnji živi kao slobodni umjetnik. Knjige poezije: Prelazni prizor, rane pjesme, 1979., Tuba Mediterana, u rukopisu (nagrada SIŽa za kulturu Hrvatske), 1983., Svakodnevnica, (nagrada A. L. Ivanović, Cetinje), 1985., Sredozemna medvjedica, (bibliofilsko izdanje), 1987., Dekompresija, (izabrane pjesme 1980-1984), 1988., Godovi, godišnja doba, (bibliofilsko izdanje), 1992., Poziv na crninu, (izabrane pjesme 1974 – 1999), 2002., Behind the Darkness, Selected Poems 1973-2003, (Izabrane pjesme na engleskom), New York, 2005., Yami no Haigade, (Izabrane pjesme 1973-2007 na japanskom), Niigata, Japan, 2008., Povijest bolesti: rane, neobjavljene i nove pjesme 1973. – 2008., 2010., Ulica koja će se zvati tvojim imenom: u

spomen na Milana Milišića, 2011., Lakih nogu naokolo, pjesme o Dubrovniku & iz Dubrovnika, 2012., Neuspjeli bjegunac, pjesme i o pjesmama V. Š, priredio Bojan Marjanović, 2013., Smrt i druge ljubavi, Izabrane pjesme 1973. – 2013, 2013., Vojo Šindolić: Molitva vragu, izabrane pjesme 1973. – 2013., Crnogorska akademija, Podgorica, u izboru akademika Sretena Perovića, 2014; Vojo Sindolic Reading – Medien Streu, Ostheim, Deutschland, 2006. Pjesme i eseje originalno pisane na engleskom jeziku objavio je u stotinjak američkih i engleskih antologija, časopisa, knj. listova, itd. Prevođen na engleski, talijanski, francuski, njemački, finski, japanski, ruski, slovenski, makedonski i brojne druge jezike. "Ne postoji tama veća od neznanja" - Ezra Pound.

Marija Aleksandra Štrajh, dipl.media manager, višegodišnji art performer(više u "Kronotopu Hrvatskog performansa" S.M.), autor dvije knjige(Rock'n Stock generacija, Pametna kuharica) te mnogih intervjuua, kolumni, blogova(Playboy, Novi List, Ljepota I zdravlje, Stil, Poslovni savjetnik, dalje.com, mojzagreb.info, rijekadanas.com,..poezije i priča(Riječki krug redom, Pogledom u riječ, Polet, Studentski list, Quorum, Gornjogradski književni festival...) autor brojnih TV i radio emisija koje je sama vodila(Cmok, Sexy subota, Lizaljka, Sex akademija, Ordinacija, Zelenvizija, Na prirodan način, Prirodno) te uređivala za druge(Grad noću, Klub žena, Casting itd.), bivša urednica na zagrebačkom OTV-u te autor i organizator velikih projekata kao što su METAFIZIKA KRV I ili art vizija DNK ključa(MMSU Rijeka 2014), festival kulture KULTUR ŠOK 2014, subversive art performance festival NA RUBU 2016, vlasnik je i voditelj ART AVANGARD galerije te zidnih novina Greenvision TV. Dugogodišnji je fitness i Qigong trener, int.certif advance pranic psychotherapy healer i Arhatic yogi. Mnoge edukacije stekla je u SAD na teozofiji i metafizici te prolazila taiji obuku.

Sonja Zubović rođena je 1962. u Zagrebu. Diplomirala je 1987. na studiju jugoslavenskih jezika i književnosti na Filozofskom fakultetu u Zagrebu, gdje i danas živi i radi. Radni vijek provodi u kulturi u radu sa djecom i mladima. Piše za djecu i odrasle. Članica je Društva hrvatskih književnika. Izvodi iz bibliografije: Sol na koži (1997.), zbirka pjesama (na esperanto preveo Klaus Dahman); pjesme u časopisu Quorum (Pjesnici devedesetih u RH); pjesme u časopisu Republika; pjesme u Antologiji ljubavne poezije Ane Horvat (2011.); Neukradivo nebo (2012.) zbirka pjesama; Samo se vjetar smiješi (2016.) zbirka pjesama. Goli carevi (2015.) zbirka pripovjedaka.

Ninoslav Žagar, pjesnik i novinar, rođen je u Zagrebu 8. travnja 1963. godine. Dosad je objavio zbirke poezije Skladište nestalih (1994.), Vrtovi guste ljepote (2001.) i Visoke magle (2014.), te knjigu kratkih priča Na vodi (2005.). Član je DHK-a. Živi i radi u Zagrebu.